

TAGAJÁNLÁSOK

1886-ban.

Az I-ső osztály részéről.

1. **Szász Károly** rendes tag, tiszteleti tagúl ajánlva
Ballagi Mór rendes tagtól.

A Magyar Tudom. Akadémia, mely közel három évtized óta Szász Károlyt tagjai közé számítja, ismeri sikerekben gazdag, sokoldalú írói pályáját, mely neki irodalmunk történetében az elsők közt jelöli ki helyét; azt is tudja mindenki, hogy a magas társadalmi állásra, melyet két év óta elfoglal, ő nagy tehetségével mind újabb fényt és dicsőséget áraszt, nem szünnév meg egyúttal az Akadémiának dicsérete lenni, hol, mint az Igazgató Tanács tagja és az Irodalomtörténeti bizottság elnöke évek óta irányadó munkásságot fejt ki, a mi, nem említve a kimagasló érdemeiket, melyeket 17 év óta mint rendes tag magának az Akadémia körül szerzett, úgy hiszem feleslegessé teszi ajánlatom minden bővebb okadatolását.

2. **Szvorényi József** lev. tag, tiszteleti tagúl ajánlva
Szarvas Gábor rend. tagtól.

Szvorényi Józsefet a zircz-csisztercezi rend egri perjelét és főgymnasiumi igazgatót, pályakoszorús író, Akadémiánknak 40 év óta tagját, a ki a magyar nyelvtudomány, különösen a magyar syntaxis és phraseologia terén egy félszázadon át szerencsés sikerrel működik, a M. T. Akadémia *tiszteleti tagjává* ajánlom.

3. **Dr. Halász Ignác** reáliskolai tanár Székesfehérvárott, lev. tagúl ajánlva
Hunfalvy Pál rend. tagtól.

Halász Ignác régóta ismeretes a magyar nyelvtudomány körében, mint nemcsak nagyon szorgalmatos, de mint helyes ítéletű és a magyar nyelvet jól tudó és kutató író is. Ezt igen számos értekezéssel mutatta meg, melyek közül csak a következőket említem meg a Magyar Nyelvőrökből.

1. *Ritkább és homályos képzők* czíme alatt a Nyelvőr 1878., 1879., 1880., 1881. évfolyamaiban 28 képzőt tázgyalt. Ezt az igen alapos dolgozatot az Akadémia a Sámuel-díjjal tüntetné ki.

2. *Visszahódított magyar szók* címével hat közleményt adott ki a Nyelvőr 1881. és 1882-beli évfolyamában.

3. *Kazinczyt, mint fordítót* hat közleményben ismertette a Nyelvőr 1883-ki évfolyamában.

4. Ugyan ebben a folyamban egy talpraesett tanulmányt írt a *Lehr Albert* „Toldi magyarázatáról.”

5. Ugyanesak a Nyelvőr 1884-dik évi folyamában a *Rábaközi nyelvsajátosságokat* ismerteté.

Halász Ignác a rokon nyelvek tanulásában és nyomozásában is jeleskedik. A Budenz-Albumban 1884-ben jelent meg tőle a *Lapp nyelvjárások* című dolgozat, a melylyel megmutatta, hogy ugyanesak forgolódt ezen sok tekintetben nagyon érdekes nyelv vidékein. Az Akadémia némi segítségével a lappokhoz utazván, ott helyben tanulá meg és kutatá azt a nyelvjárást, mely eddigelé szinte ismeretlen vala. Ezen utazásnak egyik eredményét a magyar nyelvtudomány örömmel veszi a „*Svéd-lapp nyelv*” című munkában, mely *Lube- és Pitilappmarki nyelvmutatványokat és szótárt* ád 263 lapon, s mely az Ugor füzetek 7. számát teszi.

A csak igen röviden felhozott dolgozatok eléggé mutatják, hogy dr. Halász Ignác igen is megérdemli, hogy az Akadémia a levelező tagjai számába felvegye.

4. Dr. Pozder Károly levelező tagúl ajánlva

V á m b é r y A r m i n r e n d e s t a g t ó l.

Dr. Pozder Károly középtanodai tanárt a magy. tud. Akadémia levelező tagjának ajánlom, mint hazai tudományunk olyan munkását, ki a keleti nyelvészet egyik, nálunk eddigelé nem igen mívelt ágában jeles és elismerésre méltó dolgozatokban feltünt. Dr. Pozder Károly kiválóan a perzsa nyelv- és irodalommal foglalkozik és e téren mutatott alapos tudományossága, jeles bírálati tehetsége és az idevágó szakirodalomban való teljes jártasságánál fogva ezen elismerésre mindenképen érdemes. Az alább közlött dolgozatai lajstromából kiemelem különösen az Újperzsa nyelvjárásokról írt és az Akadémia által kiadott munkáját, mint olyan tanulmányt, melyben sok, Dorn, Chodzko és más elődei által nem érintett tájbeszédi viszonyt tárgyal és megvilágít, és a tudományos kutatást határozottan előbbre viszi.

Dr. Pozder Károly dolgozatai:

Újperzsa nyelvjárások. (Olvastatott a M. T. Akadémia 1878. febr. 4-én tartott ülésében.)

Idegen szók a görögben és latinban. (Olvastatott a M. T. Akadémia 1882. május 1-én tartott ülésében.)

Firdúsí mint lyrikus. (Egyetemes Philologiai Közöny II. évfolyam, 28—36. l.)

„A tudomány rózsaviránya”, egy párszí vallástan. (U. o. II. 220—230, 305—317, 357—370 l. és külön lenyomatban.)

A török népdalról. (Könyvismertetés u. o. III. 70—72.)

Néhány adat Curtius etymologiai művéhez. (U. o. III. 368—373. l.)

Die primitive Cultur des turkotatarischen Volkes von Hermann Vámbéry. (Könyvismertetés u. o. III. 507—516. l.)

Aristoph. Acharn. 100. és 104. v. (U. o. IV. 294—297. l.)

Idegen szók a görögben s latinban. (U. o. IV. 465—469, 674—681. l.)

Codex Cumanicus ed. Comes Géza Kuun. (Könyvismertetés u. o. V. 541—558. l.)

A Kyros-monda. (U. o. VI. 369—374. l.)

A madár árja mondákban. (U. o. VI. 631—633. l.)

A magyarok eredete, írta Vámbéry Ármin. (Könyvismertetés u. o. VII. 48—60. l.)

Héró és Leandros. (U. o. VII. 429—435. l.)

Arany János „Fülemilé“-je és Naq̄r-eddin tréfái. (U. o. VII. 1078—1084. l.)

Adalék a Tell-mondához. (U. o. VIII. 877—881. l.)

Schultz F. kisebb latin nyelvtana, fordította Dávid J. (Könyvismertetés, u. o. IX. 62—66. l.)

Seneca tragoediái. Dr. Kont Ignácztól. (Könyvismertetés, u. o. IX. 282—288. l.)

Latin olvasókönyv, szerkesztette Dávid J. (Könyvismertetés, u. o. IX. 564—569. l.)

5. Rákosi Jenő, a Kisfaludy-társaság rendes tagja, levelező tagúl ajánlva

a) **Beöthy Zsolt** rendes tagtól.

Van szerencsém tavál sikeretlenül benyújtott ajánlatomat ez alkalommal ismételni abban a meggyőződésben, hogy Rákosi Jenő tehetségét és buzgóságát az akadémiai kitüntetés méltán megilleti, s azzal a reménnyel, hogy újabb munkáira is irányozhatván az Akadémia figyelmét, ez által szerencsésebb leszek ajánlatommal.

A múlt évben mondottakat röviden ismételve: Rákosi Jenő a magyar drámai költészetnek, műbírálatnak és hírlapirodalomnak húsz év óta érdemes és lelkes munkása. 1866-ban tűnt fel először, midőn *Aesopus*-át és *V. László*-ját egy kötetben közrebocsátotta s az előbbit még abban az esztendőben a nemzeti színház is oly kiváló sikerrel mutatta be, hogy a vígjáték húsz éven át, mondhatni: maig, műsoron maradt. Következtek egymásután: *Régi dal régi gyűlölségről* (1867), *A szent korona varázsa* (1867), *Szinre színt* (1869), *A krakkói barátok* (1871), *A szerelem iskolája* (1873), *Ripacsos Pista dolmánya* (1874), *Ida* (1883), *A báróné levelei* (1884) és *Endre és Johanna* (1885) mind a nemzeti színpadon; míg a népszínházban előadott darabjai közül csak a *Magdolna* (1884) című paraszt tragédiáját említem. Írt összesen körülbelül húsz darabot, melyek nyomtatásban is megjelentek.

Színművei mindjárt kezdetben jelentékeny és befolyásos helyet szereztek neki szépirodalmunkban. Tagadhatatlan érdeme s úgy kritikai értékének, mint költői tehetségének méltánylást érdemlő bizonyága, hogy új és szükséges áramlatot indított meg színirodalmunkban. A mind jobban terjedő lanyhaság s mind inkább csak a formai föltételekben megrekedő drámánkba költőibb felfogást s szabadabb és gazdagabb feltalálást vitt. A képzeletnek nagyobb szabadságát, a tárgyaknak és motívumoknak szélesebb körét s elevenebb alakítását, az előadás költőibb színét képviselte. Mindezt, igaz, bizonyos túlzások között; de kétségbe egyik irányban sem vonható érdemekkel. Még olyan műveiben is, melyek egészben kevesebbé sikerültek, a közönség és kritika egyaránt elismerték szelle-

mének költői erejét, feltalálásának leleményességét, a drámai formának és hatásainak szerencsés birtokát s dictiójának emelkedettségét. Irodalmi és személyes hatásával még a hatvanas években egy írói kör vezetőjévé lett, mely drámáknak új elemekkel és hanggal való fejlesztésére hatott, mint minden forrongásnál, úgy itt is: természetesen tévedések és sikerek között. Rákosi lelkesen karolt fel, buzdított és igazított útba számos fiatal tehetséget, kik mind hálás elismeréssel voltak és vannak iránta. Többek között Dóczy Lajos, ki Akadémiánknál koszorút nyert, Csepreghy, a korán elhunyt derék népszínműíró, az ő bátorítására és irányzására léptek föl, s Csiky Gergely is legelső akadémiai díjat nyert vígjátékával, az ő általa kezdett irányban indult, bár kiváló tehetsége utóbb más, eredetibb útra tért. De bizonyos, hogy ifjabb színműiróink közül nem egynek sikereiből méltányos részt juttathatunk Rákosinak.

Az irány, melyet kezdett, bár legtöbb alkotásában az utánzó rendes hibáitól nem volt ment, erősen hatott Shakspeare terjedtebb és behatóbb tanulmányozására irodalmunkban. Hogy e tanulmányok költészetünknek és kritikánknak csak hasznára voltak, nem szorúl bizonyításra. Maga Rákosi Shaksperenek négy darabját fordította le a Kisfaludy-Társaság vállalatába: a *Felsült szerelmesek*-et, a *Windsori víg asszonyok*-at, a *Hogy tetszik*-et és a *Cymbelin*-et. Shakspeare tanulmányainak gyümölcse egy nagyobb értekezés is *Hamlet*-ről, mely a Kisfaludy-Társaság Évlapjainak XI. kötetében jelent meg. Elméleti felfogását a drámáról és természetéről *A tragikum* című önállóan kiadott könyvében írta meg (1886), melynek módszere és eredményei, szerintem, elfogadhatatlanok ugyan, de bővítködi a megfigyelés élességének, az észjárás eredetiségének, az ötletek elmésségének s a polemikus stíl hatásosságának példáival.

Hirlapírói és közéletbeli tevékenységéről legyen szabad a következő adatokat ismételnem. 1867 tavaszától 1869 őszéig a „*Pesti Napló*“-nál dolgozott; innen kezdve 1875 tavaszáig a „*Reform*“-ot szerkesztette, 1875 őszétől 1885 őszéig a népszínház igazgatója volt, mely megerősödését és virágzását legkiválóbb mértékben neki köszöni; azóta a „*Budapesti Hírlap*“ egyik kiadója és dolgozótársa. Mint hirlapíró, közéletünk, de különösen irodalmunk és művészetünk jelenségeit közel húsz éve kíséri élénk figyelemmel, ismerteti és bírálja. Ha mint író és szerkesztő olykor oly nézeteknek is adott vagy engedett kifejezést, melyek nem nyerhetnek általunk helybenhagyást: bátor vagyok megjegyezni, hogy a választás, a mint eddig sem jelentette soha egy-egy író minden nyilatkozatának akadémiai megpecsétlését, úgy nem jelentené ez esetben sem, hanem csak kiváló tehetségének elismerését. Rákosi számtalan cikket, tárczát, bírálatot, polemiát írt, melyekben a gondolkodás önállóságán kívül különösen egy tulajdonsága érdemli meg a méltánylást. Ez stíljének eleveisége, fordulatossága, ereje s főkép magyaros eredetisége, melyre nézve ma hirlapíróink közül alig versenyezhet vele valaki.

Mind ezek alapján hiszem, hogy ha Rákosi Jenőt a tekintetes Akadémia levelező tagjai sorába választaná, az ő kiváló tehetsége és buzgalma nemcsak kitüntetésül fogadná e választást, hanem sikeres és érdemes részt vehetne az Akadémia munkásságában.

b) Vadnay Károly lev. tagtól.

Rákosi Jenő működése a szépirodalomban és az időszaki sajtó terén annyira ismeretes, hogy fölösleges volna ajánlatomat okokkal erősíteni, ha úgy nem kívánná az akadémiai rendszabály. Tehetem azonban röviden.

Legelső színműve: „*Aesopus*“, melylyel húsz évvel ezelőtt lépett föl, ma is a játékrenden van, bizonyosságára irodalmi értékének és színi hatásának. Számos színművet irt azóta, melyek részint egészben, részint egyes nagy hévvel és költői nyelven irt jelenéseiben, ritka erőre mutatnak. „A szerelem iskolája“ című verses vígjátéka, a „Ripacsos Pista“ című népszínműve, a „Magdolna“ című hatásos drámája ezek közé tartoznak. Mint aesthetikus és bíráló szintén folytonos tevékenységet fejt ki, élénken hatva irodalmunk fejlődésére. A múlt évben „A tragikum“-ról adott ki egy kötetet, melyről az is — a ki tanait nem fogadja el — kénytelen elismerni, hogy bő olvasottság, a tárgygyal való tartós és szeretetteljes foglalkozás s eredeti észjárás terméke.

Szóval oly szépíró, a ki tehetségeinél és érdemeinél fogva nem csak díszére, hanem hasznára is válhat a M. Tud. Akadémia első osztályának, mert úgy a tanácskozásokban, mint a felolvasó asztalnál és a kiváló fontossággal bíró drámai pályázatoknál, igen jelentékeny szolgálatokat tehet.

6. Id. Szinnyei József egyetemi könyvtárőr, levelező tagúl ajánlva

Barna Ferdinánd lev. tagtól.

Tagajánlásomat, melylyel múlt évben id. Szinnyei Józsefet a Tekintetes M. Tud. Akadémia I. osztálya lev. tagjául ajánlottam, ugyanazon indokok alapján, melyeknél fogva a múlt évben is tettem, bátorkodom ezúttal is megújítani.

Nem mulaszthatom el ez alkalommal vissza nem utasítani a múlt évben ellene némelyek által felhozott azon méltatlan kifogást, mintha az ajánlatom által kifejezett tudományos tevékenység nem volna szigorúan ilyennek jellemezhető, az ellenkező eléggé kitűnhetik azon egyetlen tényből, hogy a tudomány mai álláspontján a könyvtártudomány (Bibliothekwissenschaft) és könyvészet (Bibliographia) egészen egyenrangúaknak s egymást kölesönösen kiegészítőknak tekintetnek, a honnan önként következik, hogy id. Szinnyei József tevékenysége, melyet valóban páratlan szorgalommal, s tegyük hozzá: oly fényes eredménnyel fejtett ki, valóban tudományos tevékenység. Hogy ez még jobban kitűnjék, szabadjon a Tekintetes M. Tud. Akadémia becses emlékezetébe hoznom azon való tényt, hogy mielőtt ajánlottam, az általa kiadott repertoriumok kidolgozásához hozzáfogott, s a Tek. Akadémia egy bizottságot nevezett ki, mely hivatva volt azon tudományos elveket megállapítani, melyek egy ily az előtt Magyarországon még meg nem jelent műnek alapjául voltak szolgálандók és most azt mondják: hogy ez nem tudományos tevékenység? Szerintem csak oly tudományos tevékenység, mint akár a Bód Péteré, akár a Sándor Istváné, akár a maig élő Szabó Károlyé, ezek a régi önállóan megjelent magyar műveket gyűjtötték össze hangya szorgalommal, Szinnyei József pedig a hírlapirodalomban megjelent összes tudományos anyagot tette mindenkinek hozzáférhetővé.

7. Jireček József, a csehországi kir. tudományos társaság elnöke, kültagú
ajánlva

Beöthy Zsolt rendes tagtól.

Van szerencsém a cseh tudományos irodalom egyik kitűnőségét: Jireček Józsefet, a tekintetes Akadémia első osztályába kültagnak ajánlani. Jireček 1871-ben osztrák közoktatásügyi miniszter volt s e tisztében alapította a krakkói akadémiát. 1875 óta a csehországi kir. tudományos társaság elnöke s buzgón törekszik a vezetése alatt álló intézet és Akadémiánk között minél szívesebb és bensőbb viszonyt tartani fenn.

Jireček fő munkája *A cseh irodalom kézikönyve*, biográfiai lexikon alakjában, a legrégebb időktől a múlt század végeig; megjelent 1874—76. Azóta is számos értekezést, tanulmányt bocsátott közre, ethnographiai, művelődés- és irodalomtörténeti tartalommal. Vizsgálatai közben gyakran foglalkozik a magyar művelődés és irodalomtörténetet illető problémákkal s jelentékeny szolgálatot tesz a mi kutatóinknak. Így a múlt évben jelent meg a cseh akadémia kiadványai között ily című és tárgyú értekezése: *Einiges über die culturellen Beziehungen der Ungarn und Böhmen im XIV. und XV. Jahrhundert und über die ungarischen Hussiten*. Ismertette Akadémiánkban s a *Budapesti Szemle* 111. számában Hunfalvy Pál.

Azt hiszem, Akadémiánk kitüntetése megilletné általában tudományos érdemeiért is, de megilleti különösen e buzgóságáért és hasznos szolgálataiért.

S. Jones W. Henrik, külső tagú ajánlva

Vámbéry Ármin rendes tagtól.

Jones W. Henrik angol hittani tudós és író több mint egy évtizeden át kiváló szeretettel foglalkozik a magyar népmesékkal és mondákkal, és e téren oly alapos ismereteket szerzett és az angol irodalomban annyi kimerítő dolgozatot tett közzé, a mennyit eddigelé e tárgyról egy külföldi irodalomban sem volt alkalmunk láthatni. Ezen, irodalmunk és nemzetünk iránt különös rokonszenvvel viseltető angol tudós nemcsak a magyar nyelvet bírja, hanem az összehasonlítás kedvéért a rokon finn-ugor nyelveket és e népek meséit és mondáit is tanulmányozta, szóval tudományos foglalkozásának irányával nemzetünknek és irodalmunknak az angol népnél oly szolgálatokat tett, a melyet Akadémiánk külföldi tagjává való megválasztása által méltó elismerésben részesítene.

Jones úr művei:

Magyar folk stories. (With notes. Sajtó alatt.)

Magyar folk and some parallels. (Folk Lore Journal. November 1883.)

Székely folk medicine. (Folk Lore Journal. April 1884.)

Magyar folk tales. (Notes and Queries April 12., 26. June 7., 28. July 12., 26. Aug. 9., 23. 1884.)

Magyar Christmas lore. (Dec. 20. 1884.)

Magyar folk lore. (Okt. 27. 1883.)

Magyar song for St. Stephens day. (E dolgozat az Academyben jelent

meg és tudományos vitatkozást keltett, mely több hónapig tartott és a melyben több angol tudós, úgymint Sayce, dr. Taylor. Lit G. Cox vett részt.)

Finnish folk lore collected from the peasants in Petalaks. (Notes and Queries, Nov. 22. 1884. Jan. 7., 10. 1885.)

Finnish folk lore etc. (U. o. Sept. 8., 15. Nov. 3. Dec. 5. 1883.)

Christmas customs in Finland. (Dec. 20. 1884.)

Elias Lönroth and the Kalevala. (Academy, April 5. 1884.)

Finn. songs for St. Stephen's day. (March 1. 1884.)

Finnisch wedding customs. (Dec. 20. 1884.)

Koiv and Amarik, an Esthonian myth. (Feb. 16. 1884.)

Folk lore of the Lapps. (Notes and Queries, Aug. 29. 1885.)

Turanian Races, their languages etc. (A Liverpool Litterary and Scientific Institution előtt tartott felolvasás.)

Magyars, their language etc. (A Leeds Litterary Institution előtt tartott felolvasás.)

Finland, its language and people. (A hulli, halifaxi és oldhami irodalmi társaságokban tartott felolvasások.)

Sunday papers on Magyars-Finns and Lapps. (A yorkshirei anthropologikus és a lincolni, hulli és birminghemi irodalmi társaságokban tartott felolvasások.)

A II. osztály részéről.

9. **Kemény Gábor** báró levelező tag, tiszteleti tagúl ajánlva

a) Szilágyi Sándor r. tagtól.

Báró Kemény Gábort az Akadémia I. taggá 1863-ban választotta meg. Az irodalomban és hazánk közéletében azóta olyan eredménydús működést fejtett ki, milyent az Alapszabályok 14. §-a tiszteleti tagoktól megkíván.

Irodalmi működése történeti és politikai. Tevékeny része volt az 50-es és 60-as évek politikai küzdelmeiben, midőn Erdély oly fontos és jelentékeny szerepet játszott.

Az 50-es években a nemzetiségi kérdés Erdélyben nagy szerepet játszott s a hazafiak, a régi tapasztalt államférfiak egész táborra folytatta a küzdelmet a kormány ellen, mely éppen a nemzetiségek által akarta a magyarság tulsúlyát megsemmisíteni. Az első fiatal erő, a ki a régi gárdához csatlakozott, Kemény Gábor volt, az erdélyi lapokban megjelent cikkeikkel.

Első önálló műve a „Nemzetek fejlődése“ 1856-ban hatást keltett s íróját lelkesedéssel fogadták körükbe a vezérférfiak.

Követte azt egy másik munkája „Helyzetünk“ s csakhamar egy harmadik „Helyzetünk és jövőnk.“

E politikai munkák már Pesten láttak világot, szerzőjüknek hírét megalapíták, a ki már akkor a Pesti Naplónak rendes munkatársa volt (—r jegy alatt dolgozott belé); nagy tevékenységet fejtett ki s cikkeiket általában nagy olvasottság és széles látkör jellemzik.

Ekkor a hatalmasodó nemzetiségi agitációkkal szemben küzdelmét gyakorlati térre vitte. „Nagy-Enyed és Vidékének veszedelme“ cím alatt egy nagyobb történelmi munkán dolgozott s azt 1863-ban ki is adta. A legnagyobb csapások egyike, mely Erdélyt a szabadságharcban érte, Nagy-Enyed végpusztulása volt — s midőn ő ezt választá munkája tárgyául, részben a nagy tragoedia történelmi emlékeit akarta összegyűjteni, de még inkább egy képben a daco-román agitációkat bemutatni éppen abban a perczben, midőn azok élesebben kezdettek újra fellobogni. A munka nagy benyomást tett a Királyhágón innen is s íróját az Akadémia bevásztá levelező tagjai sorába.

Éppen ebben az évben volt a híres szebeni országgyűlés is. Mit fognak tenni a magyarok? az volt a kérdés. Az erdélyi ellenzék hagyományos politikai tapintatával meg tudta találni a helyes utat. Nagy titokban — senkinek sem volt sejtelve róla — elhatározták, hogy nem mennek be, s kilépésüket egy felirattal indokolják; Kemény tapintatos munkáival annyira megnyerte e kipróbált vezérek bizalmát, hogy a felirat szerkesztésével őt bízták meg s feliratát el is fogadták. Eddigi politikai működésére ez tette fel a koronát.

De éppen az, hogy politikai elveiből nem alkudott le semmit, birta őt egy elvtársával folytatott polemiaira. Báró *Eötvös* József munkáira: „Die Garantien“ barátai őt bízták meg a válaszszal s ezek voltak a „Néhány szó“ és „Még egy néhány szó.“

Mind e röpiratok gyorsan követték egymást, de ő ezek mellett is talált időt történetpolitikai tanulmányokra. A Pesti Naplóban, Budapesti Szemlében s több erdélyi lapban e nemű tanulmányai láttak világot — s ezek közt *Machiavelli* és *Montesquieu* mint irodalmi munka is appreciáltatott. Általán kevés zajjal, feltűnni vágyás nélkül, de annál több eredménnyel működött a politikai és irodalmi életben, s főkép 1867—69-ben a *Pesti Naplónak* egyik legtevékenyebb munkatársa volt.

A kiegészési munkálatokban is élénk részt vett. Tagja volt a 67-es bizottságnak; a delegációkban a quota commissiónak volt munkás tagja; azután a pénzügyi s közlekedési bizottságokban dolgozott, s ez utóbbiban, mint állandó referens, mígnem 1875-ben belügyminiszteri államtitkárrá lett.

De a mit közéletünk terén tett, mint belügyminiszteri államtitkár, földmívelés-, ipar- s kereskedelmi, utóbb mint közlekedéstudományi miniszter, az egy államférfiúnak nagyszabású, jól átgondolt működése, s e mellett is mint a Történelmi Társulat egyik elnöke élénk részt vesz annak működésében; annak egyik kirándulását (a sopronyit) is vezette; az erdélyi ref. főconsistoriumnak főgondnoka s az erdélyi gazdasági egyesületnek elnöke, s ezeknek működésében istevékeny részt vesz.

Magas állásában Akadémiánk iránt mindenkor kiváló jó indulatot és előzékenységet tanusított, s a hol a tudomány érdeke megkívánta, befolyását a legnyomatékosabban és leelőzékenyebben értékesítette.

Az Alapszabályok 14-ik §-a értelmében, megnyerése által, az Akadémia dísze s java öregbedését méltán várhatja.

b) B. Nyáry Jenő levelező tagtól.

Épen 13 éve, hogy a M. Tud. Akadémia báró *Kemény Gábort* fényes irodalmi működése jutalmául I. tagjává választotta.

Úgy azelőtt, mint később egész mai napig, szellemi termékei, az írói körök éber figyelmét folyton magokra vonták.

Már a Kolozsvártt megjelent „*A nemzeti fejlődésről*“ valamint a Marosvásárhelyi 1859/61-ki füzetekben irt „*Úti vázlatok*“ című dolgozatai méltó elismerésben részesültek.

A Koszoróban 1863-ban egy érdekes ismertetése „*Emlékezünk a régi-ekről*“ jelent meg.

„*Nagy-Enyednek és vidékének veszedelme 1848/49-ben*“ cz. terjedelmes műve által, mely azon szomorú időkről maradandó beesű történelmi adatokat tartalmaz, ritka feltűnést keltett.

Számos alkalmi beszédei közül ki kell emelnem gróf *Mikó Imre* felett tartott jeles és hatásos *emlékbeszédét*.

Mély ítészeti tehetségéről tanúskodnak „*Néhány szó*“ és „*Még néhány szó*“ szellemes és tanulmányos röpiratai, melyek b. Eötvös Józsefet védő válaszra készítették.

De ezeken kívül egyéb jelentős és komoly irányú röpiratokat is irt, melyek közül különösen „*Helyzetünk és Jövőkünk*“ s „*A baloldal politikája*“ nagy hatást keltettek.

A Koszoróban, a Pesti Naplóban, a Budapesti Szemlében, s több erdélyi lapban számos, úgy journalisztikai tehetségre, mint egyáltalában alapos képzettségre valló cikket irt. 1867-től 1869-ig a Pesti Naplónak tevékeny munkatársa, s a Korunk politikai napi lapnak mind yéig kiadó-szerkesztője volt.

A Budapesti Szemle XIV. kötetében „*Machiavelli*“ s az utána következő kötetben „*Montesquiu emlékezete*“ című nagyszabású tanulmányai hazai irodalmunk legkiválóbb termékei közé méltán sorolhatók.

Irodalmi működésén kívül a politika terén is sikeres tevékenységet fejtett ki, s annak a ki egykoron Erdélyt illetőleg az ötvenes és hatvanas évek történetét megírja, a politikai küzdelmekben kimagasló báró Kemény Gáborról, mint a ki az akkori „hazafi párt“ egyik ünnepezt vezérférfia volt, bizonyára az első közt kellend megemlékeznie.

De mint országgyűlési képviselő és az erdélyi ref. egyházkerület főgondnoka is a közügyek érdekében nagy jelentőségű szolgálatokat tett. Mint államtitkár és miniszter pedig valódi államférfinak bizonyult, s egyszersmind magas és befolyásos állását, a hol csak lehetett, mindenkor a tudományosság javára hasznosítá.

Ezek következtében a M. T. Akadémia *Nemzetgazdasági Bizottságának* tagjává s a „*Magyar Történelmi Társulatnak*“ előbb *harmad-*, majd Horváth Mihály halála után *másodelnökévé* választatott.

10. **Finály Henrik** lev. tag, rendes tagúl ajánlja

Torma Károly rend. tagtól.

Finály főleg a régiség- s éremtan, az érem-metrologia, a kortan, a palaeographia s a művelődéstörténet terén fejt ki évek óta nagy arányú és sikeres irodalmi munkásságot. Ide vonatkozó főbb műveinek hosszú sorozata ím ez:

I. Régiségtanialak.

1. Egy Hunyadmegyében talált Mithra-emplék. Vasárnapi Újság.
2. Egy archaeologiai kirándulás Vajda-Hunyadra és környékére. Erd. Múzeumegyleti Évkönyvek.
3. Római nyomok Erdély észak-nyugati részén. U. o.
4. Régészeti új leletek. Erdélyi Múzeum.
5. Új római feliratok Erdélyben. U. o.
6. A biharmegyei régészeti társulat. U. o.
7. Az archaeologia az 1878-ki párisi közkiállításon. U. o.
8. Gooss, Die römische Lagerstadt Apulum in Dacien. U. o.
9. Epigraphica. U. o.

II. Éremtanialak.

1. Kiadatlan érmek az erdélyi országos múzeum gyűjteményéből. Erdélyi Múzeum.
2. Egy érdekes fémer és egy érdekes oklevél. U. o.
3. Reizenberger, Die siebenb. Münzen des Fr. Samuel v. Bruckenthalschen Museums in Hermannstadt. U. o.
4. Érmészeti közlemények (I—III.) Erd. múzeumegyleti Évkönyvek.
5. A magyar pénzverés történelme (kéziratban.)

III. Érem-metrologiaiak.

1. Thallóczy, A kamara haszna. Erdélyi Múzeum.
2. Krizskó, A körmöczi régi kamara és grófjai. U. o.
3. Római súlymérték és pénzrendszer. U. o.
4. Ereky, Mérték-, súly- és pénzisme. U. o.
5. Az ókori súlyokról és mértékekről. A M. T. Akadémia kiadásában.
6. A régi magyar súlymérték. Erd. Múzeum Évkönyvei.

IV. Kortanialak.

1. Török naptár Torma József Calendarium Diplomaticumához.
2. Epacta. Erdélyi Múzeum.
3. A zsidók időszámítása. U. o.
4. A görögök időszámítása. U. o.
5. Az ősrómai naptár és a német tudósok. U. o.
6. Der altrömische Kalender. Ungarische Revue.
7. Az időszámítástán kézikönyve. (Kéziratban.)
8. Az egyiptomiak időszámítása. Archaeologiai Értesítő.

V. Palaeographiaiak.

1. Az erdélyi bányákból került viasztáblák és az ősrómai folyóírás. Erd. Múzeumegyleti Évkönyvek.
2. Utószó Gaius inst. IV. könyve 13. §-hoz. Erdélyi Múzeum.
3. Jus gentium, jus civile és a rabszolgaság. U. o.
4. Középkori latin palaeographia. (Kéziratban.)

VI. *Művelődéstörténetiek.*

1. A kolozsvári ötvösczéh szabályai 1473-ban. Erd. Múzeumegyleti Évkönyvek.

2. Adalék a kolozsvári lakatos és sarkantyús czéh történelméhez. U. o.

3. Debreczeni László arany finomító könyve. U. o.

Ezekon kívül a nyelvtudományt, főleg pedig a lexicographiát jeles művekkel gazdagította; elég legyen csupán „A latin nyelv szótára“ című, immár két kiadásban megjelent s közkeletű művét említenem.

Finály éremtani, érem-metrologiai, palaeographiai s kortani műveit nem csak hazánkban, de a külföldön is jól ismerik az avatottak, méltányolják és használják. S ez elég indok arra, hogy őt hazai tudományosságunk körül szerzett kiváló érdemeinél fogva a M. T. Akadémia II. osztálya rendes tagjául ajánlani bátorkodjam.

11. **Nagy Imre** levelező tag, rendes tagúl ajánlvaa) *Pauler Gyula* rendes tagtól.

Van szerencsém az Alapszabályok értelmében Nagy Imre kir. curiai bírót, az Akadémiának 1870. óta levelező tagját, a genealogiai és heraldikai társulatnak alelnökét, a történelmi bizottságnak, a történelmi társulat választmányának sok évi buzgó és tevékeny munkását, *rendes* tagnak ajánlani. Munkálatai 1870. óta, mióta *levelező taggá lett*, a következők:

I. *Értekezések.*

Adalék Bács-Bodroghmegye főispánjairól.

Észrevételek Bereghmegye főispánjairól.

Az ungi kisebb levéltárakról.

A pálócezi levéltárról. — *Századok* V. 510., 592., 649., 667. ll.

A Görgey-család Árpádkori okmányai.

A Márkusfalvi Máriássy-család levéltára.

Thury György hogyan jutott Palotára? — *Századok* VI. 215., 480., 622.

Észrevételek a magyar Onomasticonról. — *Századok* VII. 322.

A Lajta mint határfolyó. — *Századok* V. 140.

Sopron multja. — *Századok* 1883. függelékében.

A Niczky-családi levéltár. U. o.

A Vezekényi nemzetség és a gróf Czirákyak. Turul, 1883.

A Toma nemzetségbeli Losonczi család őseiről. U. o.

A Kisfaludyak nemesi czimeres levele. U. o. 1884.

Több apróbb közlemény az Archaeologiai Értesítő 1877. folyamában.

II. *Kiadások.*

Mártonfalvy Imre XVI. századbéli naplója.

A pálócezi Horváth-család XVII., XVIII. századbéli naplója.

Hazai Okmánytár (Ipolyi Arnoldddal és Véghelyi Dezsővel) V—VII.

Hazai Oklevéltár, I. (Deák Farkas és Nagy Gyulával).

Anjoukori Okmánytár, I—V.

A gróf Zichy család okmánytára, (Nagy Ivánnal és Véghegyi Dezsővel) I—V.

Zalavármegye Oklevéltára, I.

Munkásságának súlypontja oklevelek gyűjtésében és nálunk eddig még majdnem páratlanul pontos és megbízható kiadásában fekszik. Még értekezései is nagyobb részt e czélt készítik elő. Nem sorolhatjuk tehát a *feldolgozó* történetírók közé, de azért működése oly irodalmi, és tudományos munkásság, mely igénytelen véleményem szerint, teljesen megérdemi a tek. Akadémia elismerését, mely, kivált régibb, a Hunyadiakat megelőző történetünkre nézve, nélkülözhetetlen előfeltétele a feldolgozásnak. Ugy, hogy ha most már egyáltalában gondolhatunk arra, hogy e korszakok történetét megírjuk: azt nem csekély részben Nagy Imrének, az ő kutató, gyűjtő, kiadó munkásságának köszönhetjük.

b) Hajnik Imre rendes tagtól.

Levelező taggá történt megválasztása óta Nagy Imre folytonos tudományos munkásságot fejt ki és különösen a magyar tud. Akadémia történelmi bizottságának egyik legtevékenyebb tagja. Eltekintve több alább megnevezett becses értekezésétől, melyek közül a *Lajta mint határfolyam* című és a genealogiai tartalmuak emelendők ki; különösen mint egyik legszakavatottabb szerkesztője okmánytárainknak tett a hazai történelem úgyszólván minden ágának jelentékeny szolgálatakat.

Négy nagy okmánytár, u. m. a gróf Zichy családé, (eddig 4 kötet), a Hazai okmánytár (eddig hét kötet), az Anjou-kori okmánytár (eddig 4 kötet) és a zalamegyei okmánytár, melyekhez még a Hazai Oklevéltár (1. kötet) járul, köszönik Nagy Imrének egészen vagy túlnyomóan keletkezésüket, sőt ezekre nézve nagy részt nem csak a szakavatott szerkesztés, hanem az anyaggyűjtés érdeme is megilleti.

Ezek útján ezernél több kiadatlan Arpádkori okmányokkal gyarapította a kútfői anyagot; a Zichy okmánytárral az első nagyobb családi okmánytárt, mely a későbbieknek mintául van hivatva szolgálni, nyújtotta; az Anjou-kori okmánytárral a XIV-ik század történetének nagybecsű forrását szolgáltatta; a zalamegyei okmánytárral pedig egy a szó szoros értelmében magyar megyének, a milyennek okmánytárát még eddig nem bírjuk, fejlődése tanulmányát tette lehetővé.

És mindezen okmánytárak nem csak az okirati szöveg pontos kiadása által tűnnek ki, hanem egyszersmind a bennök közölt okmányanyag kiválasztása, az ehhez adott jegyzetek és bevezetések Nagy Imre nagy tájékozottságáról a hazai történelem legkülönbözőbb ágaiban, különösen a genealogia- és a történelmi geographiában, valamint a jogtörténetben tanuskodnak, és az okmánytárak besét jelentékeny mértékben nevelik.

12. Dr. Acsádi Ignác, levelező tagú ajánlva

Nagy Iván rendes tagtól.

A legújabb korban történelmi irodalmunk terén az Akadémia kebelén kívül álló íróktól megjelent művek közt fáradságos kutatások alapján, helyes és beható ítészettel és szellemes vonzó előadással megalkotott „*Széchy Mária*

1610—1679, *irta Acsádi Ignác* Budapest 1885.“ (Megjelent a M. Történeti Életrajzok első folyamában) oly mérvben magaslik ki, hogy *annak írója ez egyért a buzditó kitüntetést teljes méltánylattal megérdemli.*

A mélyen tisztelt Osztály tagjai bizonyára ezen kívül is ismerik a fentebb nevezett írónak egyéb jeles és a tudomány magas színvonalán álló dolgozatait is, s azért én teljes meggyőződéseim szerint Acsádi Ignác urat a Magyar Tudományos Akadémia II. oszt. levelező tagjául ajánlani bátorkodom.

13. Dr. Concha Győző kolozsvári egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

Horváth Boldizsár tisztt. tagtól.

Dr. Concha Győző 1869-ben „A municipalis rendszer jelen állása Európában“ czimű, a budapesti tudomány-egyetem által a Schwartner díjjal koszorúzott és a Budapesti Szemle ugyanazon évi folyamában megjelent munkájával a tudományos irodalom terére lépve, a kir. táblánál elfoglalt fogalmazói állása mellett megszerezte a budapesti egyetemenél a magántanári képesítést s 1872-ben rendkívüli, 1874-ben rendes tanárrá nevezetett ki a kolozsvári tudományos egyetemen.

Fentebb említett munkája óta, melyben az önkormányzat iránt akkortájt uralkodó, sok részben zavaros eszmékkel szemben annak feladatát a közigazgatás körében jelölte ki, állandó munkása államtudományi irodalmunknak.

Kisebb értekezésein és szakbirálatain kívül „A közigazgatási biráskodás az alkotmányosság és egyéni joghoz való viszonyában“ (Budapest 1877. 123. l.) czimű monografiájában a közigazgatási biráskodás mélyebb alapját kutatta s a franczia, német, olasz elméleten túlmenve, azt nemcsak a rideg egyéni jog, hanem az állam úgy erkölcsi, mint lélektani természetének folyamánakép magyarázta; az 1882-iki magyar jogászggyűlés elé terjesztett véleményében pedig a közigazgatási biráskodás szervezési módjára terjeszkedett ki, épp oly nagy legislatív és doctrinalis készüllettel, mint beható elemzéssel. „A közigazgatási enquete“ (Budapest 44 l.) czimű dolgozata hasonló apparatussal készült s szerzője kritikai erejéről tanuskodik.

Teljesen új világot vetett az 1790-iki reform-mozgalmakra a Budapesti Szemle-ben 1882-ben megjelent s az Olesó Könyvtár-ban 1885-ben másodszer közzétett monografiája: „A kilenczvenes évek reformeszméi és előzményeik“ melyben az akkori röpirodalom az eddiginél sokkal szélesebb terjedelemben van felkarolva, államtudományilag méltatva s a jelen század harminczas éveiben fel-lépő liberalismusunk a múlt század kilenczvenes éveinek mozgalmaival összekapcsolva.

A M. Tudományos Akadémia könyvkiadó vállalatában megjelent „Ujkori alkotmányok“ czimű munkájának első kötete, egy részt mig a közjog rendszerezésének első kísérlete, más részt, mint a külföldi intézményekbe beható, de a saját felfogását fentartó s azokat magyar nemzeti szempontból néző komoly termék kelt figyelmet, mely a nyelv helyes kezelése által a nagy közönségre is határozott nyereség.

Végül a múlt évben a magyar jogászggyűlés elé terjesztett szakvéleménye azon kérdés fölött: „A törvényhozási felhatalmazás alapján kibocsátott kormány-

rendelet újabb felhatalmazás nélkül megváltoztatható-e?“, valamint a „Magyar Igazságügy“-ben közzétett kritikái értekezése „A jog és állambölelet alaptanai“ cím alatt, széleskörű tudással s magas szempontból van írva.

14. Csaplár Benedek kegyesrendi tanár, levelező tagúl ajánlva

Deák Farkas rendes tagtól.

Hogy e kitünő író hazánkiára óhajtom irányozni a Tek. Akadémia figyelmét, ennek főoka az, hogy a sok év óta bokrosan szerzett érdemek elismerését, habár kissé későre, de végtére is módjában legyen az Akadémiának kimutatni.

Csaplár, már 24 éves korában lefordította *Plátó műveit*, melyek bevezetésekkel s jegyzetekkel ellátva, *Kolozsvártt* jelentek meg 1845-ben; s azóta a bölcselet és hazánk míveltségtörténetének mezején a kisebb s nagyobb dolgozatok egész sorozatával gazdagította irodalmunkat, a mellett, hogy közel 40 éven át sikerteljesen folytatta tanári pályáját.

Munkáinak teljes czimsorozata látható a *Figyelő* című folyóirat XI. kötetében, honnan csak a következő művek czímeit vagyok bátor felemlíteni: *Buzgó óhajlás, nemzeti hagyományaink* különösen a *tájszógyűjtemény ügyében*, Pest, 1858.; *A nemzeti mívelődés alapja*, Szeged, 1861. 244 lap; *Elmélkedés társadalmi viszonyaink fölött*, Szeged, 1861. 80 lap; *Igénytelen eszmék társadalmi ügyeink körül*, Szeged, 1862.; *A magyarországi kegyes tanítórend történetének terrvrajza*. Pest, 1871. Nem említem a Dugonics emlékezete és emléke ügyében, a Széchenyi István pályájáról és működéséről írt műveit, szintűgy mellözöm nyelvészeti, nevelésügyi, kisebb történeti és valláserkölesi értekezéseinek nagy számát, csakis azt jelzem, hogy a komoly tudomány, vas szorgalom és tiszta képzeletű szép lélek munkásságát multhatatlanul kísérő eredmények koszorúzták működését, t. i. pályatársainak és tudós rendjének méltó elismerése, melynél fogva a rend történetírójává választatott s más teendőik kötelezettsége alól felmentetett.

Mind ezek mellett szerény is volt a legnagyobb mértékben, mert többnyire álnevek alatt dolgozott, melyek közül álljon itt egy pár: Karcsey Gáspár; Árpádfi G.; 6 + 8; 6. 8. 9; Füzesi; Edényi Márton; Cs. B. stb. stb. Karcsey Gáspárról mondja ugyanis Ipolyi Arnold — *Mythologia*. Előszó. XXVIII. lapon, hogy „gyűjteményének legbecsesebb részéhez nagy mértékben járult Karcsey G., a ki e téren szakember“.

Régóta működik és sok szépet dolgozott Csaplár Benedek, de a haladó évekkel nem hogy gyengült volna szellemi ereje, hanem inkább folytonos erősbülést mutat. Pár év előtt lépett föl *Révai Miklós élete* című nagyhatású monografiájával, melyből már három kötet megjelent, még egy hátra van s mely által elsőrangú hazai íróink sorába emelkedett.

E munka a felőlelt korszaknak mintegy életírása s nemzeti míveltségtörténetünk egyik leggazdagabb forrása; és habár nyilvánított czélja csupán irodalomtörténeti, s még a III. kötet előszavában sem akarja Révai Miklós élete és korának nevezni, de határozottan korrajz a szó legnemesebb értelmében, úgy szép alakjára, mint gazdag tartalmára nézve. A csupán irodalmi térről csaknem észrevétlenül, de vonzólag s figyelmünket magával ragadva suhan át nemzeti és míveltségtörténetünk legfinomabb árnyalatainak hí festésére. Schol sem olvastam ily szakszerű fejtegetését a politikai viszonyok befolyásának az irodalmiakra és

viszont ; az átmenetek rajzolása s a közeseményeknek az irodalmiakra való hatása oly szépen van e műben keresztülvive, hogy a tárgy komolysága mellett is költői hatást gyakorol az olvasóra.

De már elhallgatok, hisz mindenki olvashatja Révait, a jeles mű közkézen forog s nekem nincs több mondani valóm, mint kérni a Tek. Akadémiát: Ne engedje, hogy e jeles írónk hazánk választott tudósainak társaságából továbbra is kimaradjon.

15. Dr. Felméry Lajos kolozsvári egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva
Brassai Sámuel rend. tagtól.

Több ízbeli ajánlatomat újítva és sürgetve *dr. Felméry Lajos*, k. egyetemi tanárt, szintoly termékeny, mint alapos tudományos író, a II. osztály levelező tagjául ajánlom.

Dolgozatainak már beküldött lajstromát elégségesnek tartom az itt következő címekkel kiegészíteni:

Nőnevelésünk és az iskola. Tanulmány a M. Philosophiai Szemle 1885. májusi füzetében.

Leányiskolánk és a női természet.

Közmívelődési egyleteink és a nők.

Művészeti studiumok és a női természet.

A népoktatásügy jelen állapota Oroszországban. } A Néptanítók Lapjában
A túlterhelés kérdése Angliában. } 1885.

A túlterhelés kérdése Németországban. — Pesti Napló 1885. márczius.

Les débats parlementaires relatifs à la loi de l'enseignement secondaire en Hongrie. — Tanulmány a „Revue internationale de l'Enseignement“ 1885. januári füzetében.

16. Dr. Földes Béla budapesti egyetemi rdk. nyilvános jogtanár, lev. tagúl ajánlva
Kautz Gyula rend. tagtól.

Ajánlásomnak közelebbi indoklásául arra utalok, hogy a fentnevezett tanár, egyetemünk jog- és államtudományi karában a Statisztikának, a Nemzetgazdaságtannak és a Pénzügytannak egyik tanára, a mely minőségben már több év óta kiváló buzgósággal, szorgalommal és sikerrel működik ; e mellett mint szakbeli író és tudós többrendbeli nagybecsű dolgozatokkal, a jelzett tudomány-szakokba vágó jeles értekezésekkel, kézikönyvekben és folyóiratokban megjelent ön-állók művek közzétételével a hazai szakirodalmat nem kis mértékben gazdagította, sőt egynemely dolgozatával, mint például az agióról, az árak, a nemesfémek stb. statisztikájáról és történetéről még a külföld figyelmét is magára vonta s annak kitüntető elismerését nyerte ki.

Földes tanár ezeken kívül már évek hosszabb során át nemesak buzgó és munkás tagja Akadémiánk nemzetgazdasági és statisztikai bizottságának, hanem mint ugyanennek jegyzője, s egyéb akad. kiadványok előállítására körül sikerrel fáradozó szakember: ezen minőségben és érdemeinél fogva is kiválóan méltó arra, hogy akad. levelező tagnak megválasztassék ; s bizony állíthatni, hogy személyében tudományos társulatunk egy igen becses munkaeőrel fogna szaporodni és gazdagodni.

Végül idecsatolom dr. Földes kiválóbb dolgozatainak jegyzékét; a melynek figyelembevételét a Tekintetes Akadémiának melegen ajánlom.

A) *A M. T. Akadémia kitüntetésével vagy megbízásából kiadott munkák:*

Papírvaluta és agió. A M. T. Akadémia által koszorúzott pályamű. Budapest 1883.

A pénzegység kérdése. A M. T. Akadémia által kitüntetett pályamunka. (Részben megjelent a Budapest. Szemlében 1883.)

Nemzetgazdasági és statisztikai Évkönyv. A M. T. Akadémia nemzetgazdasági bizottságának megbízásából I. és II. évfolyam. Budapest, 1883. és 1884. (Harmadik évfolyam sajtó alatt).

Városaink és a városi lakosság életviszonyai. (Akadémiai értekezések.) Budapest, 1883.

A nemzetgazdaságtan módszere. (Akadémiai értekezések.) Budapest 1881.

Értekezések az angol és francia nemzetgazdaságtan köréből. A M. T. Akadémia könyvkiadó vállalatában. Budapest. 1883.

Azonkívül szerkesztette a M. T. Akadémia nemzetg. és statisztikai bizottságának megbízásából 1882—1886-ig a „*Nemzetgazdasági és Statisztikai Értekezéseket*“ és a „*Budapesti Szemle*“ nemzetgazdasági és statisztikai részét.

B) *Egyéb önálló munkák:*

A nemzetgazdaság- és pénzügytan kézikönyve. I. kiadás 1881. II. kiadás 1885. Budapest.

Magyarország statisztikája összehasonlítva egyéb államokkal, különös tekintettel Ausztriára. Budapest 1885.

Statisztikai tanulmányok a gabonaárakról. (Részben olaszra is lefordítva.) Budapest, 1881.

Adalékok a nemzetgazdaságtan történetéhez. Quesnay, Turgot, Smith. Budapest, 1881.

Takarékpénztáraink reformja. A Pesti Lloyd-társulat által kitüntetett pályamunka. Budapest, 1878.

Bevezetés a gazdaság-történetbe. Budapest, 1878.

A nemzetgazdasági eszmék újabb fejlődése. Budapest, 1874.

A munkásmozgalom legújabb iránya. Pest, 1873.

A szociális kérdésről. Nemzetgazdasági tanulmányok. Pest, 1870.

Pesti építkezések 1873. és 1874-ben. Budapest, 1875. (A főv. statiszt. hivatal kiadványa.)

Budapesti adótanulmányok. Budapest 1877. U. o.

C) *Nagyobb értekezések.*

A nemzetgazdaságtan Angliában. (Budapesti Szemle 1885.)

Tanulmányok népiünk életviszonyairól. Két cikk. (Budapesti Szemle 1884.)

Adalék a biztosítás történetéhez hazánkban. (Budap. Szemle, 1883.)

A tulajdonjogról. (Nemzetg. Szemle 1882.)

A statisztikai seminariumokról. (Nemz. Szemle 1882.)

- Az államvasúti kérdés az olasz parlament előtt. (Nemzetg. Szemle 1882.)
 Magyarország adószolgáltatása 1838—1877. (Nemzetg. Szemle 1880.)
 Közgazdasági viszonyok az ókori római köztársaságban (Nemzetgazdasági Szemle 1880.)
 Egy kiegészítő lap a hivatalos statisztika történetéhez (Magyar Gazda 1880.)
 A gazdasági szabadság érvényesülése Angliában (Nemzetg. Szemle 1879.)
 Útak és utazások a régi Rómában. (Havi Szemle 1879.)
 Colbert. (Nemzetgazd. Szemle 1878.)
 A községi pénzügyről (Nemzetg. Szemle 1878.)
 A budapesti részvénytársulatok az utolsó 10 év alatt. (Havi füzetek, főv. stat. hiv. 1878.)
 Savonarola államtani nézetei. (Budapesti Szemle 1876.)
 A budapesti egyesületek statisztikája 1874-ben. (Havi füzetek 1877.)
 Munkások és munkabérek a budapesti gyárakban. (Havi füzetek 1875. és 1876.)
 Budapest vasúti és gőzhajói áruforgalma. (Havi füzetek 1875—1877.)
 Adalékok Magyarország árstatisztikájához 1200—1800 (Budapest főváros statisztikai évkönyve 1873.)
 Adalékok a gyarmatosítás történetéhez Magyarországon. (Hungaria Évkönyv 1876.)

D) Nagyobb emlékiratok.

- Az osztrák-magyar kereskedelmi és vámszerződésről.* A kereskedelmi minisztérium megbízásából. 1877.
A tirolai gabonámról. A budapesti kereskedelmi és iparkamara megbízásából. 1877.
Az áruforgalmi statisztika újjászervezéséről. A budapesti kereskedelmi és iparkamara megbízásából. 1878.
A konzulátusi ügy szervezéséről. A budapesti kereskedelmi és iparkamara megbízásából. 1880.
Az ipartörvény revíziójáról. A magyar kereskedelmi csarnok megbízásából. 1881.
 Nagyobb cikksorozatok különféle hazai napilapokban és folyóiratokban. Der Einfluss von billigen und theuern Zeiten auf die Sterblichkeit. Jena, 1880.
 Cautelen bei Anwendung der statistischen Methode. Wien, 1881.
 Egyéb dolgozatok külföldi szaklapokban.

17. **Lukács Béla**, a m. kir. államvasutak igazgatósági elnöke, levelező tagúl ajánlva

György Endre lev. tagtól.

Azokhoz a tényekhez, a melyeket ezen ajánlatom támogatására tavali alkalmam felsorolni, csak azt az egyet akarom hozzáadni, hogy tavali nagygyűlésünkön Anglia és Franciaország államháztartási és adózási viszonyairól irt jeles munkája a nagy jutalomra találatot érdemesnek, s így az Akadémia a szakirodalmi munkásság legmagasabb fokú elismerésével jutalmazta.

Felesleges részletesen kiterjeszkedni újlag Lukács B. úr irodalmi működéséről.

désére. Mind a „Nemzetgazdasági Szemle“ és a „Budapesti Szemle“, és egyéb folyóiratokban közzétett tanulmányai, mind önállólag megjelent nagyobb művei, — a melyek majdnem kizárólag pénzügyi kérdésekkel foglalkoztak, — teljes objectív, világos felfogást, meggyőző logikát, széles olvasottságot és látkört igazolnak; polemikus fejtegetései közül pl. a horvát pénzügyi kérdéstről írott, egész kis irodalomnak adott anyagot.

Hozzá kell tennem, hogy éppen e téren kicsiny az újabb nemzedék figyelembe vehető száma, s régi jeleseink fogyásával folytonosan érezzük az újabb erők hiányát. Lukács B. úr, a ki nemzetgazdasági bizottságunknak is évek óta szorgalmas tagja, multjánál és szerzett érdemeinél fogva is méltó arra, hogy Akadémiánk, mely nagy jutalmával már kiténtette, tagjai közé is fel vegye.

18. Dr. Márki Sándor aradi főreáliskolai tanár, levelező tagúl ajánlva
Nagy Iván rendes tagtól.

Az Alapszabályok 16. §-a, illetőleg az Ügyrend 12. §-a értelmében dr. Márki Sándor urat, aradi főreáliskolai tanárt, ki 1868. óta 18 éven át a magyar történelmi s földrajzi irodalom terén feltűnő sikerrel és lankadatlan tevékenységgel munkálkodván, az e szakbeli tudomány emelésére, terjesztésére és gyarapítására kiváló készségénél fogva elismert hivatással bír, és a kinek számos egyéb derék dolgozatai közül *Kemény János élet- és korrajza* a M. Történelmi Társulat által jutalomra érdemesített, *Mária magyar királyné-ja* pedig a Kisfaludy Társaság pályázatán első sorban dicsérettel kiemeltetett: van szerencsém *újra másodszor is* a jövő nagygyűlésen megválasztandó *levelező tagúl* tisztelettel ajánlani.

Ajánlatom indoklásául bátorodom az illető fiatal tudósnak eddig közzétett számos és már a mult évi ajánlatomkor felsorolt dolgozataira hivatkozni, melyek egy részét alább láthatni.

Dr. Márki Sándor főreáliskolai tanár *önállóan megjelent munkálatai*:

1. Fekete Kőrös és vidéke. Nagyvárad, 1876. 146 lap.
2. Sarkad története. Budapest, 1877. 8r. 189 lap.
3. Az oroszok hazánk történetében. Nagyvárad, 1877. és ez újra átdolgozva önállóan is megjelent.
4. A magyar mint államnyelv. 1604—1611. Arad, 1879.
5. A nagyfalusi Arany-család. Budapest, 1879. és Arad, 1881.
6. Dr. Nogáll János (életrajz). Nagyvárad, 1880.
7. Bihari román írók. Nagyvárad, 1880.
8. Aradtól Petroszényig. Tört. és földr. ism. Arad, 1881.
9. Csala és vára. Arad, 1882.
10. Czudar Mihály versei. Arad, 1883.
11. A Bingföld. (Egy új-seelandi magyar telep). Arad, 1883.
12. Aba Sámuel. Arad, 1882.
13. Dósa György. *Az Akadémia által megdicsért pályamű.* Budapest, 1883, 8r. 216 lap.
14. Kemény János. *A Tört. Társulat által jutalmazott pályamunka.* (Önállóan). Arad, 1883.
15. Eszterházy Miklós életrajza. (Megjelent a Helikonban.) Pozsony, 1884.
16. Wesselényi Ferenc nádor. Pozsony, 1884. (A Helikonban.)

17. Széchenyi Pál életrajza. (Megjelent a Helikonban).
 18. Kemény János. (Megjelent a Helikonban). Más mint a 14. számú.
 19. Magyar Pantheon 150 arcképpel. Pozsony, 1884. kétféle kiadás.
 20. Mária, Magyarország királynéja. *A Kisfaludy-Társaság által első sorban megdicsért mű.* Megjelent a M. Tört. Életrajzok kiadásában.

Szerkesztés :

21. Irodalmi Értesítő. 1874. és 1875-ben, a mi az Akadémiának is helyes lésevel találkozott.
 22. A Kőlcsey-egyesület Évkönyve. Arad, 1884. Ez egyesület titkára, majd alelnöke lön.
 23. Mátyás király életrajza. A Helikonban.
 24. Thököly Imre életrajza. Ugyanott.
 25. A Hegyes Drócsa északkeleti részén. (Kárpát-Egyesület). Igló, 1885.
 26. Arad megye és város monographiája megírásával lévén megbízva, ebből is már mutatóványok jelentek meg.
 És végre azóta is számos önálló s folyóiratokbeli dolgozatai.

19. Bárá Orbán Balázs országgyűlési képviselő, levelező tagúl ajánlva

Thaly Kálmán rendes tagtól.

Lengyelfalvi *Bárá Orbán Balázs* országgyűlési képviselő urat, a Székelyföld nagyérdemű, alapvető monographusát, a II. osztályba levelező tagúl megválasztásra ajánlom. E 6 kötetes nagy munkáján kívül Orbán Balázs még igen számos történelmi, föld- és néprajzi, úgy régészeti művet írt, melyeknek sorozatát bővebb tájékozás végett idemellékelni bátorodom. Különösen figyelembe ajánlom e munkálati czímajstrom végső részét, mint a mely szerzőnek, e kimeríthetetlen szorgalmú derék írónak legújabb munkásságát ismerteti. Orbán Balázs a Történelmi társulatnak már régóta igazgató-választmányi tagja; mely elismeréshez méltóan fogna sorakozni a nagybecsű és fölötte számos irodalmi művei által bőségesen kiérdemelt m. t. akadémiai levelező-tagság, melyre őt ismételve a legmelegebben ajánlani szerencsés vagyok.

Orbán Balázs munkái :

Utazás keleten. 6 kötet 8-adrét. Megjelent Kolozsvárt, Stein Jánosnál 1861—63.

Kelet tündérvilága vagy Zaif Züliázán arab rege, Ali Bey után ford. Kolozsvár, 1861. 8-adrét, 2 kötet.

A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi és népismei szempontból. 4-adrét. I. k. *Udvarhelyszék,* II. k. *Csikszék,* III. k. *Háromszék,* IV. k. *Marosszék,* V. k. *Aranyosszék,* VI. *Barcaság.* Budapest, 1864—1870.

Maroscásárhely szabad kir. város leírása. (Különlenyomat a Székelyföldből).

Torockó völgyének ismertetése. (Különlenyomat a Székelyföldből).

Brassó szabad kir. város leírása. (Különlenyomat a Székelyföldből).

A barcasági tíz magyar falu leírása. (Különlenyomat a Székelyföldből).

Orbán Balázs országgyűlési beszédei. 5 füzet. (1870—1883.)

A Lábatlan-család siremléke 1400-ból. Megjelent a Századok 1869-ik évf. *Magyar népköltési gyűjtemény.* A Kisfaludy-Társaság ily című kiadványa. I. II. kötetében *Székely regék és Krisztusmondák.*

Emlékiratok a kolozsvári Ellenzék és Pesti Napló tárczáiban egy kötetre való. Tövis és Diod környéke. Felolvastattott a Történelmi társulat 1886. februári havi választmányi gyűlésén.

Számos tárcza és vezércikk a Kolozsvári Közlöny, Egyetértés és (kolozsvári) Ellenzék című lapokban.

Készen levő munkák:

Torda város és környékének egyedírat. Kéziratban egy nagy kötetre való. *A Székelyföld leírásának új átdolgozása, újabb okmányi kutatások nyomán tetemesen bővítve.*

Székely regék és Krisztusmondák. Kézirat a Kisfaludy-Társaságnál kiadás végett.

20. Dr. Schnierer Aladár budapesti egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva
Apáthy István rendes tagtól.

Van szerencsém dr. *Schnierer Aladár* urat a budapesti kir. tudományegyetemen a büntető és a bírcseleti jog nyilvános rendes tanárát, a jog- és államtudományi kar volt dékánját, a II-ik osztályban *levelező taggá* leendő megválasztásra ajánlani.

Az alábbi jegyzék áttekintését nyújtja *Schnierer* irodalmi munkásságának, mely részére a büntetőjog terén első rangu tudósaink közt méltó helyet biztosít. Ezt Akadémiánk a maga részéről azzal constatálta, hogy *Schnierernek* 1881-ben megjelent s a büntető jog magyarázatát tartalmazó nagyszabású munkáját 1884-ben a *nagy díjjal* tüntette ki.

Dr. *Schnierer*, mint író és mint tanár első rangu képviselői közé tartozik a büntető jogtudománynak, melynek művelői Akadémiánk körében annyira megfogytak, hogy *Schnierer* megválasztása már e szempontból is kívánatosnak, sőt szükségesnek mutatkozik.

Ha a mondottakhoz még hozzáteszem, hogy az irányadó körök *Schnierer* közreműködését minden fontosabb büntetőjogi kérdésnél igénybe veszik, és őt mellőzhetőnek nem tekintik, azt hiszem eléggé indokoltam ajánlatomat, melynek elfogadásával Akadémiánk méltóan egészítené ki számát azoknak, a kik hivatva vannak hazánk első tudományos intézetének fényét és tekintélyét emelni.

Schnierer Aladár munkái:

1. *A bűnrészesség tana.* Hoffmann P. Jog és államtudományi folyóiratában I., II. és III. füzet, 1868/9.
2. *A büntetőjog általános tanai,* (1873).
3. *A büntettek és büntetések,* (A büntetőjog különös része), (1876).
4. *A büntettekről és vétségekről szóló magyar büntetőtörvény magyarázata,* (1881).
5. *A büntetőjog általános tanai az 1878. V. és 1879. XL. törvényezikkek alapján,* (1883).

6. A magyar büntető-törvény magyarázatának *második* teljesen átdolgozott és a hazai judicatura tekintetbevételével bővített *kiadása*, (1885).

7. A Jogtudományi hetilapban és később a Jogtudományi Közlönyben közzétett cikksorozatok, mint nevezetesen:

- a) az élet elleni büntettekről;
- b) a nyomozó és vádely a bűnvádi eljárásban;
- c) a csalásról;
- d) az örökösödési jog észjogi megalapításáról;
- e) a büntetőtörvényjavaslat ált. részének bírálata stb.

21. Dr. Wlassics Gyula kir. ügyész, levelező tagúl ajánlva

Tóth Lőrincz rendes tagtól.

Levelező tagúl, most már ismételve, mély tisztelettel ajánlom a T. Akadémiának, Wlassics Gyula kir. ügyész urat, fiatalabb jogtudósaink s jogtudományi íróink egyik legkitűnőbbikét, a ki „*Bűnkísérelt és bevégzett bűncselekmény*“ és „*A tettesség és részesség tana*“ nagy munkáival, az akadémiai Sztrokay-jutalmat, a bírálók magasztaló s a nagy munka jeles voltát rendkívül kiemelő nyilatkozata s ajánlata folytán nyerte meg. Midőn a jogirodalmunkban páratlanul álló munkának egyik (önálló) része: „*A tettesség és részesség tana*“ múlt 1885-ik évben nyomtatásban megjelent, a magyar jogászvilág, sőt a németországi tudományos kritika is, az akadémiai bírálók kiemelő véleményét magáévá téve, tapsokkal fogadta.

E nagy kötetet tevő s 580 sűrűn nyomtatott lapot elfoglaló munka, mind eszmetartalom s a kérdésre vonatkozó összes német, franczia, angol, olasz jogirodalom forrásainak leggondosabb s bírálva összehasonlító felhasználása, mind correct, sőt szép stylje tekintetében, a magyar jogirodalomnak dicsőségére való jelenség, melynek figyelmen kívül hagyása annyit jelentene, mint a jogtudomány terén szerzett érdemeknek az Akadémia kebelében teljes elhanyagolása s kiesinylő fogvetése.

Az említett munka, melynek másik önálló s a megjelenttől egészen független, hasonló kiterjedésű része (*A kísérelt tana*) már szintén sajtó alatt van s legközelebb ki lesz nyomtatva, a hazai és külföldi szakbírálat által osztatlan elismerésben részesült, s a külföldi monografia-irodalom magas fokán állónak ismertetett el. A Jogtudományi Közlöny bírálata, a kolozsvári egyetem büntető-jog-tanárának tollából, így szól e műről: „Oly sok s oly nagy horderejű kérdés van e munkában tárgyalva, s mindez tárgyalva van annyi bensőséggel, oly alapos tudománynyal, oly virtuozitással, hogy a büntetőjog-tudománynyal foglalkozónak valódi élvezetet nyújt. Szerző e munkájával hazánk criminalistikájában *dicső* helyet biztosított magának, mert díszére válnék az bármely nemzet jogirodalmának.“

De ezenkívül is az általam melegen ajánlott már nem nagy reményű, hanem nagy érdemű jogtudományi író folyvást a legodaadóbb s lelkesebb buzgalommal foglalkozik a magyar jogirodalom művelésével.

Szintén a múlt 1885-iki év folyamán jelent meg tőle önálló füzetben a „*Bűnvádi eljárás alapelvei*“ című nagybecsű munka, melyet a kritika nem kisebb elismeréssel fogadott, s a mely a „Goldhammer-féle Archiv“ és az „Oesterr.

Centralblatt“ bírálataiban a legjobb művek közé soroztatott, melyek a bűnvádi eljárás alapelvei tekintetében közzétették. Vajjon hány hasonló becsű művet mutathat fel fejlődő jogirodalmunk, mely nem csak a hazai bírálat ily egyértelmű elismerését vívta ki, hanem a magasb igényű tudományos külföld figyelmét s koszorúit is kiérdemelte.

Még ezenkívül meg kell említenem Wlassics Gyula legujabb dolgozataiból: „Az orosz büntető törvényjavaslat“ különös részének részletes és az összehasonlító jogtudomány alapján írt bírálatát tartalmazó cikksorozatot a „Jogtudományi Közlöny“-ben, „A kettős házasság“ és „Az elévülés“ kérdéseinek alapos tárgyalását a „Jog“-ban s a „Büntető jog Tára“-ban, mely kérdésekben kifejtett véleményeihez a kir. kuria teljes ülése is hozzá járult; „A börtönügyi tudomány mai állásáról“, s az „Átdolgozott új bűnvádi eljárási javaslatról“ írt cikkeket; végre legujabban „A correctionalisatió kérdéséről az eljárás szempontjából“ éppen megjelenő becses cikksorozatot.

Ha ezekhez még hozzáadom a múlt évi ajánlatomban felsorolt értékes cikkek s bírálatok nagy tömegét, melyeket most ismételni, a hely kimélése tekintetéből, nem akarok: senkisem vonhatja kétségbe, hogy itt már nem egy kezdő fiatal íróval van dolgunk, kinek megválasztása további buzdításul szolgáljon, hanem egy érdemekben már is gazdag jogtudományi íróval, kinek az akadémiai tagok sorába felvétele az Intézetnek dicséretére válik, s kiben a második osztály, melynek feladatai közt az összehasonlító jogtudomány művelése egyik nevezetes pontot képez, oly kitűnő munkaerőt nyer, a kiben leghívebb, alapos tudományú, fáradhatatlan szorgalmú s folyton haladó, termékeny tényezőjét fogja találni nemes munkálkodásának.

22. Dr. Zsögöd Benő kolozsvári egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlja

Wenzel Gusztáv rend. tagtól.

Ajánlásom indokolásául a jelzett úrnak tudományos érdemeire és jogtudományi működésének eddigi jeles eredményeire hivatkozom.

Zsögöd úr ugyanis tanári működése és irodalmi munkássága által világos bizonyosságát nyújtotta annak, hogy ő a mai jogtudomány szellemét tökéletesen felfogta, s annak értelmében jeles szakismeretei alapján, tudományos vizsgálódások útján és rendszeres formában jogunkat művelni s elveit a jogélet szükségleteihez képest kifejtetni van hivatva. S ehhez járúl, hogy ő jogunknak nemzeti előzményeit nemcsak alaposan ismeri, hanem tudományos és irodalmi működésében hasznosítja is, és folyton folyva szemé előtt tartja, hogy ő magyar jogtudós, a ki jogéletünk szükségleteinek megfelelően igyekszik, azonban egyszersmind hazánk jogtörténete iránt is kellő tisztelettel viseltetik.

Irodalmi működését illetőleg következő munkáira hivatkozom:

Az örökösödési köteles részről. A M. Tud. Akadémia által 1873. a Sztrokay-díjjal jutalmazott pályamunka.

A bírói zálogjog némely kiterjesztéséről (doctor-felavatási értekezés) Budapest, 1879.

Öröklött és szerzett vagyon. Tanulmány (magántanári habilitationális értekezés) Budapest, 1879.

Kiskorúak utáni törvényes öröklésről. Tanulmány. Budapest, 1879.

Csödtörvény jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátva. Budapest, 1881.

Polg. törvénykezési rendtartás és végrehajtási eljárás. Budapest, 1881.

Folyóirati értekezések.

Az ítélet végrehajthatlansága miatt panaszjogról s a kereseti kérelmen való túlterjeszkedésről.

A lejárát után vállalt váltókezesességről.

Az 1879. magyar jogászggyűlés tárgyalásairól, a kötelesrész tárgyában.

A köteles részről a francia jogban.

Az örökösödési törvénytervezetről stb. stb.

23. **Dr. Hirschfeld Ottó**, a berlini egyetem ny. r. tanára, külső tagúl ajánlvá
Torma Károly rend. tagtól.

A nevezett jeles tudós, mint régiségtani író, s a szó szoros értelmében európai jelentőségű kitűnőség általán ismeretes. A ki irodalmi érdemei alapján Európa egyik legkitűnőbb egyetemének tanszékére, Mommsen Tivadar ajánlatára hivatott meg, hogy a mester utódja legyen: bizonyára érdemes arra, hogy a M. T. Akadémia kültagjai sorában helyet nyisson részére.

Alapszabályaink 17. szakasza értelmében ajánlatom bővebb indokolásául legyen elég annyit megemlítenem, hogy Hirschfeldnek hazánk római kori felirattana előbbvitelében sokszoros és kitűnő érdemei vannak. Több versen tett ugyanis Magyarországon régiség-felirattani utazásokat, s a mit vizsgálatairól írt, s a hogyan írta: a magyar tudományosság törekvései iránt táplált rokonszenvének s elismerésének meleg bizonyítékait képezik.

A III. Osztály részéről.

24. **Dr. Högyes Endre** lev. tag rendes tagúl ajánlvá
dr. Török József r. tagtól.

Dr. Högyes Endre immár 15 éven át ernyedetlen buzgalommal folytatott élet és kórtani s részben gyógyszerertani buvárlatai s irodalmi munkálatai által, kitörölhetetlen betűkkel írta be nevét az orvosi tudományok történelmébe. *Az associált szemmozgások idegmechanismusára vonatkozó kísérletei*, — melyek a budapesti orvosegylet által a *Balassa-díjjal* koszorúztattak s az Akadémia elismerését is megnyerve, ennek segélyezése mellett folytak és még jelenleg is folynak, — továbbá az *acustikai végek élettani szerepéről* írott értekezései, úgy-szintén a *jodoformról* írott munkái, melyek a külföldi orvosi sajtó részéről is, mint forrásdolgozatok, leginkább idézettek; oly kimagasló dolgozatok, melyekkel magának örök emléket emelt, a magy. kir. budapesti egyetem jó hírnevét pedig jelentékenyen fokozta. Mindezeknél fogva őt a rendes tagságra ajánlani bátorkodom.

Högyes Endre dr., budapesti egyetemi tanár nyomtatásban megjelent irodalmi dolgozatainak jegyzéke:

1872-dik évben.

1. Az ondószálcák behatolásáról a fiatal sejtek protoplasmájába. Orv. Hetilap 1872. 11. sz.
2. Adatok a vese élet- és kórtanához. Ugyanott 1872.
3. Kurze Mittheilungen über die histologische Structur und physiologische Function der Malpighischen Körperchen und bogig gewundenen Kanälchen der Niere. Allg. med. Cent. Zeitg. 1872. 55. sz.
4. Kurze Mittheilungen über die Circulationsverhältnisse der Niere. Allg. m. Centr. Zeitg. 1872. 62. sz.
5. Előleges közlemény a vese kanyargó csatornái és Malpighi testecsei hámfedezetének kóros változásairól. Orv. Hetilap 1872. 31. sz.
6. A vese szereplése az anyagforgalomban. Természettud. Közlöny. 1872.
7. Kísérletek és észleletek a Cantharidin élettani hatásáról. Orv. Hetilap. 1872. 3., 4., 6., 7. sz.

1873-dik évben.

8. A vese vérkeringési viszonyairól. Akadémiai Értekezések 1873.
9. Experimental-pathologische Beiträge zur Kenntniss der Circulationsverhältnisse in den Nieren. 1873.
10. Cohn kísérletei és a táplálkozási önállóság a vese velő állományában. Orv. Hetilap 1873. 11. sz.
11. A felbomlott vér hatásáról az állati szervezetre. Természettud. Közlöny 1873. jun. f.
12. Zur Wirkung des zersetzten Blutes auf den thierischen Organismus. Centralbl. f. d. med. Wissenschaften 1873. 30. sz.
13. Bunsen-féle szívó-fuvóról (Wassertrommelgebläse) mint mesterséges légzési készülékről a légvételi elégtelenségek kiegyenlítésére. Természettud. Közlöny. 1873. júl. f. és Orv. Hetilap 1874.
14. Kísérleti töredékek a Cholera-ürülékek hatásáról az állatokra. Orvosi Hetilap 1873. 34—40. sz.
15. Kurze Mittheilungen über die Wirkung der frischen Cholera-Entleerungen auf die Thiere. Centralbl. 1873. 50—51. sz.

1874-dik évben.

16. Kurze Mittheilungen über das Bunsenische Wassertrommelgebläse, als künstlichen Athmungsapparat zur Ausgleichung der Athmungsinsufficiencien. Centralbl. f. d. med. Wissenschaft. 1874. 11. sz.
17. A mesterséges vesebántalmaknál előforduló hengeres képletekről. Orv. Hetilap 1874. 15—20. sz.
18. Experimentelle Fragmente über die Wirkung der Cholera-Entleerungen auf Thiere. Zeitschrift f. Epidemiologie. 1874.
19. A kórtan viszonya a többi természettudományokhoz. Orv. Hetilap 1874. 8—12. sz.

1875-dik ében.

20. Kísérleti adatok a légző mozgások fuladás alatti lefolyásához. Orv. Hetilap 1875. 49—59. sz.

21. Experimentelle Beiträge über den Verlauf der Athmungsbewegungen während der Erstickung. Archiv. f. exper. Pathol. u. Pharmacologie 1875. B. V.

22. Mittheilungen aus dem Institute für allg. Pathologie u. Pharmacologie an der Universität zu Klausenburg.

A) Beiträge zur phys. Wirkung der Bestandtheile des Capsicum annum.

B) Phys. Wirkung des dithiocyansäuren Kalium u. Aethyl. Arb. f. exp. Path. u. Pharm. 1875.

1876-dik ében.

23. A lélegzés-mérésről (spirometria) a Lowne-féle „transportable spirometer“ bemutatásával. Orv. Hetilap 1876. és a kolozsvári Orvos-természettud. Értesítőjében.

1877-dik ében.

24. Adatok az emlősmagzat életszivósságához. Orv. Hetilap 1877. 23. sz.

25. Beiträge zur Lebensfähigkeit des Säugethier-Foetus. Pflüger's Arch. f. die gesammte Physiologie 1877. jun. f.

26. Némely gáznemű anyag hatása a légzőmozgások fuladás alatti lefolyására.

1878-dik ében.

27. Über den Einfluss verschiedener Gase auf den Verlauf der Athmungsbewegungen während der Erstickung. Centralbl. f. med. Wissenschaft. 1878. No. 8.

28. Telephon szerkezetű magneto-inductor ideg-izom izgatásokra. Orvos-természettud. Értesítő 1878., és Orv. Hetilap 1878. 12. sz.

29. A halló erő meghatározása telephonnal. Kísérleteleg előadatott a kolozsvári orvos természettud. Társulat 1878. negyedik szakülésén.

1879-dik ében.

30. Az arcideg-kiirtás után keletkező szembeli változásokról. Orvos-természettud. Értesítő 1879.

31. Über die Veränderungen des Auges nach Facialis Exstirpation. Arch. f. experiment. Path. u. Pharm. B. VI. 1879.

32. Előleges jelentés a szemteke-rezgésre (nystagmus) vonatkozó vizsgálatokról. Előadatott a kolozsvári orvos. természettud. Társulat 1879. májusi szakülésén.

1880-dik ében.

33. Nehány alcaloid hatása a test hőmérsékére. Orv. H. L. 1880.

34. Az akaratlan együttjáró kétoldali szemmozgások idegmechanismusáról. Bemutatott a M. Tud. Akadémia 1880. ápr. 19-ki ülésén. Kivonatossan megjelent az Orv. Hetilap 1880. 17., 18., 19., 21., 22., 28., 29. számaiban.

35. Módszertani észrevételek az állatok végbélbeli hőmérséke meghatáro-

zásának módjairól, és egy új állatrögzítő módszerről hőmérséki meghatározásokkal járó vivisectiókhoz. Orv. Hetilap 1880. 31—34. szám.

Ugyanez németül az Arch. f. exp. Path. és Therapia 1880. évfolyamában.

1881-dik évben.

36. Az associált szemmozgások idegmechanismusáról. Akadémiai Természettud. Értekezések X. és XI. kötet. 1881.

37. Nehány vegyi anyag hatása az associált szemmozgásokra. Kovács Lajos és Kertész János orvostanhallgatók vizsgálatai nyomán. Orvos-természettud. Értesítő. 1881.

38. Über die wahren Ursachen der Schwindelerscheinungen bei der Drucksteigerung in der Paukerhöhle. (Vorläufige Bemerkungen z. Phys. u. Pathol. der Bogengänge) Pflüger's Arch. f. d. gesammte Physiologie. Band XXXVI. 1881.

1882-dik évben.

39. A szédülés tünetényeinek igazi okáról, fokozódott dobürbeli nyomásnál. Orv. Hetilap 1882. 1. sz.

40. Folytatólagos adatok a szédülés tanához. Orv. Hetilap 1882. 12. sz.

41. Magyar orvosi culturánk uralkodó eszméi a multban és jelenben. Orvos-természettud. Értesítő 1882.

42. Über die Wirkung einiger chemischer Stoffe auf die associirten Augenbewegungen. Untersucht v. Ludwig Kovács u. Johann Kertész cand. med. mitgetheilt von Dr. A. Högyes. Arch. f. exp. Path. und Therapie. 1882.

1884-dik évben.

43. Adatok a hypnotismus tünetényeinek ismeretéhez. A M. Tud. Akad. jan. ülésén.

44. A hysteropilepticusok fokozódott reflex ingerlékenységének tünetényei. Bemutatta Laufenauer K. trral a budapesti k. Orvosegylet 1883. márcziusi ülésén.

45. Az associált szemmozgások idegmechanismusáról. III. folytatólagos közlemény. Akadémiai székfoglaló az 1884. nov. ülésén.

1885-dik évben.

46. a) Új adatok a hallóideg-reflexek élet és kórtanához. Előadatott a Magyar Tud. Akadémia III. oszt. 1885. jan. 19-ki ülésén.

b) Forgató készülék a szédülés tünetényeinek tanulmányozására. Bemutatta ugyanott ugyanakkor.

47. Az acusticus végek és a testegyensúly-zavarok (a labyrinth műtétek methodikájához) Pflüger's Archiv.

48. Több kisebb-nagyobb vegyes tartalmú orvosi és természettudományi közlemény az Orv. Hetilap, Természettud. Közöny és egyéb lapok hasábjain, és tudományos felszólalások a budapesti kir. Orvosegylet szakülésein.

49. Szerkesztette a kolozsvári „Orvostermészettudományi Értesítő“-t 1876-tól 1882-ig.

1886-dik évben.

50. a) Adatok a veszettség fertőző anyagának ismeretéhez.

b) Egy újabb acusticus reflex-tünetmennyről.

Előadatott a M. Tud. Akadémia III. oszt. 1886. márcz. 15-ki ülésén.

Pótlék 1880-hoz :

51. A jodoform élettani hatásáról. Orv. Hetilap , németül Arch. f. exp. Pathol.

Pótlék 1882-hez :

52. Jelentés a Nagymélt. földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter úrhoz a kolozsvári lépfene-gyógyító kísérletekről. Dr. Högyes Endrétől, mint bizottsági elnöktől. Orv. Hetilap 1882.

25. **Dr. Borbás Vincze** tanár, levelező tagúl ajánlva
Hazslinszky Frigyes rend. tagtól.

Ámbár magam nem szeretem a jelenkori botanicát, mint tudományt, mert elveszítette a scientia amabilis megnyerő alakját s már csak a természet kutatásában találok élvezetet, mely kimeríthetetlen a szépnek megtestesült eszméiben, mely lépten-nyomon mutatja a természet szellemi működésének következetességét, még pedig ismételve a legnagyobb s a legkisebb körökben, végtelen változatokban, mely közben csodálatra ragadja az embert a mindenütt nyilvánuló bölcsességet, az egységes összefüggés és saját magunk boldogító függése a világ mindenható szellemétől. És mind a mellett bátoriskodom a Tekintetes Akadémia figyelmébe oly egyént ajánlani, a ki velem majdnem ellenkező irányban munkás, s csatlakozott a jelenkor irányához, melynek feladata színtelen porrá szétmorzsolni azon kevés egységeket, melyeket a múlt idő megalapított.

De mivel ezen irányt is közelebről kell ismernünk, ha haladásunkat boldogítóbb és hasznosabb irányba akarjuk terelni; azért szükséges, hogy ezen irány nálunk is képviselve legyen. Kiténően képviselte azt eddig *dr. Borbás Vincze* úr, kit ezennel *akadémiai levelező tagúl ajánlok*.

Ha a tisztelt tagtársak *dr. Borbás Vincze* úr munkáinak alábbi sorozatában elsietett közleményeket találunk, kérem azokat úgy tekinteni, mint a nagy buzgóság ösztönszerű kitérésait.

Borbás V. fűvészetfő munkái:

1. Monographicus munkák:

Magyarország vadon termő rózsáinak monographiája, a Magyar Tudományos Akadémia „Mathem. és Természettud. Közleményeiben“ 1880. latin nyelven. — A brüsseli akadémiában is dícsérettel ismertette *Crépin*. A hazai rózsafajokon kívül analyticus táblákban összeállította majdnem valamennyi európai rózsafajt; s a rózsák systemáját áttekinthetően adja elő.

Adatok a sárga virágú szegfűvek és rokonaik systematicai ismeretéhez u. o. Egész terjedelmében megjelent németül is Berlinben. A *Dianthus ferrugineus*, *D. Knappii*, *D. cinnabarinus*, *D. Liburnicus* rokonsági viszonyait fejtegeti.

A hazai *Epilobiumok*, az „Akad. Természettud. Értekezései“-ben.

A hazai *Roripák*, ugyanott. Mind a kettő latinul.

Az *Aquilegiák* rendszere és földrajzi elterjedése. Ugyanott. Az egész föld kerekiségének *Aquilegiáit* új s a geogr. elterjedésnek megfelelőbb systemába

állítja. — Terjedelmes ismertetés jelent meg róla Engler „Botan. Jahrbücher“-eiben és az angol „Gardener Chronicle“-ben.

Sorbusainkról, „Erdészeti Lapok“ 1883. A berkenyék rokonsági viszonyait ismerteti.

Conspectus Dianthorum dubiorum atque eis affinium a „Botan. Zeitung“ 1876.

2. Morphologiai értekezések:

Az elzöldült szarkaláb, mint morphologiai útmutató, „Akadém. Értekez.“ 1881. Elzöldült virágok vizsgálatából arra az eredményre jut, hogy az egy szirmú szarkaláboknak ez a szirma eredetileg egyből, nem kettőből támad.

A rendszertan s a növényország természetes rendszerének mai állása, az Orsz. tanáregyesület Közlönyében. 1872.

A fák ikergyümölcsseiről. „Erdészeti Lapok“ 1884.

Adatok a leveles gyümölcsök szövettani szerkezetéhez „Földm. Érdekeink“ 1880. A magy. tudom. egyetem 1871-ben pályadíjjal tüntette ki. A leveles gyümölcsök szövettani szerkezetéről a külföldi irodalomban sincs összefüggő munka, azért a „Botan. Centralblatt“ terjedelmes referatutumot közölt erről az értekezésről.

3. Flórák.

Pestmegye flórája *Sadler* óta és újabb adatok. „Akad. Math. és Term. Közlemények“ 1872.

Adatok Arbe és Veglia szigetek nyári flórája ismeretéhez. U. o. 1877. Arbe szigetéről idáig alig volt egy-két floristicai adat feljegyezve.

Békés vármegye flórája. „Akad. Értekez.“ 1881.

A megye általános növénygeogr. leírása és növényeinek előszámítása.

Budapestnek és környékének növényzete. Budapest, 1879.

Temesmegye vegetatiója. Temesvár, 1884.

Vasmege vegetatiója, a magy. orvosok és természetvizsgálók állandó közp. választmánya 100 arannyal jutalmazta. (Még kézirat, kiadja a vasmegei gazdasági egyesület.)

Máramarosmegye flórája. Orvosok és természetvizsgálók Munkálatai. 1879.

4. Kiválóan növénygeographiai munkák:

A magyar homokpuszták növényzete, vonatkozással a homokkötésre. „Természettud. Társulat Közl.“ 1884. A homokpuszták növényeinek szervezetét írja le, a mint az a klima meg a talaj szerint alkalmazkodik.

Az alföldi zombék, ugyanott. 1885.

Az európai havasok hatása, meg az Aquilegiák szervezete között levő összefüggés. „Földrajzi Közlemények“ 1884. Az Aquilegiák szervezetét összehangzásba hozza a havasok hatásával.

Az alföldi rónaság egyhangúsága és pirossága, ugyanott 1885. Az egyhangúság okát a növényzet egyszerűségéből, a lapossággal együttjáró erdőtlenségéből stb. magyarázza; de az Alföld növényzetének van characterszíne is, a piros.

A fenyvesek és a fenyvek magyar nevei Vasmegejében. „Erdészeti Lapok“ 1883. A fenyvesek a Dunán túl a dombokra meg a síkra is leszállnak, ellentét-

ben az Alfölddel, meg a haza keleti részeivel. Az értekezés az ebből eredő érdekes növénygeogr. viszonyokat fejtegeti.

A szelíd gesztenye hazánkban, u. o. 1885. A természetes okok elősorolásából látni, hogy a gesztenyefa Dunántúl s Horvátországban eredeti lehet, mint az Alpesek déli és nyugati, alacsonyabb hegyhullámain.

A szerbtövis ellensége és hazája. „Földmív. Érdek.“ 1885. Az irodalmi adatok szerint a hazája Dél-Amerika s a *Cuscuta obtusiflora* pusztítja.

5. A növényország tankönyve.

Thomé után átdolgozva 1—3 kiadás. Engedélyezett iskolai tankönyv.

6. A növények természetrajza.

Középiskolák alsó osztálya részére, 1—2 kiadás. Engedélyezett tankönyv.

7. Növényterminológiai cikkek:

A növénytan terminológiája érdekében, „Erdészeti Lap.“ 1875.

Szőlő-e vagy szőlő? „Tanáregyes. Közlöny“ 1879.

A botanika nomenclaturája Békés-megyében, u. o. 1882.

Apróbb nyelvészeti közlemények, babonák, szógyűjtemények stb. a „Magyar Nyelvőr“-ben.

Erdészeti műszavak, adatok az erdészeti műszótárhoz, az „Erdészeti Lapok“-ban 1884.

8. Különbféle botanikai tartalmú, kisebb nagyobb cikkei továbbá:

I. A Magy. Tud. Akad. mathem. és term.-tudományi Közleményeiben:

Jelentés az 1873. évben a Bánság területén tett növénytan kutatásokról, 1874. Számos eddig ismeretlen adatot hoz.

Ujabb jelenségek a magyar flórában. 1875.

Észrevételek és phytographiai megjegyzések stb. 1876.

Haynald érsek herbáriumának magyar harasztfélői. 1877.

Vizsgálatok hazai *Arabisek* s egyéb cruciferák körül.

Addenda a *Lemanthemum platylepis*ről.

*Verbascum*hybridok.

Floristicai közlemények, s pedig a) *Umbelliferae*, quas in locis Hungariae, Croatiae et Carnioliae diversis legit, b) *Amphibryae* Hungariae, c) *Lineae* (lenfélék), d) a *Cerastium decalvans* és *C. Moesiacum*ról. 1878. Mindegyikben sok új hazai adat foglaltatik.

II. Az akadémiai Értesítőben:

Az *Astrantia saniculaefoliáról*. 1878.

Néhány új növényalak. 1882.

III. A mathem. és természettud. Értesítőben:

Floristicai Közlemények, 1882/3. Monarchiánknak több új növényét, a *Chara*-kat stb. ismerteti.

IV. *Értekezések a természettudományok köréből*, (kiadja a M. Tud. Akad.).

Floristicai adatok, különös tekintettel a Roripákra.

A *Hieracium Danubiale* faji kiválásához. 1879.

V. *A kir. magy. természettud. Társulat Közlönyében* :

A *Robinia fasciatiója*. 1874.

A növények életküzdeme. 1875.

Adalékok Közép-Magyarország flórájához. 1875.

A magyar flóra néhány új szülöttjéről. 1876.

A physiognomicus rendszer, mint magyar növényntani elnevezések kútforrása. Floristicai Közlemények. 1877.

A *Verbascum* blattariforme s néhány eltérő növényfajról, 1878. (systematicai és teratologiai tartalmú cikkk.)

Az összekötő vasút és Pestmegye flórája : a beállott változást ismerteti.

A szelíd gesztenye csirázásához, (már a fán kezdődik).

A szelíd gesztenye hazánkban.

Vad boglárkák teljesedve.

A lisztes berkenye gyümölcséről. 1879.

A növények alkalmazkodása a vízhez. 1879.

Mutius de Tommasini. 1880.

A csipkebogyó keletkezéséről.

Egy tavaszi növény, mely az őszt is bezárja. 1880.

Zöld pipacs.

A kikirics félig zöld virággal.

Ágatlan növényrészek kivételes elágazásáról.

Elzöldült Phlox-virág (Teratologiai Közlemények.)

Új gyékényfaj Budán.

Levelek ott, a hol különben hiányozni szoktak.

Keleti szarkaláb hazánkban, mint vetéseink követője.

A madárképű dió s keresztbe átnőtt spárgagyökér. 1882.

Az örökzöld növények övének megszakadása a fumei öbölben. 1883.

Jövevények flóránkban.

A fás növényzet, mint a klíma képmása Vas megyében.

Két fias káka hazánkban. 1884.

A kétlaki mécsvirág kettős-ivarú virággal.

Pleiophyllia és ascidium a Fuchsián.

A tulok, bab, paszuly és tengeri elnevezéseiről.

A hazai gyékényfélék földrajzi elterjedéséhez.

VI. A Nyelvőr 1872. és 1875-ki évfolyamában :

Apróbb nyelvészeti közlemények, babonák, növényntani elnevezések stb.

VII. A Sz.-István-társulat Encyclopaediájában :

A görög gymnasium. A szerző legelső nyomtatott műve.

VIII. *Az orsz. középiskolai tanáregyesület Közlönyében* :

A terményrajz methodicus oktatása, 1873. (Didaktikai tanulmány.)

Dianthus rosulatus. 1876.

- Egy új perjefaj (*Poa*) hazánkban. A növénytani munkálatok hazánkban, 1875. Irodalmi adatok a természetrajzi füzetek növénytani közleményeihez. 1877.
- Jelentés a Roripa (kányafű) néhány hybridjéről.
- „Kalocsa vidéke növénytenyészeté,” ismertetés. 1878.
- A máramarosi tengerszemek.
- Némely eltérő növénytani dolgokról. 1879.
- Egy négyrekeszes gyümölcsű cruciferáról. 1879.
- Poa leviculmis*.
- Levélmonstrositások.
- A terményrajzi monographiák szakkönyvtárainkban.
- Az ikergyümölcsök, ikervirágzat és a melléklevelek összenövéséről. 1881.
- A növényteratologia a középiskolában.
- Átokhinár fenyeget. *Elodea Canadensis* új hazánkban.
- A homoki vipera hazai elterjedéséhez.
- Vak ondak.
- „*Grusium*.”

IX. Az „*Erdészeti Lapok*”-ban :

- A rügy és bimbó. 1875.
- Hazánkban egy új *Lonicera*. 1882.
- A hazai orgonafa-fajokról.
- Az egyenlőség galagonya classificatiója, adventiv gyökerek.
- Megjegyzések Dietz „Rügy és levélkulcs” című munkájára.
- Természetes bizonyíték, hogy a csipkebogyó tengelyképlet.
- Hazánk fűzfáinak fajvegyülékei.
- Háromszikű, másfélszikű és madárképtű dió.
- Dendrologiai apróságok, 1884. p. 152., 63.
- Az egybibés galagonya alakkörének még egy tagja.
- Muzsdalyfa.
- A törpe puszpángról.
- Magtalanok-e mindig a teljes rózsák?
- A magyar szőlő.
- Új kórisfa hazánkban.
- Rosa Bedői.
- Télizöld bokrocska az Alföld homokpusztáin, (a *Helianthemum Fumana*).
- Új féleserje homokpusztáinkon. (*Helianthemum angustifolium* Jeg.)
- Az *Alnus barbata* hazánkban.
- Ribizkéink és egreseink áttekintése, (új a *R. aciculere* Sm.).
- Syringa prunifolia* Kit.
- Clusius szedre. (*Rubus Clusii*.)
- Görbefenyőt helyettesítő fűz.
- Szedereink csoportjainak áttekintése, (a *Rubusok* javított systemája).
- Cserjék azonkái. (Az igazi *Cuscuta monogyna* új hazánkban *Rhus Cotinus* Zeng m.)
- Rhamnusaink áttekintése.
- Az *Abies excelsa* sötét övének ékítménye, (10 piros bogyós cserje).
- Huszonöt bogyós bokor Alföldünk homokpusztáin.

A fehér vagy hegyi juhar egy eltérő alakja.

A karnárbokor. (*Ephedra distachya*.)

Luercus malacophylla Schur, egészen kopasz, sárga vagy zöld, s összeforradt pikkelyekkel félruházott testvére a *Qu. pedunculatának*.

A homoki szömörice. (*Rhus Cotinus* var. *arenaria*, Wierzb.)

X. A „Földmívelési Érdekeink“-ben :

A *Sorghum halapense* meghonosodása.

Egy magyar rózsabélű körte.

Fasciatio a fűzfán lecsonkítás következtében.

Sajátságosan teljesedett szegfű.

A Haynald-lóheréről.

Egy tölgy a sziklával összenőve.

Polystigma rubrum Hontban.

Triticumok és ágas *Anthoxantum*.

A színejátszó lucernáról. (*Medicago varia* Martyn.)

Egynémi a magyar tormáról. 1880.

Egy gazfűvel több az országban. (*Xanthium priscorum*.)

Mért nem jó a galagonya kerítésnek.

A homok befásításához.

A gyümölcsök rothadásáról.

Az ikergyümölcsökről.

A mételyfű búza és len között.

Viscum tölgyeken.

Még egyszer a szöszös kaszanyíg, az „új takarmánynövényről.“

Két aratás Alföldünkön egy évben.

Három boszniai pázsitfű.

Az alföldi zombék.

A lisztes berkenye alakjai.

Három új liliacea hazánkban.

Lentermelésünk ellensége.

A magyar maróni. 1883.

(Ugyanez az „Egyetértés“ és „Köszeg és Vidéké“-ben, németül a „Günzer Zeitungban.“)

XI. A magy. orcosok és természetvizsgálók Munkálataiban :

Iráz pusztá növényzete.

Az 1880. év nyarán Szombathely körül gyűjtött növények jegyzéke (a Napi Közlönyben, mint „jellemző adatok“).

Rosa Szabói Borb.

Vasmege flórájának jellemzése. (Ugyanez „Köszeg és Vidéké“-ben is.)

XII. A „Vasmegei Közlöny“-ben :

Vasmege tisztelt közönségéhez.

XIII. Az állat- és növényhonosító társulat Közleményeiben :

A burgonya oltott basztardjai.

A berlini növénytani társulat május havi üléséről. 1875.

XIV. A „Természetrajzi Füzetek“-ben :

Athamanta Haynaldi Borb. et Uechtr.

A magy. nemz. múzeum növénytani kézírataiból.

Aquilegia Hookeri.

A Syringa Josikaea leírásának kelte.

Rubus ulmifolius Franciaországban. (R. ulmifolius Schott fil- Galliae civis.)

Schur lemebergi herbariumának erdélyi Verbascumai.

XV. A Berecz A. által szerkesztett „Természet“-ben :

Az asyngamia (virágzásbeli sietség v. késedelem) jelentősége új fajok keletkezésére.

Dianthus Levieri Borb.

A magyar korona területén s határaihoz közei észlelt bogácsfélék hybridjai.

Kirándulás Arbe és Veglia szigetekre. 1877.

A magyar korona néhány Hieracium-formájáról. 1878.

Floristicai jegyzetek.

Braun Sándor emléke.

Linaria Italica Gyöngyösön.

Növények, melyeket újra kell megnevezni.

XVI. „A Magy. növ. Lapok“-ban :

Viselhetik-e különböző növények is ugyanazon egy nevet?

Az Inula hybrida Baumg. és J. Csatói Borb. érdekében.

Ceratophyllum Haynaldianum Borb. 1884.

A Ceratophyllum Haynaldianum új termőhelye. 1885.

Kis járulék Erdély flórájához.

XVII. Az „Ellenőr“-ben :

Az Onobnichis Visianii. 1879.

A hazai floristicus botanicusok működéséről. 1880.

A gyöngy tölgyeinken.

A M. T. Akad. floristicai közleményei, mint a „Flora Romaniae“ kútforrása.

XVIII. A berlini növénytani egyesületnél :

Beiträge zur Kenntniss der gelbblüthigen Nelken und ihrer Verwandten.
Bemerkungen über die Verbascumarten und Hybride.

Tagajánlások. 1886.

XIX. *A lipcsei* „*Botanische Zeitung*“-ban.

De Iridibus nonnullis, precipue Hungaricis, 1877. No. 30.
Kurze Bemerkungen über einige Thlaspi-originalien.
Verzweigungen gewöhnlich unverzweigter Pflanzentheile.

XX. *A berlini* „*Linnaea*“-ban:

Drei Arabis-Arten mit überhängenden Früchten in dem ungarischen Kronengebiete. 1877.

Pteridophyta herbarii dr. Haynald Hungarica.

XXI. *A horvát Akadémia* kiadványaiban 1876.

Symbolae ad Caryophyllaceas et Melanthaceas florum Croaticae.

XXII. *A bécsi állat- és növénytani társaság közleményeiben*:

Symbolae ad pteridographiam et Characeas Hungariae 1875.

XXIII. Az „*Oesterr. botan. Zeitschrift*“ 1874—86. *érfolyamaiban*:

Nelkenhybriden. 1877.

Excursionen auf die Inseln Arbe und Veglia. 1878.

Phytographische Notizen. 1878.

Zur Flora von Mittel-Ungarn. 1874.

Verbaseum Haynaldianum. 1875.

Erwiederung. 1875.

Epilobium Kernerii Borb.

Verbaseum Freynianum Borb.

Dianthus membranaceus Borb.

Melanthaceae florum Croaticae.

Kleine phytografische Notizen. 1876.

Inula Adriatica. 1877.

Dianthus Levieri.

Ueber Lemnathenum platylepis. 1878.

Floristische Mittheilungen, p. 263—64.

Floristische Beiträge, p. 391—93.

Botanisches aus Ungarn. 1879.

Ueber einige Epilobien, s növénytani tudósítások.

Botanische Notizen.

Floristische Bemerkungen.

Zur Flora des Risnyákgebirges in Croatien.

Galium silvaticum in Ungarn.

Beiträge zur floristischen Literatur Ungarns.

Ueber die neue Futterpflanze (*Vicia villosa*.)

Pflanzen mit ausnahmsweise quirlständigen Blättern.

Eine ungarische Crucifere mit 4-fächeriger Frucht.

Literaturberichte.

Weitere Beiträge zur Kenntniss der verwachsenen Blätter.

Zur Flora der Irázpuszta.

Peloria bei Delphinium Consolida.

Roripa anceps, R. Sonderi.

Grüne Weihnachten, weisse Ostern.

Delphinium orientale.

Inflorescentia Cruciferarum Graminearumque foliosa.

Zur Flora des Wechsels.

Bemerkungen zu Halácsy und Braun's „Nachträge zur Flora von Nieder-Oesterreich.“

Synonymia Mentharum.

Rhodo- und Batographische Kleinigkeiten.

Irodalmi ismertetések, referátumok és növénytani tartalmu levelezések több számában a folyóiratnak.

Rosa Pokornyana.

Weidenhybride Ungarns.

Hieracium Pilosella-echioides.

Exiguities florae Bosniacae addenda.

Pteris aquilina am Grebenaczer Sande.

Stipa eriocaulis.

Nadelholzwälder des Eisenburger Comitates.

Natürliche Beweise für die Achsengebilde der Wagebutte.

Samenreifende Doppelrosen.

Beck Inulái.

Die Flora von Buccari.

Teratologisches.

Floristische Mittheilungen.

Die Tulpen von Ungarn.

Zur Verbreitung und Teratologie von Typha und Sparganium.

Polygala Chamaebuxus in Ungarn.

XXIV. Német referátumok az 1875. és 1876. évi magyar növénytani irodalomról a „*Botanischer Jahresbericht*“-ben.

XXV. Ugyanezek 1880—1886-ig a „*Botan. Centralblatt*“-ban, melynek *Borbás V.* állandó magyar referense.

Eredeti dolgozatok ugyanebben a folyóiratban :

Rosa Belgradensis.

Zwei Heuffel'sche Thalictra.

Zwei Rosenformen aus Istrien.

Rhodologische Bemerkungen : I. Vier ungarische Rosen in Brüssel. II. Rosa cuspidata M. B. R. Pseudocuspidata Crép. und R. cuspidatoides Crép. 1880. Ueber R. cuspidatoides, 1881. Nuphar sericeum Láng.

Die nähere Verwandtschaft (oder Identität) der Aquilegia Nevadensis mit A. Ottonis, — és — Zwei zweifelhafte Aquilegien in Kärnthen.

Epilobium Kernerii Borb.

De distributione geographica formarum Orchidis laxiflorae Lam. per Hungariam.

Balanographische Kleinigkeiten.

Arabis Apennina Tausch.

XXVI. A sonderhauseni „Deutsche Botan. Monatschrift“-ben :

Etwas über Orchis saccigera Brogn.

Abweichende Blätter der Sorbusarten.

Notiz zu Hieracium asyngamicum Borb.

XXVII. Visontay: Magyarország és egyetemes földrajzához szerkesztette a terményrajzi részt. Amaz 4, emez eddig 3 kiadásban.

XXVIII. Az „Egyetértés“-ben :

Lentermelésünk ellensége és gazdasági ismereteinknek irodalmi hasznos segédeszköze.

A fák ikergyümölcseiről.

XXIX. Schubert képes növénytanának ismertetése a „Közoktatás“-ban, melynek második magyar kiadását gyökeresen átjavította.

XXX. A „Nemzet“-ben :

A buziási fürdő leírása. 1884.

XXXI. Rautmann Magyar Lexicona részére a festő növényektől a gesztenyéig a növénytani cikkeket írta.

XXXII. A „Békésmegyei Közlöny“-ben :

Békésvármegye a haza flórájában.

A mételyfű a búza között.

XXXIII. Engler. „Botan. Jahrbücher“-eiben :

Drei neue Bürger der Flora von Oesterreich.

XXXIV. A VI. ker. reáliskolai programjában. 1881.

Az edényes virágtalanok rendszere.

XXXV. A magyar „Földrajzi Közleményekben“:

Az európai havasok hatása meg az Aquilegiák szervezete között levő összefüggés, ugyanez és ugyanitt: Du rapport de l'influence des Alpes de l'Europe avec l'organisation des Ancolies. 1884.

Sonklar Károly jeles geographus, mint magyar botanikus.

Görbefenyőt helyettesítő fűz.

Szúrós bokrok havasainkon.

Télizöld növények Alföldünk homokpusztáin.

A Duna-melléki síkok növényzetének megegyezése.

XXXVI. A magyarországi Kárpátgyesület Évkönyveiben :

A havasi hófehérkének eltérő alakja a Kárpátokon.

Ugyanez: Eine abweichende Form des Edelweiss in den Karpathen.

26. **Dr. Daday Jenő** kolozsvári egyetemi magántanár, levelező tagúl ajánlva
Chyzer Kornél levelező tagtól.

Daday Jenő úr, bölcslelettudor s a kolozsvári egyetemen az állattan ma-
gántanára 1878-ban nyerte el a kolozsvári egyetemen bölcslelettudori és tanári
oklevelét s ugyanazon évben azon egyetem állat- és összehasonlító boncztani tan-
széke mellett tanársegéd lett, mely minőségében múlt évi október hó elsejéig
működött. Ez idő alatt fél éven át a távollevő rendes tanárt ő helyettesítette.
Magántanárrá 1882-ben lett képesítve s előadásait „a belvizi gerincztelen állatok-
ról“ azóta rendszeren tartotta a múlt őszig, a mikor tanulmányainak folytatása
végett a nápolyi állattani állomásra küldetett a vallás és közoktatásügyi miniszter
úr által, a hol jelenleg is dolgozik.

Alapos és igen tartalomdús eddigi irodalmi munkássága a következő :

1. Adalékok a Rotatoriák ismeretéhez. (Erdélyi múzeumegylet Évkönyvei. 1877. 1 rajzlappal.)
2. A Rotatoriák himeiről. Tudori értekezés 1877. 1 rajzlappal.
3. A lótetű táplálkozás-módjáról. (Kolozsvári orv. term. Értesítő, 1878.)
4. A *Grylotalpa vulgaris* L. elődi fonalférgei. (Ugyanott 1879. 1 rajzlappal.)
5. *Oecister crystallinus* Ehr (Természetrাজi füzetek 1879. III. k., két rajzlappal.)
6. *Rana esculenta* L. var. *ridibunda* Pall. (Kolozsvári orv. term. Értesítő. 1879.)
7. A pesterei barlangban tett kutatások eredménye. (Ugyanott 1880.)
8. Észrevétel dr. Primics „Ősemlősök csontjai a pesterei barlangból“ czimű czikkére. (U. o. 1880.)
9. A magyarországi álskorpiók. (U. o. 1880.)
10. Az álskorpiók vérkeringési szervéről. (Természetrাজi füzetek IV. k. 1 rajzlappal.)
11. Jelentés az 1881. év nyarán Erdélyben végzett crustaceologiai gyűjtések eredményéről. (Orvos-term. Értesítő 1881.)
12. Az álskorpiók boncztana. (U. o. 1882. 6 rajzlappal.)
13. Adatok Kolozsvár és környéke Crustacea-faunájának ismeretéhez. (Ugyanott 1882.)
14. A *Spalax typhlus* Pall. hazai elterjedésére vonatkozó irodalmi adatok. (U. o. 1883.)
15. Új adatok a kerekcsőrű férgek ismeretéhez. (Ak. math. és term. Értesítő. I. k.)
16. *Ichtydium Entzii* Daday. A kolozsvári édesvízi fauna egy új alakja. (Természetrাজi füzetek V. köt. 1 rajzlappal.)
17. Egy kép a régi könyvek állatvilágából. (Nemzeti nőnevelés 1883.)
18. A magyar állattani irodalom ismertetése 1870—1880-ig bezárólag. Budapest, 1882. Kiadta a k. m. természettudományi társulat.
19. Adatok a Sz.-Anna és Mohostó faunájának ismeretéhez. (Orvos-term. értesítő 1883. 1 rajzlappal.)
20. Adatok a dévai vizek faunájának ismeretéhez. (Ugyanott 1884. egy rajzlappal.)

21. Házi állataink eredetéről. (U. o. 1883.)
22. Adatok a Retyezát tavai faunájának ismeretéhez. (Természetrajzi füzetek VII. k. 1 rajzlappal.)
23. A peronospora viticola ügyében. (Erdélyi gazda 1883.)
24. Microscopisch praeparirte Polythalamien in continentalen Salzwässern. (Math. naturw. Berichte aus Ungarn, I. k.)
25. Beiträge zur Kenntniss der Crustaceenfauna von Klausenburg und der Umgebung. (U. o.)
26. Neue Beiträge zur Kenntniss der Rädertiere. (U. o.)
27. A Balaton titkai. (Nemzeti nőnevelés 1885. 12 rajzlappal.)
28. Ujabb adatok Kolozsvár és Erdély Crustacea faunájának ismeretéhez. (Orv. term. Értesítő 1885.)
29. Catalogus Crustaceorum faunae Transylvaniae. (U. o. 1884.)
30. A Balaton titkai. (U. o. 1885.)
31. Ueber eine Polythalamie der Kochsalztümpel bei Déva. (Zeitschrift für wissenschaftliche Zoologie XI. k. 1 rajzlappal.)
32. Adatok a Cilioflagellaták ismeretéhez. (M. T. Ak. Ertekezések a term. tudományok köréből. XIII. k. 15. szám 1 rajzlappal.)
33. Uj adatok a kerekese férgek ismeretéhez. (Ak. math. és term. Közlemények XIX. k. 2. szám 1 rajzlap.)
34. A Magyarországon eddig talált szabadon élő Evezőlábú-rákok magán rajza. Az Akadémia által dícsérettel kitüntetett pályamű. (Ak. math. és term. Közlemények XIX. k. 5. sz. 4 rajzlappal.)
35. Jelentés az erd. orsz. múzeum-egylet igazg. választmányának megbízásából 1885. nyarán végzett chiropterologiai gyűjtések eredményéről és az erd. orsz. múzeum denevér gyűjteményének jegyzéke. (Orv. term. Értesítő 1885.)
36. Adatok Magyar- és Erdélyország néhány édesvízi medenczejének nyilt-tükri faunájához (U. o. 1885.)
37. Adatok a Balaton faunájának ismeretéhez. (Magyar tud. Akad. Értesítő II. kötet.)
38. Jelentés az 1884. nyarán Magyarország különböző vidékein végzett crustaceologiai kutatások eredményéről. (Ak. math. és term. Közlemények XX. k. 3. szám.)
39. Beiträge zur Kenntniss der Plattenseefauna. (Math. Naturw. Berichte aus Ungarn III. k.)
40. Uj állatfajok Budapest édesvízi faunájából. (Term. füzetek IX. k. 1 rajzlappal.)
41. Einiges über F. v. Steins Cilioflagellatengattung Cenechridium. (Zoologischer Anzeiger 1886.)
42. Ein kleiner Beitrag zur Kenntniss der Infusorienfauna des Golfes von Neapel. (Mittheilungen der zoolog. Station zu Neapel, Bd. VI. egy rajzlappal.) Sajtó alatt vannak :
43. A Hexarthea polyptera Schm. boncz-, szövet és élettani viszonyai. A term. társulat által pályadíjjal jutalmazott mű ; továbbá
44. Az Akadémia III. osztályának múlt évi egyik ülésén bemutatott nagyobb dolgozat „Adatok a Balatontó faunájának ismeretéhez.“

27. **Dr. Fabinyi Rudolf**, kolozsvári egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

Than Károly rend. tagtól.

Fabinyi Rudolf született Jolsván, Gömörmegyében, 1849-ben. Rozsnyón elvégezvén az érettségi vizsgálatot, 1868/9-től kezdve a budapesti egyetemen 3 évet töltött. Ezen időben két éven át a m. kir. egyetem vegytani intézetében mint osztályvezető növendék az ajánló vezetése alatt nyert a vegytanban elméleti és gyakorlati oktatást. 1871-től kezdve négy évig a kir. József-műegyetemen az ált. kísérleti vegytan tanársegéde volt. 1875-ben sikeresen kiállotta a közép-tanodai tanári vizsgát és ugyanazon évben a helybeli egyetemen bölcselettudorrrá avatott. Ezután állami utazási ösztöndíjjal két évet külföldön töltött a wüzburgi, müncheni és heidelbergi egyetemeken, hol Wislicenus, Baeyer és Bunsen laboratóriumaiban foglalkozott magasabb kémiai tanulmányokkal. 1877/8-ban a budapesti egyetemen a vegytan magántanára lett, a következő év óta pedig a kolozsvári Ferencz-József egyetemen a vegytannak nyilvános rendes tanára.

Önálló, magyar nyelven megjelent dolgozatai a következők:

1. A capronamid előállításának egy új módjáról. („Akad. Ért.” 1874.)
2. Rudabányai aranytartalmú telérközetek és olvasztott aranyömböknek ásvány- és vegytani vizsgálata. („Orvos-Termittud. Értesítő”, 1880. Mell. 5. sz.)
3. A kolozsvári világítógáz vegyi elemzése. (U. o. 6. sz.)
4. Két ismeret monobrom-nitronaphthalinról. („Akad. Ért.”)
5. Tanulmányok az aldehidek vegyületeiről phenollokkal. („Akad. Ért.”)
6. A jegenei fürdő vizének vegyelemzése. („Orv.-Termittud. Értesítő”, Mell. 4. sz.)
7. A különböző fémek befolyása indukált áramokra. (U. o. 7. sz.)
8. Vegytani törekvések hajdan és most. — A kolozsvári tud. egyetem 1879/80-ki tanévének zárúnapélyén 1880. május 29-én felolvasott dékáni értekezés. (Acta reg. scient. univ. Claudiopolitanae, anni 1879/80. 8. sz.)
9. A vízről, levegőről és a talajról, különös tekintettel Kolozsvár egészségi viszonyaira. Három népszerű előadás. („Orv.-Termittud. Ért.” 1882. 9. sz.)
10. A kolozsvári m. kir. Ferencz-József tud. egyetem új vegytani intézete. Az 1882-ki berlini egészség- és mentésügyi kiállítás alkalmából a vallás- és közokt. m. kir. miniszter megbízása folytán ismertetve.
11. Ugyanaz német nyelven. (Bpest, m. kir. egyet. könyvnyomda, 1882.)
12. Kísérletek a Cailletet-féle sűrítő készülékkel. 1. A Hydrogengáz 300 légnyomásnál. — 2. A cseppfolyó szénsav nagy feszélyű elektromos szikrák behatása alatt. („Vegyt. Lapok”, I. p. 40.)
13. Kísérletek a Dichinolin szintézisére. (U. o. p. 237.)
14. Az eczetsavaetherek felbomlása magasabb hőmérséknél. (U. o. I. p. 242. és II. p. 105.)
15. A talajvíz nagymérvű megfertőzésének egy esete, előidézve huzamos talajszennyezés által. (U. o. I. p. 273.)
16. A Jód behatása natriumalkoholátra benzolos oldatban. (U. o. II. p. 1.)
17. Dumas és Wurtz. — Rövid nekrológ. (U. o. II. p. 150.)
18. A kolozsvári m. kir. Ferencz-József tud. egyetem új vegytani intézete.

Az intézet hivatalos megnyitása alkalmából ismertetve. (Teljesen új átdolgozás. U. o. II. p. 178.)

19. Nagy feszültségű elektromosság lassú kiegyenlítődének behatása bizonyos gázelegyekre. (U. o. II. p. 196.)

20. ad. 18. — A vegytani intézet ismertetését megelőző bevezetés. (Acta reg. sc. univ. Claudiopolitanae, anni 1884/5. 12. sz.)

21. Tanulmányok, elegyek és oldatok forrásáról és gőzfeszélyéről. (Vegy. ll. III. p. 7—8.)

22. Szerves vegytani tanulmányok. — 1. A chinolingyűrű képezésének feltételei. — 2. A phenylhydrazin hatása aromás aldozymekre. — 3. A piperonal és vanillin, az anisaldehyd, a mesityloxyd és phoron és a benzoïn phenylhydrazinnal képezett derivatumai. — 4. A benzoylchlorid hatása benzamidra és acetamidra. — 5. Asaron, az Asarum Europaeum kámfora. — (Vegy. ll. IV. p. 1.)

23. „Vegytani Lapok“, havi folyóirat, szerkeszti és kiadja Fabinyi Rudolf. Kolozsvártt, 1882—86. (Nyom. a „Magyar Polgár“ nyomdájában.)

E dolgozatok, bár egy részök csak kezdeményezésnek tekinthető, számos érdekes, tudományos értékű adatot és eszmét tartalmaznak. Mindenesetre határozott tanúságot tesznek szerzőjük sokoldalú szakképzettségéről és önálló tudományos buvárkodási képességéről; bizonyítják továbbá, hogy magyar nyelven tényleg és folytonosan tudományos munkásságot fejt ki. Tanári működésének sikereül tekinthető, hogy aránylag rövid idő alatt több tanítványt képezett, a kik vezetése alatt végzett önálló dolgozatokat tettek közzé.

Kiváló érdemeül tekinthető, hogy a kolozsvári egyetemen a modern tanítás és tudományos buvárkodásnak, valamint az ottani viszonyoknak teljesen megfelelő új chemiai laboratoriumot létesített.

A legnagyobb elismerésre méltó azon irodalmi vállalata, melyet 1882. okt. havában „Vegytani lapok, havi folyóirat“ czíme alatt indított meg Kolozsvártt. E folyóirat, melynek egyes füzetei 30—60 lapra terjednek, az eredeti hazai dolgozatok mellett érdekes kivonatokat közöl külföldi szakfolyóiratokban megjelenő legfontosabb tudományos dolgozatokról „Irodalmi Szemle“ rovat alatt. E rovat a vegytannak, bár röviden, valamennyi ágára kiterjed. Kiterjed továbbá a szakirodalom fontosabb kézikönyveinek ismertetésére és egyéb apróbb közleményekre.

E szakfolyóiratot Fabinyi úr nemcsak szerkeszti, hanem a szakképzett egyének csekély száma miatt néhány tanítványának közreműködésével nagyobb-részt maga írja is. Mivel ily speciális szaktudományi folyóirat olvasóinak száma hazánkban még igen csekély, a szerkesztőnek nemcsak szellemi, hanem anyag áldozatába is kerülni. Miután mindezen nehézségek daczára Fabinyi úr e vállalatát, mely szakirodalmunkban korszakot alkotó, mert eddig ily speciális irányú alig jelent meg, négy éven át fenn tudta tartani, a magyar szaktudományi irodalomnak igen jelentékeny szolgálatokat tett. Ezt a Tek. Akadémia is elismerte, a mennyiben a folyó évre a kérdéses szaklap támogatására 300 forintnyi segélyt szavazott meg.

Múlt év óta, mint a föntebbi kimutatásból látható, Fabinyi úr 6 eredeti dolgozatot tett közzé, tanítványai pedig 12-t.

Miután az elősoroltak szerint dr. Fabinyi Rudolf az akadémiai alapszabályok követelményeinek minden tekintetben megfelel, ismételve ajánlom megválasztását az Akadémia levelező tagjává.

28. **Heller Ágost** reáliskolai tanár, levelező tagúl ajánlva

a) Sztoczek József rendes tagtól.

Heller Ágost reáliskolai tanár urat *levelező* tagúl leendő megválasztásra legmelegebben ajánlom a Magy. Tud. Akadémia tisztelt tagjainak figyelmébe, mert nevezett tanár tudományos irodalmi működésénél fogva teljes mértékben méltó arra a kitüntetésre, hogy az Akadémia tagjai között helyet foglaljon. Fel-tűnő, hogy már eddig is a választó urna szavazata nem tanuskodott e jelesünk előnyére.

Hallgatással mellőzöm számos értekezéseit, melyek a tudomány terjesztése és tanügyi érdekeink előmozdítása céljából a Tanár-egyesület Közlönyében, a Természettudományi Közlönyben, a Magyar Tanügyben, a Néptanítók Lapjában, s a Philosophiai Szemlében megjelentek.

Nem teszek részletesebb említést tankönyveiről (a természettan elemeiről és a fizikai földrajzról), melyek ismételt kiadásokban elterjedt használatnak örvendenek.

De különösen megemlíteném tartom azokat a tudományos értekezéseket, melyek önálló búvárlati működéséről dicsérőleg tanuskodnak, ilyenek:

a hangrezgés intenzitásáról;

a higany nélküli barometerről, (Pogg. Annalen. Band 142);

a normál súlyok összehasonlításáról irt értekezései.

Mindenek felett pedig kiemelem a Természettudományi társulat által díjazott pályaművét, melynek czime: „A Physika története Aristotelestől Newtonig.“ Megjelent németül, a legújabb korig kiterjesztve 1882—1884-ben.

És ugyan e műnek a legújabb korig terjedő részletesebb és terjedelmesebb megírásával a közel múlt időben a Magyar Tudom. Akadémia által lön megbízva.

E nagy munka, — nem csak terjedelemben, hanem szellemi értékben is valóban nagy munka, — egymagában elégséges arra, hogy szerzője, Heller Ágost, az Akadémia tagjainak díszes sorában helyet foglaljon.

b) B. Eötvös Lóránd rendes tagtól.

Ajánlom Heller Ágost reáliskolai tanárt a III. osztály levelező tagjául. Heller Ágost már 15 év óta fáradhatatlanul működik tudományos gyarapodásunk és tanügyünk érdekében.

Mint tanár a középiskola igényeihez mért könyvekkel gyarapította irodalmunkat. A *természettan elemei* és a *Physikai földrész* című könyvei valóban hézagot pótolnak, úgy, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium által ajánlatván, országszerte elterjedtek, s eddig már két, illetőleg három kiadásban jelentek meg.

A középiskolai tanár fáradságos teendői mellett Heller úr nem hanyagolta

el a tudomány önálló művelését. *A hangrezgés intenzitásának méréséről*, *A higany nélküli barometerről* és *A normálsúlyok összehasonlításáról* kiadott értekezései önálló kísérleti kutatások eredményei. Főműve pedig *A physika története* széleskörű ismereteiről és kritikai gondolkodásáról tanúskodik.

Ez utóbbi munka egymagában érdemesíti őt a tudományos kitüntetésre. Első alakjában a k. m. Természettudományi Társulat által hirdetett pályázatra készült pályamű volt ez, s mint ilyen díjat nyert, később kibővitve s átdolgozva német nyelven jelent meg két kötetben a stuttgarti Enke kiadásában. Ez alakjában a német kritika is kimerítően foglalkozott vele, s pedig általában dicsérőleg nyilatkozott felőle; méltán, mert szerzőnek kétségtelenül sikerült művében oly általános érdekű szempontokat érvényre juttatni, melyek eddigelé hasonló célú és terjedelmű munkákban nagyobbára elhanyagolva voltak. E szempontok különösen a következők: a) A források tanulmányozása és a historiai kritika alkalmazása, b) A tudomány irodalmának tárgyalása, c) A természetre vonatkozó világnézet összeegyeztetése az egyes korszakok philosophiai nézeteivel, d) A physika fejlődése és a többi tudományok fejlődése közötti összefüggés kellő méltatása.

Tájékoztatásúl, szerzőnek összes irodalmi tevékenységét illetőleg, ide csatolom főbb munkáinak lajstromát.

A) Könyvek.

1. *A természettan elemei*. Budapest, Eggenberger 1877, ugyanaz 2. kiadás 1883, ugyanaz II. rész 1878.
2. *Physikai földrajz* a gymnasium III. osztálya számára, Budapest, Eggenberger 1880, 2-ik kiadás 1882, 3-ik kiadás 1884.
3. *A physika története Aristotelestől Newtonig*. Díjazott pályamű. (Kézirat.)
4. *Geschichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit*.
I. Band. Von Aristoteles bis Galilei. Gr. 8° Stuttgart, Ferd. Enke, 1882.
411 pag. II. Band. Von Descartes bis Robert Mayer. U. o. 1884. 753 pag.

B) Tudományos értekezések.

1. *A hangrezgés intenzitásának méréséről*. Akad. Értekezések a természett. köréből 1870.
2. *Ugyanaz* németül, Poggendorf Annalen folyóiratában.
3. *Über ein Barometer ohne Quecksilber* Pogg. Ann. Bd. 142.
4. *A barometer without mercury*. Philosophical Magazine.
5. *A normálsúlyok összehasonlítása*. Felolvasatott a M. T. Akadémia 1872. május 13-ki ülésén.
6. *A gellérthegy csillagásztorony*. Természettud. Közlöny. 1878.
7. *Ugyanaz* németül, a Literarische Berichte aus Ungarn folyóirat II-ik kötetében.

C) Tudományterjesztő, philosophiai és tanügyi értekezések.

1. *A zenei összhang physikai okáról*. Természettud. Közlöny III. kötet.
2. *A Vénus 1874-ik évi átvonulásáról*. U. o. IV. kötet.
3. *Az Űstökösök physikája*. U. o. V. kötet.

4. *A mechanika tanításáról közéletünkben.* Tanáregyesületi Közlöny VII. kötet.
5. *A hangszerek természettani viszonyairól.* Természett. Közlöny VI. kötet.
6. *Az égi háború.* U. o. VII. kötet.
7. *Az iránytű.* U. o. VIII. kötet.
8. *A természettan oktatásáról.* Magyar Tanügy III. kötet.
9. *A mennyiség-tani levezetések szerepe a középiskolai természettani oktatásban.* Tanáregyesületi Közl. XI. kötet.
10. *A telephorról.* Néptanítók Lapja XI. kötet.
11. *A mikrophorról.* Tanáregyesületi Közlöny XII. kötet.
12. *Phonograph és mikrophon.* Néptanítók Lapja XII. kötet.
13. *A májusi hidegekről.* Természett. Közlöny XI. kötet.
14. *A világrendszerre vonatkozó nézetünk keletkezése.* Budapesti II. ker. reáliskola programja 1878/9.
15. *Természettudományi ismeretek a népiskolában.* Néptanítók Lapja XII. kötet.
16. *Az utolsó tíz év a csillagászat történetében* (2 közlemény). Természettud. Közlöny XII. kötet.
17. *A fotoforról.* U. o. XII. kötet.
18. *A physika tanításáról a reáliskolai legújabb tantervezés alapján.* Tanáregyesületi Közl. XVII. kötet.
19. *Ziele und Wege der modernen physikalischen Forschung.* (2 cikkek) *Humboldt Monatschrift.* I. kötet.
20. *Aus wissenschaftlichen Grenzgebieten.* *Humboldt* IV. kötet.
21. *Érintkezési pontok a physika és a philosophia között.* Philosophiai Szemle IV. évfolyam I. füzet.

Ezeket kívül 126 apróbb közlemény a Természettudományi Közlönyben. 30 könyvismertetés és bírálat ugyanott és a *Magyar tanügyben*, a *Tanáregyesületi Közlönyben* és a *Humboldt*-ban, melynek rendes munkatársa és egyik szakreferense.

c) Szily Kálmán rendes tagtól.

A III. osztályba levelező tagnak ajánlom Heller Ágostot, a budapesti II. kerületi főreáliskolában a physika rendes tanárát.

Azon követelménynek, melyet Akadémiánk ügyrendje a belföldi tagokul ajánlottak irodalmi működésére nézve igen helyesen megállapít — t. i. annak, hogy az ajánlottak művei sikeres önálló bűvárkodásról és az illető szaktudomány magyar nyelven való fejlesztéséről tanúságot tegyenek — ajánlottom irodalmi működése teljes mértékben megfelel. A sikeres önálló bűvárkodásról tanúskodik több kisebb dolgozaton kívül, *A hang-intenzitás mérése* című akadémiai értekezése, továbbá ama nagybecsű pályamunka, mely a k. m. Természettudományi Társulat részéről hirdetett pályázaton 1881-ben, osztatlan elismerés mellett, koszorúztatott meg s bővebb kidolgozásban *Geschichte der Physik* című két kötetes nagy műben látott napvilágot. Valamint a göttingai egyetem philosophiai karának pályakérdése a mechanika fejlődése történetéről, épp úgy a m. Természettudományi Társulat, főntebbi pályakérdésének kitűzésével, a physika történetéről az eddig legjobb munka létrejövetelét mozdította elő. — Másfelől Heller úr jó nyelven irt

tankönyvei, didaktikai dolgozatai a *Tanár egyesület Közlönyé*-ben, s a mit e tekintetben első helyen kell vala említenem, physicali, meteorologiai és csillagászati cikkei a *Természettudományi Közlöny*-ben, melynek 15 év óta egyik legbuzgóbb rovatvezetője, a tudomány magyar nyelven való terjesztése körül kitünő szolgálatokat tettek.

d) Fröhlich Izidor lev. tagtól.

Heller Ágost körülbelül 15 év óta a budai állami főreáltanodán működik mint a physika tanára.

Eltekintve tanári működésétől, mely ideje javát veszi igénybe, és melynek sikeres eredményeiről számos tanítványának természettudományi műveltsége élő tanúbizonyságot tesz, Heller Ágostot, tudományos vizsgálatait tartalmazó értekezései, önálló és nagy terjedelmű tudományos műve (*Geschichte der Physik*), több tankönyve igen számos tudományterjesztő, philosophiai és tanügyi dolgozatai alapján a hazai tudományosság és közmívelődés egyik kiváló művelőjének és tovább fejlesztőjének kell tekinteniünk.

Irodalmi munkásságának részletes felsorolását itt mellőzhetem, miután megjelent munkáinak és értekezéseinek jegyzőke b. Eötvös Loránd r. tag ajánlásában foglaltatik.

Csak egy művét akarom itt kiemelni, jelesül az általa megírt *Geschichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit* című két kötetes művet.

I. Band. *Von Aristoteles bis Galilei*. Stuttgart, Ferd. Enke 1882. 8° 411 pp.

II. Band. *Von Descartes bis Robert Mayer*. U. o. 1884. 8° 753 pp.

A mű eredetileg a k. m. Természettudományi Társulat által kihirdetett pályakérdésre készült, és a Társulat által a Bugát-díjjal koszorúzott pályamű volt, melyet szerzője később igen lényegesen átdolgozott és bővített alakban német nyelven tett közzé.

Szerző benne a forrásokból hangyaszigoralommal gyűjtötte össze az anyagot, s azt általánosabb tudományos és közmívelődési szempontok szerint kritikailag a legnagyobb gondnal feldolgozva oly művet szerzett, mely a physika történetét tárgyaló külföldi művek egyike mögött sem marad hátra, és a melyről a külföldi kritika is, általánosságban, igen elismerően nyilatkozott.

Ezen mű már magában véve is oly jelentőségű, hogy szerzője általa méltán magára vonhatja az Akadémia figyelmét.

Dé ha még megfontoljuk azon körülményt, hogy Heller Ágost, az imént említett művét valamint összes irodalmi és tudományos dolgozatait kénytelen volt abban az elég szűken mért időben elkészíteni, mely neki terhes középiskolai tanári teendői végzése után fenmaradt, s hogy valóban nagy önmegtadadásának és a tudomány érdekében áldozatkészségének kétségtelen jelét adta, midőn ezen szabad idejét nem a méltán megérdemelt nyugalomra, hanem lankadatlan tudományos tevékenységre fordította: bizonyára nem érdem nélküli férfiúra irányszom a Tek. Akadémia figyelmét, midőn ajánlom, hogy Heller Ágostot, sok évi szakadatlan tudományos munkásságának méltó elismeréséül, levelező tagjai sorába vegye fel.

e) Schuller Alajos levelező tagtól.

Midőn Heller Ágostnak levelező taggá választását ajánlani bátorkodom, abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy sokoldalú tudományos tevékenységére hivatkozhatom, mely nemcsak hogy itthon üdvös hatással van, de azonkívül a külföldnek elismerését is kivívta magának. Részemről nem lesz szükség terjedelmes fejtegetésre, elég lesz Heller úr tudományos munkáinak kiválóbbjait felsorolnom, s azt hiszem, hogy ezek olyan természetűek, hogy megnyerik a Tud. Akadémia nagy gyűlése előtt is ugyanazt az osztatlan elismerést, melyben a szorosán vett szakférfiak előtt részesülnek.

Heller mind a tanítás, mind a tudomány népszerűsítése, mind a tudomány gyarapítása terén intenzív tevékenységet fejt ki.

Tankönyvei *A természettan elemei*. I. és II. rész, *Physikai földrajz* a m. kir. vallás és közoktatási minisztérium útján középiskolák használatára ajánlottak, s már eddig is két, illetőleg három kiadást értek, és számos középiskolában, az utóbbi több mint 50 gymnasiumban, szolgálnak a tanítás vezérfonalául.

Heller számos népszerű természettudományi, philologiai és pädagogiai értekezést tett közzé, melyek a *Term. Tud. Közönyben*, a *Tanáregyesületi Közönyben*, a *Néptanítók Lapjában*, a *Philosophiai Szemlében*, a *Magyar Tanügyben* és végre egyesek a *Humboldt* című német folyóiratban jelentek meg, melynek Heller az utóbbi időben rendes munkatársa és egyik physikai szakreferense lett.

Még sokkal számosabbak ismeretterjesztő apróbb cikkei, melyeket 1871 óta mint a *Term. Tud. Közönynek* csillagászati és meteorológiai rovatvezetője közölt, melyekből az olvasó közönség nemcsak egyes kiragadt tényekről nyer tudomást, hanem az időközönként megjelenő áttekintő közleményekből ama tudományágak jelenlegi céljairól és fejlődéséről is tájékozódik. Hasonló szolgálatot, mint ismeretterjesztő cikkeivel a nagy közönségnek, tesz Heller úr számos könyvismertetésével és bírálataival a tudományos közönségnek.

E helyen azonban legnagyobb súlyt kell fektetnem Heller úrnak tudományos értekezéseire és önálló munkáira. Ezek *A hangrezgés intenzitásának méréséről* (*Ért. a term. tud. köréből* IV. sz. 1870. Kiadja a Magy. Tud. Akadémia) mely *Pogg. Ann.* című folyóiratban is megjelent; továbbá *Über ein Barometer ohne Quecksilber*, mely nemcsak *Pogg. Ann.* folyóiratban jelent meg, hanem azonfelül fölvetett a *Phil. Mag.* angol szaklapban is. *A Gellérthegyi csillagásztorony* a *Term. Tud. Közönyben*, mely a *Litterarische Berichte aus Ungarn* 2-ik kötetében is helyet talált.

Végre legnagyobb szabású műve Hellenek a *Physika* története, mely a Természettudományi Társulat kezdeményezéséből fejlődött. Első része *A Physika története Aristotelestől Newtonig* mint kézirat a bírálók egyhangú véleménye alapján elnyerte a Bugát-féle pályadíjat, és utóbb, megtoldva a Descartestól Rob. Mayerig terjedő időszakkal, magyar kiadó hiányában, német nyelven látott napvilágot. Olyan munka ez, mely bármely nemzet irodalmában kiváló helyet foglalna el, melyre mint magyar eredetűre méltán büszkék lehetünk.

Ezen sokoldalú és alapos tudományos működése alapján bátorkodom Heller Ágostnak levelező taggá választását melegen ajánlani, annál inkább, mert Heller az Akadémiától megbízást nyert történelmi munkája folytatására, és így kívánatos, hogy ezen előreláthatólag nagyobb szabású irodalmi mű az Akadémia kebeléből származzék.

29. **Hermann Emil** bányász-akadémiai tanár, levelező tagúl ajánlva

a) Eötvös Loránd báró rendes tagtól.

Ajánlom Hermann Emil, a selmeczbányai akadémián a mechanika tanárát, a III. osztály levelező tagjául.

Hermann Emil a gyakorlati mechanika és az elméleti hőtan határterületén a legszorgalmasabb bűvárok egyike. Nagyszámú dolgozatai, melyek magyar és német folyóiratokban jelentek meg, fényesen tanúskodnak erről. Ezt bizonyítja két önálló munkája is: *A hőtán*, mely német nyelven és a *Technikai mechanika*, mely magyar nyelven jelent meg. Hermannak irodalmi tevékenységét kimerítően tünteti elő a Fröhlich lev. tag által beadott ajánlatban foglalt jegyzék.

Akadémiánknak feladata kitüntetni mindazokat, kik hazánkban a tudomány előmozdításával és terjesztésével foglalkoznak, ezek sorában nem kerülheti ki a figyelmet Hermann Emil, a ki egy kis városban, mások támogatása és segítségével nélkül, egyedül saját erejére támaszkodva, halad nemes czélja felé.

b) Fröhlich Izidor levelező tagtól.

Hermann Emil, közel húsz esztendő óta, a mechanikának tanára a selmeczbányai bányászati és erdészeti akadémián.

Tanári hivatását helyesen fogván fel, tudományát nem csak élő szóval hirdette és tanítványai körében terjesztette, hanem azt egész odaadással, fáradhatatlan szorgalommal művelte, és számos különböző irányú ügy elméleti mint gyakorlati önálló vizsgálatok és kutatások által tovább fejlesztette és előbbre vitte.

Értekezései, azok fordításai vagy kivonatai túlnyomóan a hőtán elméletére és annak gyakorlati alkalmazására, továbbá a szilárdságtannak a gyakorlat egyes eseteit tárgyaló részleteire vonatkoznak, és a *Magyar Mérnök- és Építészegylet Közönyében*, továbbá a *Zeitschrift des österr. Ingenieur- und Architectenvereines*, Pogendorf's *Annalen der Physik und Chemie*, *Műegyetemi Lapok*, *Bányászati és Kohászati Lapok* stb. című folyóiratokban láttak napvilágot.

Önálló két műve közül az első a mechanikai hőelméletet, a második a technikai mechanikát tartalmazza.

Hermann tudományos tevékenységének ismertetésére és jellemzésére ide iktatom megjelent értekezéseinek és műveinek címét, lényeges tartalmuk megérintésével.

I. Értekezések.

1. *Analytische Bestimmung der Abmessungen von Walzwerksbestandtheilen. Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der Schemnitzer Berg-Akademie 1867.*

A hengerművek alkotórészei két csoportba oszthatók. Az egyik csoport a két hengert forgató nyomatékknak, a másik pedig azon nyomásnak áll ellen, melyet a hengerek az izzó tömegre gyakorolnak. E szerint szerző két alkotórészt használ, mely által a többi alkotórészek a törzstől megóvhatók. Az alkotórészek méreteit úgy számítja ki, hogy az óvó részek már a törésig vannak igénybe véve, a mikor a többiekben a legnagyobb feszültség a rugalmasság határán fellépő feszültségnek csak egy bizonyos részét teszi ki.

2. *Formel für die Spannkraft gesättigter Dämpfe. Sitzungsberichte der k. Ak. d. W. in Wien* II. Abth. 1871. Szerző ezen dolgozatban a külső munkáról azt az elvet állítja fel, mely szerint telített gőznek állandó nyomás mellett történő fejlesztésénél a külső munkának aránya az elgőzítő hőhöz a hőmérséknek lineáris függvénye. Ezt az elvet a Clausius-Thomson-féle egyenlettel egybekapcsolva, egyszerű képletet nyer a telített gőzök feszültségére nézve.

3. *A szállító bányagépek, a forgó, vízemelő és fűvő gépek lendítő kerekének meghatározása szerkesztés útján. A M. Mérnök- és Építészegylet Közlönye* VI. k. 1872. Szerző a gőznek nyomását valamint az összes ellenállásokat egy-egy erő által helyettesíti, melyek támadópontja a forgató csapjának középpontja.

Ezen erőknél azon összetevője lesz szerkesztve, mely a forgatóra merőleges irányban hat. Rajzoljunk egy görbét, melynek abscissája a forgatónak útja, melynek ordinátája a gőznyomás szerkesztett összetevője, s egy másik görbét, melynek abscissája a forgatónak útja és ordinátája az összes ellenállás összetevője: akkor a két görbe metsző pontjának metszéke meghatározza a forgatónak azon állását, melyben a lendítő keréknek szögsebessége maximum, illetőleg minimum. Az a terület, melyet a két görbének a két metsző pont között fekvő része határol, arányos azon munkával, melyet a lendítő kerék felvesz vagy átszolgált, azaz a lendítő kerék eleven erejének változásával.

4. *Adatok a telített vízgőznek erőműtanához. (M. M. É. egylet Közlönye* VII. 1873.) Szerző kidolgozza a telített vízgőznek erőműtanát, a külső munka elvének alapján.

5. *A telített vízgőznek állapotbeli változásai. (M. M. és É. egylet Közlönye.* VIII. 1874.

Szerző alkalmazza a külső munkáról felállított elvét a telített vízgőz állapotbeli változásának tárgyalására.

Egészen új benne a gőz kiömlésének ezen elv alapján eszközölt tárgyalása.

6. *A számtolóka. Bányászati és Kohászati Lapok.* 1874.

A számtolóka leírása és gyakorlati használatának ismertetése.

7. *Vollständige Theorie des gesättigten Wasserdampfes. Zeitschrift d. Österr. Ing. und Architectenvereines.* 1875.

E dolgozat a 4. és 5. értekezések kivonata.

8. *Nachweisung des Nutzens des Dampfhemdes, Allgemeine Formel für die Nutzleistung der Dampfmaschine. Zeitschrift des Öst. I. und A. Vereines.* 1875.

Ezen értekezésben kísérletek alapján bebizonyítja a szerző a gőzburkolatnak előnyét gőzgépeknél.

9. *Über die spezifische Wärme und wahre Wärmecapacität der Körper. Poggendorff's Annalen der Physik und Chemie, Ergänzungsband VII.* 1876.

Az állandó térfogat melletti fajhőnek partiális differenciál-egyenletét a térfogat szerinti integrálván, szerző mint első állítja fel az entropiának és az energiának általános képletét azon feltevés mellett, hogy a fajlagos térfogat és a hőmérsék a független változók.

Bizonyos feltevéseket vezetve be, szerző ezen egyenletekből számos következtetést von le.

Ezen értekezés Szily Kálmán ig. és r. tag és a szerző között kis tudományos vitát vont maga után, mely a *Műegyetemi Lapok* I. kötetében (1876.) folyt le.

10. *Dr. Zeuner és Fliegner kísérletei a gázok kifolyásáról. A. M. M. és É. egyesület Közlönye*, X. 1876.

Ertekező, kísérletek alapján bizonyítja be, hogy a másodpercenként kifolyó súly maximuma és a végszelvényben (a cső végnyílásában) uralkodó feszültség független a külső feszültségtől, valahányszor a belső feszültség legalább $1,9$ -szer akkora, mint a külső.

Új benne a képlet átadomítása, tekintettel a kifolyás körülményeire.

11. *Über den Ausfluss der permanenten Gase. Zeitschr. des Öst. Ing. u. Arch.-Vereines* 1876.

Az előbbi értekezés fordítása.

12. *Über den Ausfluss des erhitzten Wassers. U. o.* 1877.

Szerző bebizonyítja, hogy az előmelegített víz kifolyásánál a másodpercenként kiömlő súly épp úgy, mint a gázoknál és gőzöknél, maximummal bír.

13. *Az injector elmélete. A. M. M. és É. egyesület Közlönye* XI. 1877.

A gőz kifolyásánál talált maximum alapján szerző kifejti az injector elméletét és azt Villiers kísérleteivel igazolja.

14. *Die Theorie des Injectors. Zeitsch. d. Öst. I. u. A. Vereines* 1878.

Az előbbi értekezés fordítása.

15. *A levegő adiabáti kifolyása változó keresztmetszű rövid csövekben. A. M. M. és É. egyesület Közlönye* XII. 1878.

Ezen értekezésben Farbaky és Hermann kifejtik a kifolyás elméletét azon tétel alapján, hogy a mozgó levegő eleven ereje hővé alakulhat át állandó nyomás mellett történő (isotonicus) tágulás által.

16. *A pulsmeter elmélete. Bányászati és Kohászati Lapok* 1879.

Szerző kifejti a Hall-féle pulsmeter elméletét azon kísérletek alapján, melyeket Farbaky úrral eszközölt.

17. *Theorie des Hall'schen Pulsators (Pulsmeter). Zeitschr. d. Öst. I. und A. Vereines* 1879.

Az előbbi értekezés fordítása.

18. *Vollständige Lösung des De-Saint-Venant'schen Problemes. Zeitsch. d. Öst. I. und A. Vereines*. 1881.

Szerző a pontos elmélet alapján megállapítja az eljárást, melylyel állandó szelvényű tartóknak bármilyen alakú szelvényében fellépő nyíró és csavaró feszültségek közelítő értékei meghatározhatók.

19. *A hajtó erőnek átruházása sűrített levegővel. Bányászati és Kohászati Lapok*. 1882.

Farbaky és Hermann saját kísérleteik alapján meghatározzák a munkavesztéseget, mely a munkának sűrített levegővel való átvitele mellett felléphet.

20. *Az épszögű négyszögben támadó nyíró feszültségek. A. M. M. és É. egyesület Közlönye*. 1883.

Szerző az állandó szelvényű tartó szilárdságának pontos elmélete alapján kifejezi az épszögű négyszög nyíró feszültségeit összehajló végtelen sor által.

21. *A szabályos sokszög keresztmetszetű prizma csavaró szilárdsága. A. M. M. és É. egyesület Közlönye* 1883.

Szerző alkalmazza az előbbi két értekezésben megállapított eljárást a feszültségek egy sokszög keresztmetszetű prizmánál fellépő értékeinek kiszámítására.

22. *Die Torsions-Spannung regelmässiger Vielecke. Zeitsch. d. Öst. I. und A. Vereines* 1883.

Az előbbi értekezés fordítása.

II. Könyvek.

23. *Compendium der mechanischen Wärmetheorie.* A munka főleg szerző értekezéseinek alapul.

Egészen új benne a gőzgépek azon elmélete, melyet szerző Farbaký úrral, saját kísérleteik alapján, dolgozott ki.

24. *Technikai mechanika. Erőműtan, I. rész.* Szerző sajátja, Budapest, Franklintársulat 1885.

Az erőműtanak e kötete első részét képezi egy nagyobb szabású mechanikai kézikönyvnek, mely első sorban a technikai igények figyelembe vételével szerkesztetett, és a mely főleg szerző sokévi előadásainak rendszeres feldolgozásából keletkezett.

A felsorolt jegyzék mindenek előtt azt tünteti elő, hogy Hermann Emil tizennyolcz esztendőn át, megszakítás nélkül, élénk munkásságot fejtett ki a tudományos irodalomban, és hogy e szerint a tagajánlás multhatatlan kellékének, t. i. a magyar nyelven kifejtett tényleges és folytonos tudományos működésnek, valóban eleget tett. Ily tudományos törekvések általában véve figyelmet ébresztenek, de fokozódott mértékben elismerést érdemelnek, midőn a szerző, a mint ez Hermann Emilre nézve is áll, kutatásait és irodalmi dolgozatait a tudományos központoktól távol eső, kisebbszertű vidéki város elszigeteltségében és csak önjerejére támaszkodva fogatosítja és be is fejezi.

Végre engedtessek meg, hogy e helyen felemlítsek még egy körülményt, mely az Akadémia III. osztályát különösen érdekli, és a melyet már a múlt évben Szily Kálmán ig. és r. tag Kherndl Antal l. tag ajánlása alkalmából hangsúlyozott.

Ugyanis a III. osztály tagjai közt a mérnökök oly csekély számban vannak, hogy a gyakran felmerülő szükség esetén mindig nehézséggel jár, mérnöki munkák megbíráására vagy esetlegesen mérnöki pályakérdések kitűzésére stb. alkalmas szakbizottságot összeállítani, és azért, Kherndl Antal levelező taggá választása után is, még mindig igen kívánatos a III. osztály tagjainak sorát a gyakorlati tudományokkal foglalkozó érdemes szakférfiakkal kiegészíteni.

Ily szakférfiúnak, sokévi tudományos működése alapján, Hermann Emil is mutatkozott; reá irányzom tehát a Tekintetes Akadémia figyelmét, mint oly férfira, a kinek egész múltja biztosítékot nyujt további sikeres tudományos munkásságra s a ki, levelező taggá választásában, eddigi törekvéseinek bizonyára megérdemelt elismerését látván, újult erővel fog tovább dolgozni s Akadémiánknak buzgó és tevékeny tagja leend.

30. **Inkey Béla** levelező tagúl ajánlva

Szabó József rend. tagtól.

Van szerencsém ajánlani *Inkey Béla* urat (lakik Szent-Lőrinczen, Szombathely mellett, de nagyrészt Budapesten tartózkodik), mint jeles munkálkodás által a geologia terén kitűnt magyar tudóst, ki az alapot a freibergeri bányászati Akadémián megszerelvén, több mint 10 éve magyar nyelven folytonos és tényleges

tudományos munkásságot fejt ki. Munkái között elég legyen itt különösen azon monografiára figyelmeztetni, melyet a m. k. Természettudományi Társulat megbízásából 1885-ben fejezett be s a mely ugyanazon évben meg is jelent. Egyéb munkáinak jegyzéke a következő:

Inkey Béla irodalmi működése.

A magyarhoni *Földtani Társulat* „*Közlönyében*“ megjelentek:

1. A székesfehérvár-velencei hegység gránit és trachyt kőzeteiről. V. kötet. 145. l.
2. A kammeni szigetek kőzetei. VI. k. 150. oldal.
3. Adatok az 1876-ik évben Somogy megyében észlelt földrengésekről. VII. k. 1. oldal.
4. A lősz képződéséről. (I.) VIII. k.
5. Két magyarhoni dolerit. VIII. k.
6. A boiczai érczelérek mellékkőzeteiről. IX. k.
(Ugyanaz német nyelven is.)
7. Egy feltűnő vonás Nagygág vidékének domborzatában. X. k. (Német nyelven is.)
8. A zágrábi 1880. földrengés forgatási tüneményeiről. XI. kötet. (Német nyelven is.)
9. Utijegyzetek az erdélyi déli határhegységből. XI. k. (Német nyelven is.)

A magyar orvosok és természetvizsgálók 1880. XXI. nagygyűlés vázlata és munkálataiban.

10. Vas megye földtani viszonyainak vázlata.

11. *Nagygág földtani és bányászati viszonyai.* A m. kir. Természettudományi Társulat megbízásából írta Inkey Béla. Négy térkép-melléklettel és 23 ábrával a szöveg között. 4-rét, 108 oldal. (Német nyelven is.)

31. Janka Victor a Magyar Nemzeti Múzeum növénytári őre, lev. tagúl ajánlva Kanitz Ágost lev. tagtól.

Janka Victor 1855. kezdetén lépett fel, mint növénytani író, így több mint harminczegy év óta fáradozik Magyarország és Európa különösen délkeleti vidékei növényeinek ismertetésében.

Még igen ifjan kezdett írni, és pedig csak oly dolgokról, melyek iránt különös előszeretettel viseltetett, azért minden, még oly száraznak látszó közleményét is, a valódi lelkesedés ihlete lengi át.

Kezdettől fogva a növényfajok kritikájával foglalkozván, éles szeme, nagy emlékező tehetsége, roppant növényismerete őt Európa legnevesebb floristái közé sorozták. Miután pedig a hazában előtte egy botanikus sem foglalkozott ezen irányban, hanem csak néha-néha bocsátkozott egy-egy faj behatóbb tanulmányozásába, Jankát méltán lehet hazánkban a növényfajok megállapításánál oly szükséges és fontos kritikai irány kezdeményezőjének és legszerencsésebb művelőjének nevezni.

Magyarországot, majdnem minden irányban, több mint harminczhat év óta beutazván, a hazai növényismeretet is számos érdekes leletei által — melyek között nem kevés az új és nagyszámú, a hazában ő előtte nem ismert faj — nagy mértékben gazdagította.

Alig van kivülről egy nem-orosz botanikus egész Európában, a ki Oroszország floráját annyira ismerné, és a Dobrudzsában és a Balkán félszigeten tett felfedezései nemcsak a legfontosabb adatokat nyújtják ezen területek ismeretéhez, hanem egyben hazánk elismerését is azért veszik méltán igénybe, mert:

1. az ott szerzett bő tapasztalatok alapján, a honi flórát jobban és helyesebben lehet magyarázni.

2. mert egy hazánkfia neve a leghíresebb férfiakéval együtt gyakran szerepel Boissier *monumentalis flora Orientalis*ában.

De ha ezen éppen említett területek vegetációját nagyrészt autopsziából ismeri, nem mondhatni, hogy Európa többi részei floráját elhanyagolta volna, ő azokban szintoly jártas és 1874-ben Olaszországon át, le Malta szigetéig botanisált.

Ekkép gyakorlati úton is, magának oly tág kört szerzett, mint nagyon kevés, széles Európában élő botanikus. Mindezen tapasztalatokat pedig fáradhatatlanul értékesíti a hazai flora érdekében nemcsak mint író, hanem mint a nemzeti múzeum növénytári őre is.

Igy hazánk dicsekedhetik, hogy van oly férfiá, a ki a haza növénytani átkutatását illetőleg, teljesen feladatának magaslatán áll, mit ma már nem lehet Európa minden országáról mondani.

Lehet a felett vitakozni, vajjon szabad-e ezen iránynak oly nagy fontosságot tulajdonítani, de ha tisztán tudományos szempontból sem lehet ennek jogosultságát megtagadni, úgy specialis hazai érdekeinket szem előtt tartva, az már azért is jogosult, mert a haza növénytani átvizsgálása nincs befejezve és ezen téren még sok a teendő.

Janka Victor értekezéseinek, kisebb-nagyobb közleményeinek czímei:

Eine für die Flora Siebenbürgens neue Pflanze. Oesterr. botan. Wochenbl. V. 1855. 60.

Anthemis Haynaldi, Janka. U. o. VI. 1856. 1.

Beiträge zur Kenntniss der Flora von Siebenbürgen. U. o. VI. 1856. 193. 202.

Saxifraga (Dactyloides) Grzegorzeczkii Janka. U. o. VI. 1856. 241.

Ueber einige *Ranunculaceen*. U. o. VII. 1857. 198.

Floristische Notizen. U. o. VII. 1857. 328. Oesterr. botan. Zeitschrift. VIII. 1858. 330.

Heuffel J. *Enumeratio Plantarum in Banatu Temesiensi sponte crescentium et frequentius cultarum* című munkáját, a szerző halála után sajtó alá rendezte. Megjelent Verhandl. der k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien. VIII. 1858. Abh. 39. (I. Verhandl. 13. és Janka életrajzát Neilreichtől, Oesterr. botan. Zeitschr. XV. 1866.)

Heliosperma Veselskyi Janka. Botanische Zeitung, XVI. 1858. 65.

Zur Flora des Ostens. Oesterr. botan. Zeitschr. VIII. 1858. 93. 135.

Zur Flora von Siebenbürgen. U. o. VIII. 1858. 261.

Zur Flora Austriaca: I. Die Differential-Characterere von *Ranunculus crenatus* W. et K., *R. magellensis* Ten. und *R. alpestris* L. Verhandl. der k. k. zool.

- bot. Gesellschaft in Wien, VIII. 1858. Abh. 429. II. Phaca Bayeri. U. o. VIII. 1858. Abh. 431.
- Bemerkungen über einige Arten der Gattung *Centaurea* aus Ungarn und Siebenbürgen's Flora. XL. 1858. 441.
- Genista Mayeri* Janka. Oesterr. botan. Zeitschr. IX. 1859. 41.
- Geschichte des *Scleranthus uncinatus*. U. o. IX. 1859. 221.
- Eine verkannte Pflanze Serbiens. U. o. IX. 1859.
- Zur Kenntniss einiger *Seslerid*-Arten. Botanische Zeitung, XVII. 1859. 73.
- Zur Kenntniss einiger *Avena*-Arten. U. o. XVII. 1859. 172. Nachtrag. U. o. XVIII. 1860. 23.
- Identität dreier *Heliotropium*-Arten. U. o. XVIII. 1860. 24.
- Zur Kenntniss der perennirenden *Adonis*-Arten Europa's U. o. XVIII. 1860. 104.
- Zur Kenntniss der *Plantago sibirica*. U. o. XVIII. 1860. 185.
- Die siebenbürgischen *Plantago*-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. X. 1860. 185.
- Adnotationes in Plantas Dacicis nonnullasque alias Europaeas. Linnaea XXX. 1859—1860. 549.
- Analytische Bestimmung der europaeischen *Cuscuta*-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. XII. 1862. 85.
- Aus der Flora von Ungarn. U. o. XII. 1862. 280.
- Cuscutae species florae Russicae*. Bull. de la Soc. imp. de nat. de Moscou. XXXV. 1862. 586.
- Auch einige Worte über Schur's *Ranunculus tuberosus*. Oesterr. botan. Zeitschr. XII. 1862. 320.
- Entwurf einer analytischen Tabelle zur Bestimmung sämtlicher *Carex*-Arten der Flora Europa's. U. o. XIII. 1863. 33.
- Die Gattung *Euphorbia*. U. o. XIII. 1863. 165.
- Bemerkung über das Vorkommen für Ungarn interessanter oder neuer Pflanzenarten. U. o. XIII. 1863. 113.
- Eine neue Pflanze (*Doryenium diffusum* Janka). U. o. XIII. 1863. 314.
- Ein für die oesterreichische Monarchie neues Gras (*Stipa Lessingiana* Trin.) U. o. XIII. 1863. 364.
- Analytische Zusammenstellung der europäischen *Calamagrostis*-Arten. U. o. XIII. 1863. 365.
- Analytische Übersicht der europäischen Wasser-Ranunkeln (*Batrachium*) U. o. XIII. 1863. 399.
- Die europäischen *Phleum*-Arten. U. o. XIV. 1864. 303.
- Die europäischen *Festuca*-Arten. U. o. XIV. 1864. 339.
- Die europäischen *Poa*-Arten. U. o. XIV. 1864. 383.
- Floristisches 1. *Oenanthe silaifolia*. U. o. XIV. 1864. 133., 2. *Iris olbiensis*. U. o. XIV. 1864. 135., 3. *Avena compressa*. U. o. XIV. 1864. 137.
- Correspondenz der Oesterr. botan. Zeitschr. Sz.-János XIV. 1864. 294. Uj-Palota XIV. 1864. 364. Nagy-Várad XIV. 1864. 24., 119. XV. 1865. 197. XVIII. 1868. 57. Debreczen XIV. 1864. 320. XXII. 1872. 167. Gyöngyös XV. 1865. 225. XVI. 1866. 124., 191. Kardzag XV. 1865. 198. Szécsény XV. 1865. 360. Nezsider XVI. 1866. 298., 331. Pécsvár XVI. 1866. 398. Puraluka Miava mellett, Nyitra megyében XV. 1866. 223. Bécs XVI. 1866. 60., 257. Diakovár XVII. 1867. 294. Illok

XVII. 1867. 331. Herkulesfürdő XVIII. 1868. 295. Mihojlac XVII. 1867. 231. Nyárád XVII. 1867. 56., 161., 231., 232., 330., 440. Svinica XVII. 1867. 295. Borszék XVIII. 1868. 199. Balán XVIII. 1868. 199. Félegyháza XVIII. 1868. 26. Kolozsvár XVIII. 1868. 135. Székely-Udvarhely XVIII. 1868. 297. Sz.-Gothárd XVIII. 1868. 98., 168., 131. XX. 1870. 61. XXI. 1871. 326. XXV. 1875. 127. XXVI. 1876. 104., 385. XXVIII. 1878. 208. XXIX. 1879. 169. Verespatak XVIII. 1868. 265. Pest XX. 1870. 315., 383. XXI. 1871. 46., 78., 147. XXII. 1872. 136., 235. XXIII. 1873. 134., 497. XXV. 1875. 241. Budapest XXXV. 1885. 109. Plavisevica XX. 1870. 183. Turn-Severin XX. 1870. 250. Philipoppel XX. 1870. 215., 285. Burgas a Fekete tenger mellett XXI. 1871. 287. Cavalla az Aegaei tenger mellett, XXI. 1871. 248. Saloniki XXI. 1871. 249. Konstantinápoly XXII. 1872. 337. Bukarest XXIII. 1873. 322. La Valetta Malta szigetén, XXIV. 1874. 284. Szamos-Ujvár XXV. 1875. 75. Ó-Radna XXVI. 1876. 316. Gyulafehérvár XXVIII. 1878. 378. Szezawnicza XXXI. 1881. 305.

Die europäischen *Agrostis*-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. XV. 1865. 190.

Die europäischen *Andropogon*-Arten. U. o. XV. 1865. 76.

Die europäischen *Gastridium*-Arten. U. o. XV. 1865. 117.

Die europäischen *Glyceria*-Arten. U. o. XV. 1865. 13.

Die europäischen *Milium*-Arten. U. o. XV. 1865. 311.

Die europäischen *Panicum*-Arten. U. o. XV. 1865. 260.

Die europäischen *Phalaris*-Arten. U. o. XV. 1865. 117.

Die europäischen *Polypogon*-Arten. U. o. XV. 1865. 116.

Die europäischen *Alopecurus*-Arten. U. o. XVI. 1866. 359.

Die europäischen *Holcus*-Arten. U. o. XVI. 1866. 59.

Die europäischen *Nardurus*-Arten. U. o. XVI. 1866. 395.

Die europäischen *Vulpia*-Arten. U. o. XVI. 1866. 216.

Festuca dimorpha. U. o. XVI. 1866. 101.

Neue Standorte ungarischer Pflanzen. U. o. XVI. 1866. 169. XVII. 1867. 65.

Neue Synonyme zur Flora Europa's U. o. XVI. 1866. 245.

Die europäischen *Anthoxantum*-Arten. U. o. XVII. 1867. 227.

Die europäischen *Bromus*-Arten. U. o. XVII. 1867. 247.

Die europäischen *Juncus*-Arten. U. o. XVII. 1867. 316.

Die europäischen *Melica*-Arten. U. o. XVII. 1867. 156.

Die europäischen *Scirpus*-Arten. U. o. XVII. 1867. 399.

Die europäischen *Stipa*-Arten. U. o. XVII. 1867. 173.

Sesleria Heufferiana. U. o. XVII. 1867. 33.

Zwei ungarische für die Flora der österr. Monarchie neue Pflanzenarten.

U. o. XVII. 1867. 101.

Iris humilis. U. o. XVIII. 1868. 376.

Lilium pyrenaicum. Baumg. U. o. XVIII. 1868. 273.

Stipa Lessingiana Trin. et Rupr. und *St. Grafiana* Stev. U. o. XVIII. 1868. 339.

Trifolium procerum Roch. U. o. XVIII. 1868. 69.

Die europäischen *Allium*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 222.

Die europäischen *Elymus*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 163.

Die europäischen *Eriophorum*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 128.

Die europäischen *Fimbristylis*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 128.

- Die europäischen *Hordeum*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 162.
 Die europäischen *Sclerochloa*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 252.
 Die europäischen *Triticum*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 47.
 Bemerkungen zu Herrn Dr. Kerner's Vegetationsverhältnissen Ungarns und Siebenbürgens. U. o. XIX. 1869. 115.
 Kleine Reformen im Gebiete der Flora Siebenbürgens. Ugyanott XIX. 1869. 74.
 Literaturberichte. U. o. XIX. 1869. 221.
Ramondia ante portas. U. o. XIX. 1869. 133.
 Bemerkungen zu Boissier's Flora orientalis. U. o. XX. 1870. 111.
 Drei für die Flora Dalmatiens neue Pflanzen. U. o. XXI. 1871. 65.
 Zur Flora Ungarns. U. o. XXIII. 1873. 152.
Plantarum novarum Turcicarum breviarium. U. o. XXII. 1872. 174. XXIII. 1873. 194. 201. 241.
Diantus Guliae Janka il Barth. Malta III. 1874. Nr. 21. 422.
Florae Italicae novitates quatuor. Oesterr. botan. Zeitschr. XXV. 1875. 82.
 Die siebenbürgischen *Marrubium*-Arten. U. o. XXV. 1875. 62.
Ranunculus Tommasinianus und ein Paar andere italienische Pflanzen. U. o. XXV. 1875. 249.
 Adatok Magyarhon délkeleti florájához. Math. és Természettud. Közlem. Kiadja a M. T. Akadémia m. t. biz. XII. 1874 (1876). 8. sz. 153.
 Észrevételek néhány *Cardamine* fajról. Magyar Növénytani Lapok I. 1877. 36. Notizen zu ein Paar *Cardamine*-Arten. Oesterr. botanische Zeitschr. XXVII. 1877. 81.
 Willkomm et Lange *Prodromus florae Hispanicae*. III. 2. ismertetése. Magyar Növénytani Lapok. I. 1877. 28. III. 4. U. o. IV. 1880. 91.
 Két új növényfaj. Természettudományi Füzetek. I. 1877. 29.
Avenaceae Europaeae. U. o. 1877. 242.
 Növénytani kirándulások Törökországban. I. Magyar Növénytani Lapok. II. 1878. 171. II. U. o. II. 1878. 187. III. U. o. III. 1879. 99. IV. U. o. III. 1879. 121. V. U. o. III. 1879. 131.
Descriptiones plantarum novarum. Természettudományi Füzetek. II. 1878. 28.
Centaurea Sadleriana Janka. U. o. II. 1878. 142. 192.
 A Bánság florájához. U. o. III. 1879. 12. 73.
Cyclamina europaea. U. o. III. 1879. 163.
Ferulago monticola. U. o. III. 1879. 256. 283.
Silaus virescens. Oesterr. botan. Zeitschr. XXIX. 1879. 309.
Gladiolorum Europaeorum clavis analytica. Magyar Növénytani Lapok. III. 1879. 129.
 Boissier *Flora Orientalis* IV. 2. ismertetése. U. o. III. 1879. 107.
 A (M. Nemz. Múz.) növénytani osztály történetéhez. Természettudományi Füzetek IV. 1880. 13. 153.
Scrophulariaceae Europaeae. U. o. IV. 1880. 284.
Romulearum Europaeorum clavis analytica. Magyar Növénytani Lapok. IV. 1879. 129.
 A. de Berenger *Guida per il coltivare di vivai boschini* ismertetése. U. o. IV. 1880. 76.

Megjegyzések Boissier Flora Orientalisa ötödik kötetének első füzetéhez. U. o. VI. 1882. 113. E megjegyzéseket Boissier a munka utolsó füzetének függelékébe egész terjedelmében felvette.

Odontolophus eine ausgezeichnete Gattung. Oesterr. botan. Zeitschr. XXXII. 1882. 280.

Violae Europaeae. Természetrajzi Füzetek. V. 1882. 253.

Brassicae Europaeae. U. o. VI. 1883. 176.

Plumbagineae. U. o. VI. 1883. 164.

Cruciferae siliculosae florum Europaeae. U. o. VII. 1883. 106. Cruciferae indehiscens (lomentaceae et nucamentaceae) U. o. VIII. 1884. 33.

Sisymbria Europaea. U. o. VIII. 1884. 30.

Plantae novae. U. o. VIII. 1884. 28.

Botanisches qui pro quo aus Spanien. Oesterr. botan. Zeitschrift. XXXIV. 1884. 273.

Trifolieae et Loteae florum europaeae. Természetr. Füz. VIII. 1884. 145.

Hedysareae. U. o. VIII. 1884. 290.

Astragaleae europaeae. U. o. VIII. 1884. 297.

Megjegyzés a Syringa Josikaea leírásának keltéhez. U. o. VIII. 1884. 313.

Vicieae europaeae. U. o. IX. 1885. 136.

Leguminosae europaeae. U. o. IX. 1885. 147.

Syringa Josikaea Jacq. und anderes Neue aus der Marmaros. Oesterr. botan. Zeitschr. XXXV. 1885. 313.

Megjegyzések Boissier Flora orientalis ötödik kötetének második füzetéhez. Magy. Növénytani Lapok VIII. 1884. 81.

32. Dr. Laufenauer Károly, levelező tagúl ajánlva

dr. Fodor József rendes tagtól.

A legújabb időnek értékes haladása, hogy az elme betegségeit élettani és bonczolati alapon tanulmányozzák. Ezen újabb tudományos iránynak az eredménye, hogy az elme- és idegbetegségek ismerete s ezzel karöltve megítélése és gyógyítása az orvosi tudomány egyéb ágaihoz méltó magas és exact fejlődést ért meg.

E nehéz alapon s fáradsággal munkálkodó új iskolának érdemben gazdag művelője Laufenauer Károly dr., egyetemi ny. rk. tanár és Rókus-kórházbeli rendelő-orvos. 1873-ban lépett az elmeorvosi szakmára s azon idő óta folyton és fáradhatatlanul munkálkodik e téren.

Laufenauer tanár nem csak orvos, hanem egyszersmind kórbúvár, kinek kutatásai és kísérletei az agyvelőnek s az idegeknek szerkezetét s betegségeit illetőleg — mely kutatásokból kettő az Akadémia elé terjesztetett s annak kiadványaiban megjelent — a tudományt gazdagították, valamint szerzőjöknek a tudományos világ előtt elismerést szereztek. Terjedelmes irodalmi munkásságát az alábbi lajstrom feltárja.

Laufenauer tanár a szorosabb értelemben vett tudományos munkálkodás mellett buzgó tevékenységet fejt ki hazánk kulturája érdekében, a mit különösen felvilágosító előadásai — a Term. tud. Társulatban s egyebütt — valamint népszerű értekezései tanúsítanak. Laufenauer tanár a Term. tud. Társulat választmányának tagja.

Mindezek alapján az ajánlónak az a meggyőződése, hogy Laufenauer tanár, megválasztatása esetén, az Akadémiának méltó tagja lenne, és hogy e választás buzdító volna reá nézve, hogy eddigi tudományos s hazafias munkálkodásában kitartással tovább haladjon.

Dr. Laufenauer Károly tanár irodalmi munkássága. 1875—1885.

1. Agyszövetteni vizsgálatok. Megj. a M. T. Akad. Értesítőjében. 1879.
2. Kísérleti vizsgálatok az agy corticalis látómezőjéről. Akad. Ért. 1879.
3. Kettős hidképződés, a kis agy összefüggése az agygyal. Orvosi Hetilap. 1880.
4. Az agy összes súlya stb. U. o. 1877.
5. Anatomisch pathol. Befund. etc. Psychiatrisches Centralblatt. 1877.
6. Az agy, kisagy, nyúltagy idegelemeinek elváltozásai stb. Orv. Hetil. 1879.
7. Felszálló hűdéses butaság. U. o. 1882.
8. Zur pathol. Anatomie der progressiven Paralyse. Centralblatt f. d. med. Wiss. 1878.
9. Az epilepsia s az epileptikus bántalmak. O. H. 1879.
10. További adatok az epilepsia kórboneztanához. U. o. 1880.
11. Kórszövetteni közlemények a gerinczagyról. U. o. 1880.
12. Az agykérgi epilepsiáról. U. o. 1881.
13. A tejsav mint altató szer. U. o. 1876.
14. Adatok a bromkalium hatásához. U. o. 1876.
15. Az agybujakór kezelése. U. o. 1876.
16. Zur Therapie der syph. Psychosen. Centralblatt. 1877.
17. Typhus viszonya az elmebántalmakhoz. O. H. 1875.
18. Ütérdaagok elmebetegeknél. U. o. 1876.
19. Casuistik d. Gefässerkrankungen. Centralblatt. 1877.
20. Fehérnye-vizelés a reszkető-örjögéknél. O. H. 1879.
21. Az elsődleges téboly álláspontja. O. H. 1879.
22. Katatonikus tébolyodottság. U. o. 1882.
23. Másodlagos terjedő hűdéses butaság. U. o. 1882.
24. A terjedő hűdéses butaság kórképe. U. o. 1879.
25. Paraphasia esete. U. o. 1878.
26. Az agyműködések localisatiója. U. o. 1882.
27. Somnambulismusról. U. o. 1880.
28. Gonosztevők agyfelületének alkata. U. o. 1881.
29. Az elmeegógyintézetek túltömöttsége. Monographia, 1878.
30. Középlettartam elmebetegeknél. U. o. 1876.
31. A slupi colonia. U. o. 1875.
32. Figyelő osztályok berendezése. Közegészségtani Lapok. 1876.
33. Az idiotismus és a cretinismus elterjedése. Kiállítva az egészségügyi kiállításon, Bruxellesben. 1876.
34. Vérrokonok házassága. Egészségtani Lapok. 1876.
35. Nehány szó az elmekórtani oktatás tárgyában. O. H. 1878.
36. Uti levelek. U. o. 1877.
37. Elmebetegügy sorozásoknál. Közegészségtani Lapok. 1876.

38. Mikrocephálokról. O. H. 1881.
39. Féloldali agyforradás. O. H. 1882.
40. Önkéntes hypnosis. U. o. 1884.
41. A hystero-epilepsiáról. U. o. 1884.
42. Az öngyilkosság statisztikája. O. H. 1884.
43. Hypnotismus. Előadás a term. tud. Társulat ülésén. 1884.
44. Emlékező tehetségről. Előadás a term. tud. Társulat ülésén. 1880.
45. Szaglás és szervei. Term. tud. Közöny. 1883.
46. Törvényszéki elmekórtani esetek. O. H. 1884.
47. Siketnémaság. U. o. 1884.
48. Hystero-epilepsia. U. o. 1885.
49. Hangvilla mint diagnostikus eszköz. U. o. 1885.
50. Idiomuscularis összehuzódások. U. o. 1885.
51. Haemianesthesia. U. o. 1885.
52. Suggestio és paralysis. U. o. 1885.
53. Perimetrikus vizsgálatok. U. o. 1885.
54. Mandulamag etc. U. o. 1885.
55. Túlságos érzékenység. U. o. 1885.

Ezekon kívül fordította Krafft-Ebing elmekórtani munkáját, irt bírálókat, ismertetéseket, valamint a napi lapokba felvilágosító cikkeket.

33. Dr. Örley László a M. Nemzeti Múzeum állattani őrségéde, levelező tagúl ajánlva

a) Frivaldszky János rendes tagtól.

Dr. Örley László a M. Tudom. Egyetemen az 1876-ik évben bölcséleti tanfolyamot végezvén, ugyanazon évben az állat- és összehasonlító bonczani tanszék mellé tanárségédnek neveztetett ki, mely minőségben 1880. évig bezárólag maradt, s ez időközben, 1878-ik év elején, a bölcséleti tudományok tudorává avattatott. 1881 első felében Lipscebén Leuckart Rudolf egyetemi tanár mellett dolgozott, a második felében pedig Huxley londoni egyetemi tanár mellett munkálkodott s egyszersmind a British Múzeumnál mint szakrendező volt alkalmazva. 1882. és 1884-ben a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi minisztérium segélyezése mellett a nápolyi zoológiai állomáson tanulmányozta a tengeri állatvilágot s ugyancsak 1882-ik év november havában a M. N. Múzeum állattári őrségévé s 1883-ik évi április hóban a M. T. Egyetemenél a Helminthologia magántanárává neveztetett ki. Ez idő óta kitarató szorgalommal s alaposan munkálkodik, úgy az alsóbb osztályú állatok szakszerű rendezése, mint pedig azok tudományos megismeretése körül.

A hazai és a külföldi irodalmat magyar, német és angol nyelven, és pedig önálló buvárlatok alapján 15 jeles munkával gazdagította, melyek közül öt magyar dolgozat német nyelven is megjelent. Általánosabb irányú, de újabb adatokat tartalmazó szakértekezést hatot közölt, valamint több apróbb, természettudományi közlés is jelent meg neve alatt; nemkülönben megbízást nyert a nápolyi zoológiai állomás igazgatóságától a „Zoologischer Jahresbericht“ czimű, évenként megjelenő munka számára 1885-ik évtől kezdve a helminthologiai szakirodalom összeállítására.

Számos közleményéből kettő koszorúzott pályamű: Az Anguillulidák magánrajza, jutalmaztatott a K. Természettud. Társulat által, a Rhabditisek magánrajza pedig a M. Orvos. és Természetvizsgálók által.

Dr. Örley László a M. N. Múzeum egyik tevékeny tagja, egy hazánkban eddig alig méltányolt szakmát: a Helminthológiát választván tanulmányozása tárgyául, azt, mint a fentebb elősorolt jeles munkálataiból is látható, nagy buzgalommal és szakavatottsággal ismerteti; miért is őt kiváló munkásságánál fogva a T. Akadémia magas figyelmébe ajánlom, s hiszem, hogy az Akadémia tagjai sorában méltó helyet foglaland el s az általa választott szakmát ezentúl is sikeresen művelendi.

b) Margó Tivadar rend. tagtól.

Dr. Örley László, a budapesti tudomány egyetemen a Helminthologia magántanára és a Nemzeti Múzeum állattani osztályának örsege, született Budapesten 1855-ben, hol bevégezvén a tud. egyetemi bölcséleti tanfolyamot, 1878-ban bölcslelettudorrá avattatott; 1876/7-től kezdve az egyetemi állattani és összehasonlító bonczatani intézetben az ajánló vezetése alatt öt éven át mint tanársegéd működött. Ezután állami utazási ösztöndíjjal két évet töltött külföldi állattani intézetekben, még pedig az első évet a lipcei egyetemen Leuckart szaktanár mellett, Londonban a hírneves Huxley tanár laboratóriumában, valamint a British-Múzeum állattani osztályában, hol egyúttal mint szakrendező volt alkalmazva; az utána következő évben a nápolyi zoologiai stációon tanulmányozta a férgek és más alsóbb osztályú tengeri állatokat, úgy bonczatani és fejlődéstani, mint biologiai és rendszertani tekintetben. 1882-ben visszatérve, a Nemz. Múzeum állattani osztályához örseggé, a következő évben pedig a Tud. Egyetemen a Helminthologia magántanárává neveztetett ki. 1884-ben a magyar kormány segélyezése mellett még egy évet töltött a nápolyi zoologiai stációon, hol a tengeri állatok behatóbb tanulmányozásával foglalkozott.

Kiváló szakirodalmi tevékenységét bizonyítja a következő, nagyobbára önálló észleleteken alapuló munkák egész sorozata.

I. Önálló buvárlatok alapján készült munkálatok:

1. *Adatok a Nematodák fejlődéséhez*, 1 táblával. Budapest, 1878. (Készült az egyetem állattani intézetében.)

2. *Az Anguillulidák magánrajza*, 7 táblával. Természettud. Társulattól jutalmazott pályamű. (Készült az egyetemi állattani intézetben.)

Ugyanaz német kivonatban ugyanott és ismertette Troschel Archiv-jában és a londoni Microscopical Society Journál-jában.

3. *A magyarországi Oligochaeták faunája*, 3 táblával. Math. és Természettud. Közlemények XVI. k. 3. sz. Budapest 1880. (A M. Tud. Akad. math. és természettud. bizottságának megbízásából, az egyetemi állattani intézetben készült dolgozat.)

4. *Beiträge zur Lumbricinen-Fauna der Balearen*. Zoologischer Anzeiger Nr. 84. Leipzig 1881.

5. *On Hairworms in the Collection of the British-Museum*, 1 táblával. *Annales and Magazine of Nat. History*, London 1881.

6. *Report on the Nematodes in the Possession of the British-Museum*, 1 táblával. *Ann. and Magazine*, London 1882.

7. *Notes on some Parasites of Fishes from Madras*, determined by dr. Örley comm. Prf. J. Bell. *Ann. and Mag.* London 1884. (A British-Museum felkérésére adott véleményes jelentés alapján.)

8. *Die Kiemen der Serpulaceen und ihre morphologische Bedeutung*, 2 folio táblával. *Mittheil. aus der zoologischen Station zu Neapel*. 5. Bd. 2. Heft. 1884. (Készült a nápolyi zoologiai stáció dolgozdájában.)

9. *A Serpulák légzési viszonyairól, különös tekintettel bőrük festőanyagára*. *Természetr. Füzetek VIII. k. 3. füzet*, Budapest 1884. (Készült a nápolyi zoologiai stáció dolgozdájában.)

Ugyanaz teljes német szöveggel, ugyanott.

10. *A Czápáknak és Rájáknak belférgei*, 2 táblával. *Természetr. Füzetek IX. k. 2. füzet*. Budapest 1885. (Készült a nápolyi zoologiai stáció dolgozdájában.)

Ugyanaz német kivonatban és latin meghatározási táblákkal, ugyanott.

11. *Adatok a Czápa-embriók élettanához*, 1 táblával. *Természetr. Füzetek IX. k. 3. és 4. füzet*. Budapest 1885. (Készült a nápolyi zoologiai stáció dolgozdájában.)

Ugyanaz teljes német szöveggel, ugyanott.

12. *A palaearktikus öben élő Terricolák revisiója és földrajzi elterjedése*. *M. Tud. Akad. Értekezések. XV. k. 18. sz.* Budapest 1885. (Készült a M. nemz. Múzeum állattani osztályában.)

13. *A Rhabditisek magánrajza orvosi és természetrajzi szempontból*, 6 táblával. *Math. és Természettud. Közlemények, XXI. k. 1. sz.* Budapest 1885. (A m. orvosok és természetvizsgálóktól 100 arannyal jutalmazott mű.)

14. *Die Rhabditiden und ihre medicinische Bedeutung*. Mit sechs Tafeln. *Separat-Ausgabe*. Berlin 1886.

15. *Budapest környékének alsóbbrendű rákfaunája*, két táblával. *Természetr. Füzetek X. k. 1. füzet*. Budapest 1886. (Készült a M. Nemz. Múzeum állattani osztályában.)

Ugyanaz teljes német szöveggel, ugyanott.

16. A nápolyi zoologiai stáció által kiadott „*Zoologischer Jahresbericht*” című folyóiratban az Igazgatóság megbízásából 1885-től kezdve referálja a helminthologiai szakirodalmat.

II. Általánosabb irányú szakértekezések:

17. *A belférgek szereplése és elterjedése, különös tekintettel az emberre*. A magyar orvosok és természetvizsg. XX. nagygyűlésének munkálataiból, Budapest 1879.

18. *Az emberi belférgekről*, 5 ábrával. *Természettud. Közöny 152. füzet*. Budapest 1882. (A k. m. Természettud. Társulatban 1882. január 25-én tartott első referáló szakelőadás.)

19. *Fossil csontok az aggteleki barlangban.* Budapest 1883. Br. Nyári J. „Az aggteleki barlang mint őskori temető“ című akadémiai művében.

20. *A zoológiai állomások és az állattani kutatások újabb módszerei.* Természettud. Közlöny 164. füzet. Budapest 1883. (A k. m. Természett. Társulatban 1883. febr. 14-én tartott referáló szakelőadás.)

21. *Az állatok színéről,* hét ábrával. Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye IX. k. 52. füzet. Budapest 1886. (A k. m. Természett. Társulatban 1885. decz. 11-én tartott népszerű előadás.)

22. *Dualisztikus életjelenségek a rákok körében,* 10 ábrával. Természettud. Közlöny, sajtó alatt. (A k. m. Természettud. Társulatban 1886. márczius 5-én és 17-én tartott szakelőadás.)

III. Apróbb természettudományi közlemények :

23. *Háziállatainkra kártékony légyfajok.* Veterinarius 1876.

24. *Gubó mimicoy,* 2 ábrával. Természettud. Közlöny 1879.

25. *Szárzsföldi örvénykék.* U. o. 1879.

26. *A zoológiai kutatás egy új iránya, illusztrálva a csendes Óceán Radiolária faunájával.* A magyar orvosok és természetvizsg. XXI. nagygyűlésének munkálataiban. Szombathely, 1880. (Mutatványos szakelőadás.)

27. *Pseudohermaphroditus hyospadidaeus egy esetéről.* Ugyanazon nagygyűlés évkönyveiben. Szombathely, 1880. (Mutatványos szakelőadás.)

28. *Kóros képződmények a madarak májában.* Természettudományi Közlöny 1880.

29. *A disznómáj hólyagférgéről.* U. o. 1882.

30. *A földi giliszták szerepe a hümuszképződésnél.* U. o. 1882.

31. *Munkák a Korállatokról.* U. o. 1883.

32. *Freilebende Nematoden.* (Könyvismertetés.) Biologisches Centralblatt. 1884.

33. *Kóros képződmények a jércze petefészékben.* Természettudományi Közlöny. 1885.

Ezenfelül több cikk napi és hetilapokban.

E munkák száma és tudományos értéke egyaránt tanúskodnak szerzőjük szakképzettségéről és önálló tudományos buvárkodási képességéről és szelleméről, valamint arról is, hogy magyar nyelven tényleges és folytonos tudományos munkásságot fejtett ki. Alig kilencz év alatt több mint 30 dolgozatot bocsátott közre, melyek részint a M. Tud. Akadémia Értekezései között s a Tud. Akad. math. és természettudományi állandó bizottsága közleményeiben, részint a Természettudományi Füzetek-ben, a Természettudományi Közlönyben és egyéb hazai szaklapokban; részint az angol és német állattani folyóiratokban (Annals and Magazine of Natural History, London, Mittheilungen aus der zoologischen Station zu Neapel, Zoologischer Anzeiger, Troschel's Archiv für Naturgeschichte, Biologisches Centralblatt) jelentek meg.

Nagyobb önálló munkálatai, melyenek pl. *Az Anguillulidák magánrajza, A magyarországi Oligochaetákra vonatkozó dolgozatok s a Rhabditisek magánrajza,* valamint a *Serpulidák kopoltyúiról,* a *Czápák és Ráják belférgeiről* írt munkálatai stb. mind számos, eredeti, a természet után készült becses ábrákkal vannak

illusztrálva. E munkák közül *kettő, t. i. Az Anguillulidák magánrajza* a k. m. Term. Tud. Társulat részéről, s a *Rhabditisek monografiája* a magyar orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése által *jutalommal is koszorúztatott*.

Örley csaknem egyedüli művelője és képviselője a helminthologiai szakirodalomnak hazánkban, s kivált a Lumbricinák, a Gordiusok és a Nematod-férgeknek alapos kutatója és szakértője, ki nemcsak munkái által, de élő szóval is, mint egyetemi magántanár a szaktudomány terjesztésében és művelésében hathatósan közreműködik. Értekezései nemcsak becses anyagot szolgáltatnak a hazai fauna ismeretéhez, a mennyiben ezt több új fajjal és nemmel gazdagítja, hanem ez állatok bonczani, élet- és fejlődéstani, valamint elterjedési viszonyaira nézve is számos új adattal és vizsgálati ténynyel öregbítette a férgek körüli ismereteinket.

Jelesen a *Rhabditisekre* vonatkozó, 6 táblán 80 eredeti ábrával ellátott s 100 darab arannyal jutalmazott monografiája nemcsak a tudomány szempontjából értékes, de egyszersmind orvosi és közegészségi tekintetben is kiváló fontossággal bír.

Dr. Örley írói tevékenysége, úgy a hazai, mint a külföldi szaktudósoknál méltó elismerésben részesült. Erről tanúskodik az, hogy a British-Museum megbízásából rendezte s ujonnan áthatározta a gyűjteményében levő Lumbricinákat, a Gordius- és Nematod-férgeket s azokat külön értekezésben angol nyelven le is írta, hogy ugyanezen Múzeum igazgatóságának felkérése folytán átvizsgálta a Keletindiából érkezett halakban élőködő belférgeket s ezt egy külön jelentésben angol nyelven közzé tette, hogy továbbá a Baleari szigeteken dr. Fraisse gyűjtötte Lumbricinákat ő határozta meg és rendszertanilag leírta, s hogy végre 1885-től kezdve a nápolyi zoologiai stáció által „Zoologischer Jahresbericht“ cím alatt kiadott folyóirat számára a helminthologiai irodalom referálásával bizatott meg.

A szigorúan tudományos, önálló dolgozatokon kívül Örley még az állattan modern vívmányait és újabb nézeteit tartalmazó kisebb értekezések által, valamint az emberi belférgekre s a tengeri állatokra vonatkozó cikkek által, az állattani ismeretek népszerűsítése és terjesztése körül is nagy buzgóságot és tevékenységet fejtett ki.

Ezen sok évi folytonos, lankadatlan, kiváló, komoly, a külföldön-is elismert tudományos munkásság Örleyt, mint a szakirodalomnak egyik kitűnő, a Helminthológiára nézve hazánkban csaknem egyedüli speciális művelőjét, teljesen érdemessé teszi az Akadémia által nyújtandó morális elismerésre; a miért is őt levelező tagúl megválasztás végett ajánlani kötelességemnek tartom.

34. Schulek Vilmos budapesti egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

Balogh Kálmán rendes tagtól.

Dr. Schulek Vilmos 1843-ban született, 1866-ban Bécsben avatott tudorrá, s miután részint Bécsben, részint a külföldön magát a természetben ritka sikerrel képezte, 1872-ben Kolozsvárra neveztetett ki a természet tanárává, 1874-ben pedig egyetemünkön alkalmaztatott, hol jelenleg is működik. Ez idő alatt Schulek Vilmos tanár a természet tudományos művelésével, kiváló eredménnyel, szakadatlanul foglalkozott, s a mai napig tizenöt évre terjedő, úgy bel- mint külföldön

egyaránt méltányolt irodalmi munkásságának bizonyítékaul következő dolgozatait soroljuk fel:

1. „Operationsmethode zur Auswärtswendung falscher Wimpern.“ Ugyanaz magyarul. (W. med. Wochenschrift és Orv. Hetilap. 1871.) A műtét abban áll, hogy hibás állású egyes pillaszőrök a szempilla külső ajakán áthúzott fonalhurokba illesztetnek és azzal együtt kihuzatnak, úgy, hogy a szúrtesatornán áthaladva végeikkel a szemgolyótól elfordítva maradjanak. A műtétel felelevenítése az ókori Celsus „illaqueatio“ név alatt leirt eljárásának.

2. „Egyszerű hordozható szemüvegtok.“ Előadás a heidelbergi szemészgyűlésen és ennek nyomán közlemény az Orvosi Hetilap-ban, 1871. Nyolcz üveglencsével, összerakás által a teljes szemüvegtoknak 32 üvegjét pótolni lehet, a mi a szemészeti gyakorlatban nagy előny, a készletnek olcsósága és zsebben hordozható alakja miatt. Ugyanez későbbben a dioptriás szemüveg-rendszerre alkalmazva a „Szemészet“-ben jelent meg 1884-ben.

3. „A széttérő kancsalítás tünettana és kóroktana.“ Előadás a heidelbergi szemészgyűlésen 1871-ben, és közlemény az Orv. Hetilapban. Szerző konstátálta, hogy széttérő kancsalításnál a szemek befeléforgása hiányos, a kifelé forgás ellenben nem túlságos, mint várni lehetne, annak nyomán, hogy a széttérő kancsalítás az összetérő kancsalság ellentétének vétetik. Ebből azt vezeti le, hogy e bajnál nem a szem külső egyenes izma van rövidületben, hanem a belső egyenes izom gyengült. Ezen felfogást később Graefe Alfréd (Halleban, Graefe-Saemisch, Handbuch der gesammten Augenheilkunde. VI. k. 130. l.) bírálta és kifogásolta annyiban, hogy a kórtünetekből nem feltétlenül következtethetőnek állította a külső izomnak zsugorodásbeli hiányát; azonban a vitából megmaradt szerzőnek azon érdeme, hogy a széttérő kancsalítást, mint a külső egyenes izomnak csupán passive és relative túlsúlyban létélén alapulót ismertette fel, míg az összetérő kancsalításnál a belső egyenes izom active és absolute túlsúlyba jut. Megmaradt a vita után szerző azon állításának is az érvénye, hogy a széttérő kancsalságnál nem a külső egyenes izomnak hátrahelyezése, hanem a belső egyenes izomnak előrevarrása a helyes gyógyítási eljárás.

4. A szem sérüléseiről számos klinikai esetből levont gyakorlati következtetések, Szemészet, 1873.

5. „Sphincterotomia pupillaris.“ Szemészet, 1874. Kimerítő tanulmány, hogy mint lehessen mellső összeforradásokat (synechiae) műtétel útján megszüntetni. Szerző a szem belsejébe vezetett eszközzel vágja szét a szivárványhártyának a szaruhártyához növéseit, és a műtét végrehajtásában saját talalmányú több eljárást ismertet. A léleményes elbánás tudományos vívmány az addig parlag téren.

6. A szarugöbületi rövid látásról.“ Szemészet, 1875. A rövidlátás azon nemének, mely a cornea túlgörbülésén alapul, klinikai képét alapítja meg, reá-térve arra is, hogy mint lehessen a rövidlátásnak ezen faját az egyéb eltéréseken alapuló rövid látástól, különösen ha azok egymás közt vegyülnek, megkülönböztetni. A tanulmány pontos optikai méréseken alapul, és a szem fénytörési rendellenességeiről szóló tant kibővíti.

7. „Kettős pupilla melletti látásviszonyok.“ Graefe's Archiv f. Ophth. 1882. és Szemészet 1882., 1883. Terjedelmes munkálat, mely a kérdés körül a hibás és felületes nézeteket kiigazítja és matematikai alapon teljesen, minden irányú kiterjedésben megoldja. Egyszersmind a szórkörök elnyomásának élettani alapját

megtalálja, minek nyomán a kétszemű látásnak egy eddig ismeretlen tulajdonságát felfedezi. A dolgozat tudományos buvárképességet bizonyít.

8. „A reductio bulbi tanához.“ Szemészet, 1884. Polemikus munkálat, mely a Graefe által ajánlott, de aztán elejtett műtéti módnak jogosultságát mutatja ki, számos esettel illusztrálva.

9. „Sérülés tönkre tette-e a látást?“ (Orvosi vélemény biztosítási ügyben.) Szemészet, 1885. 4. sz.

10. „Villámkáprázásból származó megvakulás kérdése.“ Szemészet. 1885. 6. sz.

Schulek tanár e dolgozataiban általában beható tanulmányt és önálló feldolgozást, szóval az eredetiség nyilvánvaló jellemét találjuk; s a felsoroltakon kívül apróbb dolgozatok, ismertetések, észleletek jelentek meg tőle, melyekre a Szemészet-nek (az Orvosi Hetilap mellékletének) általa öt év óta szerkesztése adott alkalmat. Népszerű előadása „A nézésről munkálkodás közben“ széles körben elterjedt.

Tanítványaitól és tanársegédeitől nagyszámú értekezések láttak napvilágot, melyek részben terjedelmes, jelentős és a tudományt fejlesztő jellegűek, számuk mintegy 35. Így Fener Náthán, Imre József, Regéczy Nagy Imre, Juhász Lajos, Szabó György, Creniceanu György, Ottava Ignác, Csapodi István trok közleményeihez Schulek tanár, mint kórodai főnök, többé-kevésbé közel áll. Már ez is nyilvánvalón előtűnteti Schulek tanárnak tanítványképző eredményteljes működését.

Ezenkívül egyetemi előadásaiban bőven előforduló új észleletek, önálló gondolatok, bírálatok, a megállapított tudományos ismeretek sajátos feldolgozása, ismereteinkben a hiányokra mutató, megfigyelési tervezetek, kísérleti témák felvetése, a kórtörténeti adatok összegezése és értékesítése, a kórodai fejtegetéseknél tett kórtani általánosítások stb. mind közrehatnak arra, hogy új tudományos nemzedék álljon elő, melynek serdüléséről a fenn érintett munkálatok a szemkórodából már is tanulságot tesznek. Így Schulek tanárnak, mint oktatónak és a szemészeti tudományos tevékenységben példaadónak, közvetve is érdeme van a hazai tudományosság fejlesztésében, s tőle ezen irányban az eddigiek szerint még növekedő befolyás várható.

35. Schwimmer Ernő Lajos tudor, a budapesti kir. tud. egyetemen rk. tanára levelező tagúl ajánlva

Mihalkovics Géza rendes tagtól.

Schwimmer Ernő született Budapesten 1837-ben, itt végezte gymnasiumi tanulmányait és az orvosi tanfolyam 3. első évét. A két utolsó tanévet Bécsben fejezte be, és 1861-ben orvos- és sebésztudori oklevelet nyert. 1862—1865-ig a bécsi közkórházban több osztályon, főképp Hebra, a bőrgyógyászatnak Európaszerte ismeretes tanára mellett működött, mint segédorvos. 1865-ben Budapesten telepedett le, és itt főleg a bőrgyógyászattal foglalkozott gyakorlatilag, és tapasztalatait az alább közlendő dolgozatokban az irodalom terén is értékesítette. Ezeknek alapján 1871-ben a budapesti kir. tud. egyetemen a bőrgyógyászat magántanárává minősítettett, 1875-ben pedig a fővárosi barakkórházban a bőrbajokban szenvedők osztályának rendelő orvosa lett. Tudományos és irodalmi tevékenységének elismeréséül 1879-ben a tud. egyetemen a bőr- és bujakórtan rk. tanári

czimével ruháztatott fel, a hol ily minőségben mostanág szakelőadásokat tartott. 1885. szeptember 1-én az üllői-úti fővárosi kórházban a bőrbajosok osztályának főorvosává neveztetett ki.

Irodalmi tevékenységének eredményeit az alább közlendőkben soroljuk fel:

I. Nagyobb bőrkórtani munkálatok.

1. *Bőrkórtan.* Kiadta a magyar orvosi könyvkiadó társulat. Budapest, 1874.; 684 lap, 9 fametszettel.

E könyvről *Kaposi* bécsi tanár így nyilatkozik (Orvosi hetilap 1872.): A magyarhoni tanulók és orvosok oly magyar tankönyv birtokában vannak, mely úgy az iskolában, valamint a gyakorlatban a külföldi szakmunkákat jó részben pótolja stb.

2. *A szájür önszenvi nyáktelepei.* Leucoplakia buccalis. Budapest, 1878. 166 lap, 4 színezett és 1 könyomatú táblával.

Ugyanaz németül.

Die idiopathischen Schleimhautplaques der Mundhöhle. Wien, Braumüller, 1878. 122 Seiten mit 5 Tafeln.

Paul Michelson bírálata: (*Ziemssens Archiv für klinische Medicin.* Leipzig, XXIII. B., p. 477) Die unter vorstehendem Titel publicirte Monographie gehört zu den gediegensten Arbeiten der neuern Dermatologie stb.

Pf. Kaposi bírálata: (*Wien. Med. Wochenschrift*, 1878, 21) Die Arbeit ist pathologisch und practisch sehr interessant und verdient besondere Aufmerksamkeit, namentlich mit Rücksicht auf die Frage der Beziehung oder Nichtbeziehung solcher Plaques zur Syphilis und zu Carcinom; ich hoffe, dass der Gegenstand den praktischen Aerzten und Pathologen zum Eingehen in die von Schwimmer dargelegten zahlreichen Details anregen wird.

Az *Annales de Dermathologie et de Syphiligraphie* (Paris, 1883, p. 158.) czimű kitűnő szaklap a Leucoplakiáról szóló kimerítő ismertetést ezen szavakkal kezdi meg: Nous ne pouvons mieux faire que d'emprunter au savant dermatologiste de Buda-Pesth ses renseignements sur la maladie buccale, qu'il appelle Leucoplakia buccalis stb.

Medical Times and Gazette 1878. Nr. 1465: This is a careful monograph on a disease which excited some attention in this country ... those interested in the subject cannot do better than consult Dr. Schwimmers work.

Ezen munka angol fordításban is megjelent a *Monthly Review of Dental Surgery* czimű folyóiratban. London, 1878. 7. és 9. füzet.

3. *Zur Therapie der Variole vom Standpunkte der Microoccuslehre.* Leipzig. Vogel 1880. 44 Seiten und 1 Tafel.

Bírálat *Orvosi hetilap* 1880. 11. sz.: Schwimmer tanár serény irodalmi tevékenység által komolyan törekszik arra, hogy mint egyetemünkön a bőrkórtan egyik művelője, szakmájának tudományos fejlesztésében részt vegyen és az előttiünk fekvő füzet is tanúskodik a jó sikerről, mely ezen törekvés eredménye.

Medicin. chirurg. Centralblatt 1878. 52.: Schwimmer ist einer der tüchtigsten Vertreter unserer jüngern Schule; seine Beobachtungen sind gewissenhaft durchgeführt und möglichst genau. Seine Angaben sind verlässlich etc.

4. *Die neuropathischen Dermatosen.* Leipzig und Wien. Urban und Schwarzenberg. 1883. 240 Seiten mit 6 Holzschnitten.

Prof. Eulenburg bírálata: (*Neurolog. Centralblatt* 1882. Nr. 19) Jeder Neuro-pathologe wird gewiss den seitens eines hervorragenden Kenners der Hautkrankheiten gemachten Versuch einer systematischen zusammenfassenden Darstellung der neuropath. Dermatosen als in hohem Grade erfreulich begriffen. Wir müssen Schwimmer als den ersten bezeichnen, welcher unter erschöpfender Benützung des gesammten vorliegenden physiolog. und pathol. klinischen Materials diesem Gegenstande die verdiente Aufmerksamkeit zugewandt hat.

Berliner med. Central-Zeitung 1883. Nr. 55: Wir können obiges Werk den Aerzten welche sich eine übersichtliche Kenntnis über jenen Gegenstand verschaffen wollen, bestens empfehlen.

Prof. Lewin (*Berliner klinische Wochenschrift*): Als das Characteristicum der Arbeit muss ich das unermüdliche und aufrichtige Streben betonen, in inductiver Weise die Folgerungen zu ziehen, welche aus wissenschaftlichen Facten gezogen werden können.

Ziemssen Archiv für klin. Medicin 1883, B. XXXII: Die interne Medicin wird von den Ergebnissen der Schwimmer'schen Untersuchungen gerne Act nehmen und das Studium des gehaltvollen Werkes sei den Lesern dieses Archives bestens empfohlen.

Prof. H. Leloir: *Annales de Dermatologie*, Paris, 1883. p. 727: Nous ne saurions trop consulter de lire ce travail critique, rempli de reflexions, d'observations judicieuses et des faits nouveaux dûs à la science et à la grande expérience du savant dermatologiste de Budapest.

Redcliffe Cocker Phisician to the Skin department of University College in *Bram*, *Journal of Neurology*, 1884. October: Schwimmer's work is a comprehensive treatise and his careful and elaborate work most ably sets forth all the facts, cases and arguments that can be adduced in favour of this view... future workers in this field will therefore find their labour much simplified.

5. *Hautkrankheiten in Zimssens Spec. Pathologie u. Therapie* 1. und 2. Theil. Leipzig, Vogel, 1884. 200 Seiten mit 8 Holzschnitten, XIV. B.

II. Kisebb bőrkórtani dolgozatok.

6. *A bőr idült beszűrődése*. Orvosi hetilap 1863., 34. szám.

7. *Az izzag*. Orvosi Hetilap 43., 44., 49. és 51. sz.

8. *Zur Frage des Lichen ruber*. Allg. Wiener med. Zeitung 1863. Nr. 52.

9. *Ueber das sogenannte Vertreiben der Kopf- und Gesichtsausschläge bei Kindern* Ung. med. Presse. 1866. Nr. 5 und 6.

10. *A közönséges bubor egy esete*. Pemphigus vulgaris. Orvosi Hetilap 1876. 11. és 12. szám.

11. *Az idült bőrbajok önállóságáról*. Orvosi hetilap 1868. 12. és 13. sz.

Ugyanaz németül. Ung. med. Presse 1866, 6. und 7.

12. *A helybeli gyógy mód és átrakodás idült bőrbajoknál*. Orvosi Hetilap 1869. 23., 24. és 25. szám.

13. *Dermatologische Mittheilungen*.

α) Ichthyosis sebacea;

β) Eczema crythematosum,

Wien. Med. Wochenschrift. 1869. No 98, 99, 100, 101.

14. *A csalánküteg*. Orvosi Hetilap 1870. 43. és 44. szám.
15. *A fejbőréről levált fejbombolyag*. *Plica solonica*. Orvosi Hetilap 1871. 16. szám.
16. *Casuistische Mittheilungen aus dem Gebiete der Syphilis.*
 α) Universal. Hyperaesthesia.
 β) Hemieranie facial paralyse.
 γ) *Rupia syphilitica*.
 δ) Haemateria; Nephritis.
- Wien. med. Wochenschrift. 1871. No 45, 46, 47.
17. *Die hämorrhagischen Affectionen der Haut*. Pester med. Presse. No 13, 14, 15, 20 u. 22.
18. *Ein Fall von Enteritis syphilitica*. Arch. f. Dermat. u. Syphilis. Wien. 1873. pag. 245—255.
19. *Orvosi jelentés a budapesti általános polyclinicáról.*
 α) történeti és megfigető észrevételek.
 β) részletes jelentés a bőr- és bujakórosztályról. Orvosi Hetilap. 1875. 9., 10., 27. és 28. sz.
20. *Étetős szerek alkalmazása és sebészi eljárás egyes bőrbántalmaknál.* Orvosi zsebnaptár. Bpest, 1875.
21. *Über anomale Erythemformen*. Pester med. Presse. 1876. No 1 u. 2.
22. *A salicylsav gyógyhatása a hevenykütegeknél.* Orvosi Hetilap 1876. 11. és 18. szám.
23. *Adat a késői bujasenye kórtanához.* Orvosi Hetilap 1877. 40. szám.
24. *A himlővel járó hegképződés elleni újabb gyógyeljárás.* Orvosi Hetilap 1878. 24. szám.
- Ugyanaz németül. Wien. med. Wochenschrift. 1878. No 25, 26.
25. *Zur Behandlung der Urticaria*. Oest. med. chir. Presse 1878. No 44.
26. *Trichorrexis barbae nodosa*. Orvosi Hetilap 1879. 1. szám.
- Ugyanaz németül. Arch. f. Dermat. u. Syphilis. Wien. 1878. pag. 581—589.
27. *A Lepra előjövetele Magyarországon.* A XX. magyar orvos és természetudományi vándorgyűlés évkönyvében. 1880.
28. *A festenyos bujakórrol.* Orvosi Hetilap 1880.
- Ugyanaz németül külön lenyomatban, 1 fényképpel.
29. *Das multiple Heloid*. Vierteljahrsschrift f. Dermat. Wien. 1880. pag. 225—237.
30. *A bőrbetegségek rendszertanáról.* Orvosi Hetilap 1881. 1. szám.
- Ugyanaz németül. Wien. med. Wochenschrift. 1881. No 9, 10 u. 11.
- Ugyanaz francziául. Annales de Dermatologie, Paris, 1882. Fordította Dayon.
31. *Lepra*. Megjelent az Eulenburg-féle Real Encyclopädie der gesammten Heilkunde. Wien. Leipzig. 1881.
32. *Miliaria*. Ugyanott. 1881.
33. *Leukoplakia*. Ugyanott. 1881.
34. *Onychogryphosis*. Ugyanott. 1882.
35. *Onychomycosis*. Ugyanott. 1882.
36. *Pityriasis versicolor*. Ugyanott. 1882.
37. *Plica polonica*. Ugyanott. 1882.
38. *Trichorrhesis nodosa*. Ugyanott. 1883.

39. *Nanthoma*. Ugyanott. 1883.

Ugyanez megjelent az Orv. Hetilap. 1883. 2. szám.

40. *A pityriasis rubra kórisméjéhez*. Orvosi Hetilap 1884. 14. szám.

Ugyanez németül. Pest. med. Presse. 1884. No 23 u. 24.

41. *Zur Therapie der schweren Lupusformen*. Wien. med. Wochenschrift 1884. No 20, 21 u. 22.

42. *A bujakóros bántalmak gyógykezelésének mai állása*. Orvosi Hetilap 1885. 24., 40. és 41. szám s folytatólag 1886. 1., 2. és 3. szám.

43. *Beiträge zur Glossopathologie*. Wien. med. Wochenschrift 1886. No 8, 9 u. 10.

III. Egyéb munkálatok.

44. *Vázlatok Egyiptomból*. Orv. Hetilap 1864. 44., 45., 46. és 47. sz. 1865. 8. és 9. sz.

45. *Zur Cholera Therapie*. Das Ferrum dialysatum. Wien. med. Wochenschrift 1866. No 83., 84. és 85.

46. *Orvosi tudomány és gyakorlat az ó-korban*. Orvosi évkönyv. Budapest, 1875.

Ugyanez németül: Die ersten Anfänge der Heilkunde und der Medicin im alten Egypten. Berlin, Virchow u. Holtzendorff. Sammlung. 1876. 46 Seiten.

47. *Párisi kórházak*. Orvosi Hetilap 1879. 35. sz.

48. *Dermatologische Reisebriefe aus Paris*. Wien. med. Wochenschrift 1879. No 38, 41, 42.

49. *Emlékirat a bőr- és bujakórtan oktatásának rendszeresítése tárgyában a budapesti kir. egyetemen*. Bpest, 1881. 16 lap.

50. *A bőrgyógyászat Londonban*. Orv. Hetilap 1881. 37. szám.

51. *Die Dermatologie auf dem internationalen Congress in London*. Wien. med. Blätter 1881. No 36, 37.

52. *Emlébeszéd néhai Hebra tanár felett*. Bpest, 1881. 33 l.

Ugyanez németül. Allg. med. Central-Zeitung. Berlin, 1881. No 86—93.

53. *Orvosi szemle*. Bőr- és bujakórtani rovat. Bpest, 1881. 31 lap.

54. *Biographisches Lexicon d. hervorragendsten Aerzte aller Zeiten*: Augustin Bácsmegyei, Balassa, Balogh Pál, Balsaratus stb. Wien u. Leipzig. 1883—1884.

Amaz eredmény és elismerés, hogy dr. Schwimmer Ernő Lajos a fővárosi kórházakban előbb mint rendelő, utóbb mint főorvos alkalmazást nyert, szakmájában gyakorlati jártassága mellett tanúskodik; a közölt irodalmi jegyzék gazdagsága pedig azt mutatja, hogy tapasztalatait tudományosan is iparkodott értékesíteni. Az elért eredményekről, miután a dolgozatok bírálata szakképzettséget kíván, szükségesnek látszott a jelesebb külföldi szakférfiak és folyóiratok rövid véleményét a nevezetesebb dolgozatok mellé függeszteni, melyekből kitűnik, hogy az ajánlottnak tudományos működése általános elismerést nyert, a minthogy csakugyan neve minden külföldi szakember előtt előnyösen ismeretes.

Képzettségének alapját Bécsben, a nagyhirű Hebra tanár mellett, mint segédorvos vetette meg, de szakmájának továbbfejlesztésére az önállóságot saját magából meríti, s ez indította a budapesti kir. tud. egyetem orvoskari tanárstilletét arra, hogy a bőrkórtan rk. tanári címével felruházni ajánlotta, a mihez

lényegesen hozzájárul az is, hogy tanítványai előadásából a bõrgyógyászatban alapos oktatást nyernek.

Midõn ajánló Schwimmer Ernõ Lajos trt. az akadémiai levelezõ tagságra ajánlatba hozza, ezt azzal indokolja, hogy irodalmi mûködése és tudományos tevékenysége erre érdemesítik, és azon okból is teszi ezt, hogy jelesebb szakembereink, a kik szakmájok gyakorlásában a külföld előtt hazánkat ismeretessé tették, ennek elismerésében a M. T. Akadémia részérõl támogatást nyerjenek. Az is Schwimmer tanár érdemei közé tartozik, hogy õ volt az elsõ, a ki nálunk a bõrkórtannal, a gyógyászatnak ezen fontos és nehéz ágával, tudományos képzettséggel foglalkozik és azt itt meghonosította. Dolgozatai közül pedig, mint különösen kiválót, a 2. sz. alatt felsõrõlt értekezést vagyok bátor megemlíteni, melynek 600 példányban nyomtatott német kiadása rövid idõ alatt elkelt, továbbá nagy elismerésben részesült a szakértségek elõtt a 4. számú munka, valamint mindenütt ismeretessé tette õt az 5. számú dolgozat, mely Ziemssennek nagy kórtanában a bõrbajokat tárgyalja, egy oly gyûjtõmunkában, melynek megírására a legjobb szakérõk lettek felszólítva és megbízva, és a mely olasz, orosz és spanyol nyelvre is lefordíttatott.

36. Dr. John Beddoe külsõ tagúl ajánlva

Lenhossék József rend. tagtól.

Bátorkodom dr. *John Beddoe*-nek, a londoni „Royal Society“ rendes tagjának, az „Anthropological Society“ és „Ethnological Society“ jeles elnökének, a British Association for the Advancement of Science“ szakelnökének, a brüsszeli és washingtoni anthropologiai társulatok tiszteleti, a párizsi és berlini embertani társulatok levelezõ tagjának stb. Akadémiánk kültagjai sorába való megválasztását ajánlani.

Beddoe elsõrangú orvos és anthropologus, ki az általa mûvelt tudományágak körül nagy érdemeket szerzett, s hazájának határain kívül is nagy hírnévnek örvend.

Számos orvosi tárgyú, gyakorlati irányú mûvet és értekezést írt, de legnevezetesebb munkái az anthropológiával foglalkoznak. Legyen szabad ezek közül a következõket kiemelnem:

1. On the Stature Bulk of Man in the British Isles. 1852.

2. A Contribution to Scottish Ethnology. 1853.

3. On the Headform of the Danes. 1856.

4. On the Headform of the West of England. 1870.

5. On the Testimony of Phaenomena in the West of England to permanence of ethnological types 1878.

6. On the Physical Characteristics of the Jews. 1880.

7. On the Races of Britain. 1885.

E mûveken kívül Beddoe még nagyszámú kisebb értekezéssel gazdagította az anthropologiai irodalmat, a melyek részben az „Anthropological Memoirs“, a „Journal of the Anthropological Institut“ hasábjain, részint pedig a „Société d'Anthropologie“ Buletinjében jelentek meg.

Akadémiánknak valóban díszére válna, ha e hírneves tudóst tagjai közé számítaná.

37. **Dr. W. H. Flower**, külső tagúl ajánlva
Lenhossék József rendes tagtól.

Bátorkodom *dr. William Henry Flower*-t, a londoni egyetem (Royal College of Surgeons) az összehasonlító boncztan tanárát, a világhírű Hunterian Museum conservátorát, a Zoological Society és Anthropological Society elnökét, a British Association for the Advancement of Science élettani szakosztálya alelnökét, az edinburghi egyetem tiszteletbeli tudorát, a londoni Royal Society és sok más angol és egyéb tudós társulatok tagját kültaggá való megválasztásra ajánlani.

Flower egyike Angolország legtevékenyebb és leghírveesebb tudósainak, a ki nagymérvű és sokoldalú tevékenységet fejtett ki a boncztan, állattan, anthropologia s az ezekkel rokon tudományok terén, ismereteinket az új tényeknek csaknem beláthatatlan összegével gazdagította, s maradandó becsű műveket alkotott. Ez utóbbiak közül legyen szabad, mint legnevezetesebbeket, e következőket felemlítenem:

1. A Supplement to the Catalogue of the Pathological Series in the Museum of the College of Surgeons. London, 1863.
2. A Catalogue of the Series of Human Osteology in the Museum of the College of Surgeons. London, 1879.
3. Introduction to the Osteology of the Mammalia. London, 1870. E mű 1876-ban egy új kiadást ért.
4. Fashion in Deformity, as illustrated by the Customs of Barbarous and Civilised Races. London, 1881.
5. Observations upon the Posterior Lobes of the Cerebrum of the Quadrumana. Philosophical Transactions, 1862.
6. On the Commissures of the Cerebral Hemispheres of the Marsupialia, as compared with those of the Placental Mammals. Philosophical Transactions, 1865.
7. On the Development and Succession of the Teeth in the Marsupialia. Philosophical Transactions, 1867.
8. On a newly discovered extinct Mammal from Patagonia. Philosophical Transactions, 1873.
9. Observations on the Osteology of the Natives of the Andaman Islands. Journ. of the Anthropol. Society, 1879.
10. On the Fijians. Journ. of the Anthropol. Society, 1880.
11. On the Mallicolese. Journ. of the Anthropol. Society, 1881.
12. The Palaeontological Evidences of the Gradual Modification of Animal Forms. Royal Institution's Lectures, 1873.
13. The extinct animals of North-America. Royal Instit. Lectures, 1876.
14. The native Races of the Pacific. Royal Institut. Lectures, 1878.
15. Fashion in Deformity. Royal Institut. Lectures, 1880.
16. Affinities and Probable Habits of the Extinct Australian Marsupial Thylacoles. Quaterly Journ. of the Geological Society, 1868.
17. Anatomy of the Digestiv Organs of the Mammalia. Medical Times and Gazette, 1873.
18. On the Dentition of the Mammalia. British Medic. Journal, 1867.
19. On the History of Extinct Mammals and their Relation to Existing Forms. British Med. Journal, 1869.

20. The Anatomical Character of Races of Man. British Med. Journ. 1870.

21. The anatomy of the Cetacea and of the Edentata. British Medical Journal, 1874.

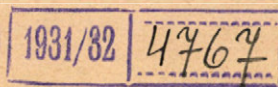
22. Notes of Experiences in Egypt. British Med. Journal, 1878.

23. Museum Specimens for Teaching Purposes. Nature. 1877.

E nagyobb dolgozatokon kívül Flower nagyszámú kisebb értekezéseket tett közzé a „Transactions of the Zoological Society“, a „Proceeding of the Zoological Society“, „Natural History Review“, „Journal of Anatomy and Physiology“, „Transactions of the Odontological Society“, „Nature“, „Encyclopaedia Britannica“ és egyéb orvosi lapok hasábjain.

E nagyarányú, a természettudományok oly sok ágát felölelő s a természet tüneményeinek olyannyira mélyébe hatoló tudományos működésnek köszöni Flower nagy hírnevét s azon előkelő társadalmi állást, melyet honfitársai közt elfoglal.

Azt hiszem, Akadémiánk önmagát tisztelné meg, ha e nevezetes férfit kültagjai sorába választaná.

A 90322